

619
1998

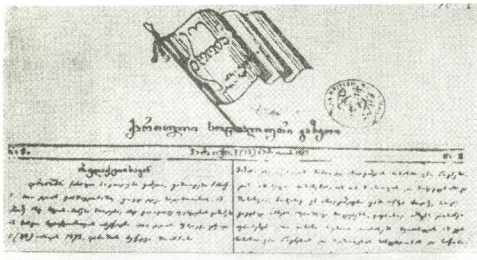
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ
ՊԱՐԿԱՆԱԿՈՒՄԻՏԻ

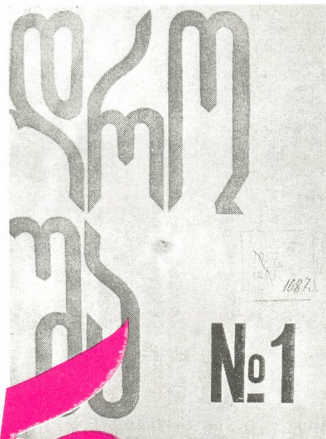
*Հոկտեմբեր
ընդունու հին!*

ԵՐԿՄՅ

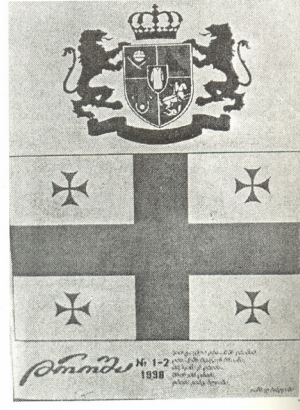
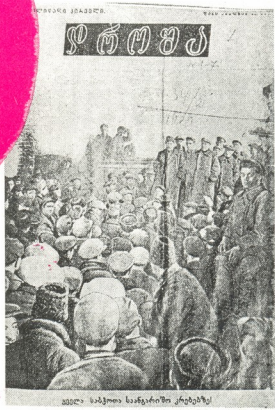
№ 7-8 1998

ნიურ ნიურლაბა „დროშის“ პირველი რედაქტორი

125

კოლოკვი!

ჟურნალ დროშის რედაქციასა
და მთავარ რედაქტორს
ბატონ ჯანსუღ ჩარკვიანს

ბატონო ჯანსუღ, ნება მიბოძეთ ჟურნალ „დროშის“ კოლექტივს, რომელსაც თქვენ ხელმძღვანელობთ, მივულოცო დაარსების 125 და განახლების 75 წლისთავი. როგორც მოგეხსენებათ, თქვენს ჟურნალს შესანიშნავი წინაპარი ჰყავდა ნიკო ნიკოლაძის დაარსებული „დროშის“ სახით, თქვენ კი ასევე შესანიშნავი წინამორბედი ჟურნალის მთავარი რედაქტორის პოსტზე.

გზა ჟურნალისა იყო ძნელი, რთული, წინააღმდეგობრივი, მაგრამ პირველად თავისი არსებობის მანძილზე, თავისუფალი საქართველოს ჟურნალად იგი ბოლო წლებში იქცა. ეს კი სხვა რეალობაა და სხვა პასუხისმგებლობა.

გუსურვებ თქვენს ჟურნალს ახალი დროის შესაბამისი ყოფილიყოს და ღირსეულად ეტვირთოს ის პასუხისმგებლობა, რომელიც მას დრომ დააკისრა.

თქვენი და ჟურნალის რედაქციის პროფესიონალიზმი და ეროვნული სულისკვეთება, და ის, რაც უკვე გაკეთებული გაქვთ, ამის უდაო საწინდარია.

პატივისცემით

ერუთი ვაჟა-ფშაველედუარდ შევარდნაძე

№ 7-8 1998 (699)

ქოველთვიური საზოგადოებრივი-
კოლიტიკური და სალიტერატურო-
სამხატვრო ჟურნალი

დროშა

საიუბილეო ნომერი გაათორმა საქართველოს
სახალხო მხატვარმა თენგიზ სამონიანამ

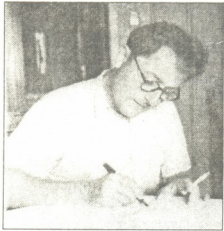
სარედაქციო კოლეგია

ჯანსუღ ნარეკვიანი - თავმჯდომარე,

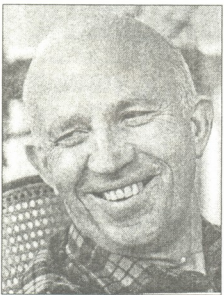
გულნარა ბახტაძე - პასუხისმგებელი
რედაქტორი, ვანო ზვეთაძე, ნატა
თათარაშვილი, ზურაბ კვანტრიშვილი,
თაქო ნინიძე, დინარა ნოღია (მხატვარ-
რედაქტორი), ელდარ შენგელაია, ზურაბ
წარბეული, თამაზ ჭილაძე

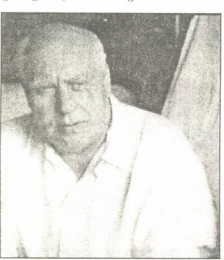
მიხეილ კახაბაძე

ვლადიმერ მაჭავარიანი

გრიგოლ აბაშიძე

ალიმ მირცხულავა

დავით დიძე

დღეს, როცა „დროშა“ თავისი არსებობის ასოციაციურ ფუნქციას აღნიშნავს, პირველად ნიკო ნიკოლაძისეული „დროშა“ უნდა გავიხსენოთ. „მართლაც, კარგი რამაა „დროშა“, განსაკუთრებით მისი პოლიტიკური განყოფილება, ვერც კრთია იმ გაზეთებიდან, რომლებიც ახლა გამოდის, ვერ შედგება ეს. ასეთი გაზეთი, საზღვარგარეთ, ქართულ ენაზე - ამას რა სჯობს? - სწერდა ციურისხის უნივერსიტეტის სტუდენტ ილდა (ოლივი) ალექსანდრეს ასული გურამიშვილი, პარიზში თავის მიმავალ მუუღლს ნიკო ნიკოლაძეს.

დაიხ. იქ, პარიზში, 1873 წელს ნიკო ნიკოლაძის თაოსნობით გამოდის გაზეთი „დროშა“, რომლის რედაქტორი თავად გახლავთ. მას მხარში უდგანან მისი ერთგული თანამოაზრენი დავით (დათო) მიქელაძე, პავლე იზმაილოვი - ჟურნალისტი, საქართველოს მკვიდრი, შემდგომში ქ. თბილისის თავი, იმხანად პარიზში მცხოვრები ქართველი მხატვარი დავით გურამიშვილი - („დროშის“ პირველი ნომრის თავსარის სწორედ მის მიერ დახატული დროშა ამჟღავნებს დიდი ილიას შეგონებით: „აჰმყო თუ არა გეწყალობს, მოძაპალი ჩვენი“).

„დროშის“ პირველი ნომრის წინასიტყვაობაში (ავტორი ნიკო ნიკოლაძე) ვკითხულობთ: „დღეს მივიღე ვეროა გადვიძებულა, ყველგან ისმის გაუმჭვიბისების სიტყვა, გაახლებების სურვილი, სწანს ცხოვრების წინაშე წამყვანი ძალა მოქმედებს. ძველი ძალა იკარგება და იხარჯება, ახალი თაობა ირახმება, მზადდება ახალი წესი და, ვინ იცის, როგორი პოლიტიკური მოვლენები. ამ დროს ყრულ და ბრძამდ დარჩენა შეცდომაა კი არაა მარტო, მძიმე დანაშაულია შემდეგი თაობისა და ხალხის წინაშე. ჩვენ ამნარი შედეგებისა და დანაშაულების თვიდან ავიღება გვესურდა, ჩვენი ახალგაზრდობისათვის მავალითი გვეჩვენებია, თუ როგორ შეიძლება ახალგაზრდი ცხოვრების დაკვირვება და გაცნობა, ასე რომ კაცს ცხოვრებაში საძოქვდილდ ხელმძღვანელი აზრი და გამოცდილება ჰქონდეს. „დროშას“ მეტი მიზანი არა აქვს...“

„პარიზში 1873 წლის პრიდის პირველიდან ათამდე, ვეჭვავთ გაზეთის ას-ას ცალს და მუქოდ ვუჯავხვით ქართველებს და კავკასიელებს, ვინც ვკვებულა ციურისხს, ჟენევაში, ვენაში და სხვაგან“, - ატყობინებდა

ნიკო ნიკოლაძე სიმონ ზუნდაძეს. გავიდა წლები... 1911 წელს თბილისში ამხანაგობა „სორანის“ სტამბაში იწყება „დროშად“ წოდებული პოლიტიკური და ლიტერატურული გამოცემის ბეჭდვა. მაგრამ იგი ბევრად განსხვავდება ნიკოლაძისეული გამოცემისაგან. ეს უფრო სარეკლამო გამოცემაა (რედაქტორი გ. განვილიაძე).

მალე ეს გამოცემლობაც წყვეტს თავის არსებობას და აი, 1923 წელს, გამოდის ჟურნალი „დროშა“, როგორც სატიტულო ფურცელზეა აღნიშნული - ორკვირეული, სამხატვრო-სალიტერატურო (დასურათებანი) ჟურნალი (რედაქტორი მ. კახიანი).

1929-1935 წლებში „დროშა“ სამხატვრო-ლიტერატურული ორკვირეული ჟურნალია, პასუხისმგებელი რედაქტორია ვლ. მაჭავარიანი. 1951 წლიდან კი ქართველმა მკითხველმა მიიღო მასობრივი, ილუსტრირებული, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური, ლიტერატურულ-პუბლიცისტიკური განხილბული ჟურნალი „დროშა“, რომელსაც რედაქტორობს გრიგოლ აბაშიძე.

მას შემდეგ ჟურნალი „დროშა“ შეუფერხებლად გამოდის. იცვლებიან რედაქტორები. სარედაქციო კოლექციის წევრები, მაგრამ არ იცვლება ის, რისთვისაც გამართლებულია ჟურნალის არსებობა. სხვადასხვა დროს ჟურნალ „დროშას“ რედაქტორობდნენ: გრიგოლ აბაშიძე, ალიმ მირცხულავა, აკაკი მიძეგური, გიორგი ნატროშვილი, რევაზ მარგიანი, ხუტა ბერულავა, ოთარ ქინქლაძე, დღეს კი ჩვენს ჟურნალს სათავეში უდგას ბატონი ჯანსუღ ჩარკვიანი. ჟურნალი თავის ფურცლებზე ბეჭდავდა და კვლავ ბეჭდავს ჩვენი ყოველდღიური ცხოვრების ამსახველ ნარკვევებს, მთხრობებს, ნოველებს, ლექსებს, ინფორმაციებს. ჟურნალის ბიოგრაფიისათვის მჭიდროდ იყენენ დაკავშირებული შალვა ნუცუბიძე, შალვა ამირანაშვილი, ვიქტორ კუპრაძე, ევგენი ხარაძე, ვახტანგ ბერიძე, გიორგი ჯიბლაძე, კერიკო ანჯაფარიძე, მიხეილ ჭაყურელი, აკაკი ხორავა, აკაკი ვასაძე, სერგო ქობულაძე, ელენე ახვლედიანი, გიორგი ლეონიძე, ირაკლი აბაშიძე, გიორგი შატბერძენი...

„დროშა“ გამოდიოდა დღევანდელი საქართველოს ისეთ მძიმე პერიოდში, როგორიც იყო 1989-1992

წლები. თავისი სიტყვა თქვა 1989 წლის აპრილის მოვლენებზე...

„დროშა“ გამოდის დღესაც, როცა ჩვენი რესპუბლიკა, თანდათანობით, მაგრამ მყარად აღწევს თავს პოლიტიკურ და ეკონომიკურ კრიზისს, როცა სიძნელეების მიუხედავად, ხალხი ცდილობს ხანძრის კერების წაქრობას, სძლეოს დაბრკოლებებს, ხელშეწყობდეს რომ აღიმართება ხოლმე თავისუფლების, დამოუკიდებლობისა და დემოკრატიის გზაზე, მშვიდობისა და პროგრესის გზაზე.

საოცარო ნომერში იბეჭდება „დროშის“ არქივი შეიმონახული ფოტოები, რომელიც ნათლად ასახავს წარსულის ფურცლებს, ჩვენი ჟურნალის ყოველდღიურ საქმიანობას. სამოცდათხუთმეტი წლის განმავლობაში, რა დროსაც არ უნდა შემოგეხდეთ რედაქციაში, მუდამ დაინახავთ ქართული სიტყვის გამოჩენილ ოსტატებს. მისი მუდმივი თანამშრომლები და სასურველი სტუმრები გახლდნენ: კონსტანტინე გამსახურდია, სერგო კლდიაშვილი, კონსტანტინე ლორთქიფანიძე, კარლო კალაძე, ალექსანდრე ქუთათელი, ვახტანგ ჭვლიძე, რევაზ ჯაფარიძე, ნილარ ღამბაძე, რევაზ იხანიშვილი, ზაურ ბოლქვაძე, ბულატი ოკუჯავა, რემ-დავიძოვი. მისი კარი მუდამ ფართოდ იყო ღია ახალგაზრდა მწერლებისათვის და ბევრმა მათგანმა აქ აიღვა მკითხველ „დროშა“ ყოველთვის იზიდავდა და მოსთველს სპორტული ცხოვრების ამსახველი სუფუქტებით. სამოციან წლებში განსაკუთრებით იგრძნობოდა ეს.

იმდროინდელი „დროშის“ სპორტული ცხოვრება, მისი აღმასკლა უახლოეს კავშირშია გურამ ფანჯიკიძის სახელთან, იმ კაცის სახელთან, რომელმაც შემდეგში შესანიშნავი ბელეტრისტული წერილებით, ესეებით, ნოველებით, რომანებით, მოთხრობებით გაამდიდრა ჩვენი მხატვრული ლიტერატურა.

აი, რედაქციაში შემოვიდა გურამი, გახარებული და ბედნიერი იმით, რომ „დინამო“ დღეს არაჩვეულებრივ ფორმაშია, ხვალ თამაშს უეჭველად მოუგებთ და ევრაივნი ჩაშლის მესხისა და იამანიძის დუეტს. სწორედ ამ დროს დაიბეჭდა „დროშაში“ თარგმანი წიგნისა „მე, პულე“.

... იეგებება ახალი ნომერი. ოთახი „დროშელებით“ ივსება. შემოდის გურამ თიკანაძე, ოთარ თურქია, თარხან არჩვაძე, ბონდო დაღვაძე,

ბონდო დვალიშვილი მოაქვთ მაღალი ოსტატობით შესრულებული ფერადი ფოტოები.

თენგივ გოგოლაძე - მაშინ უკვე ცნობილი მწერალი, „დროშის“ პასუხისმგებელი მდივანი გახლდათ. თენგივი მხატვარიც იყო და მეგობრულ შარეებსაც ხშირად აქვეყნებდა ხოლმე. ჩვენ თვალწინ, ერთი ხელისმისი მითი ბუნწი შტრიხებით ქმნიდა საოცრად მიმგვარებულ ტიპაჟს. ცდილობდა არავინ გამოჩინებოდა. ასე შექმნა თენგივ გოგოლაძემ რედაქციაში მომსვენელ-წამსვლელთა მოვლი გაღწერა „მეგობრული შარეებსა“.

„დროშამ“ და მისმა სამხატვრო რედაქტორებმა ზურაბ ლევაძემ, ვახტანგ ონიანმა, გ. კეშელავამ, ალ. ბანძელაძემ, დინარა ნიდაძემ, თენგივ სამსონაძემ დიდი ამაგი დასდეს ქართულ სახვით ხელოვნებას. ვინ მოთვლის, რამდენი ახალი, ნოვატორული ნაწარმოების რეპროდუქცია პირველად „დროშის“ ფერადსა და შავ-თეთრ ნაწარმოებზე გამოჩნდა. „დროშა“ მუდამ მხარს უჭერდა გაბედულ ძიებას, ახლის წარმოქმნას. ქართული ფერწერისა და გრაფიკის გონივრული პროპაგანდის საქმეში მან მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა.

ფოტოსურათის, როგორც დამოუკიდებელი ნაწარმოების, როგორც სახვითი ხელოვნების ცალკე დარგის აღიარება მოხდა მეორე მსოფლიო ომის მომდევნო წლებში. ამ დროს გამოდიდნენ ასპარეზზე ხელოვნების ამ დარგის გამოჩენილი ოსტატები, რომელთა შორის თვალსაჩინო ადგილი დაიკავა ქართველ ფოტოხელოვნებამ გურამ თიკანაძემ.

გურამ თიკანაძე „დროშის“ პირმშო იყო. გურამ თიკანაძესთან ერთად „დროშაში“ ხელოვნათა მოვლი რახში მუშაობდა, რომელნიც ჟურნალის ირგვლივ იყვნენ შემოკრებილინი.

და აი, „დროშა“ დღეს 125 წლისაა. იგი თავისი არსებობის მანძილზე მუდამ მხარში ედგა ხალხს, ხარობდა ხალხის სიხარულით და წუხდა მისი ტკივილით. ჟურნალი დღესაც არ დალატობს თავის ტრადიციებს.

მიუვლოცით ჟურნალ „დროშის“ რედაქციას მის შემოქმედლებთ კოლექტივს, მის მკითხველებს ეს საუბრელო თარიღი და უუსურვოთ ახალი წარმატებანი ჩვენი სამშობლოს, ჩვენი ხალხის, ჩვენი კულტურის საკეთილდღეოდ.

გიორგი ნატროშვილი

რევაზ მარგიაშვილი

ხუტა ბერულავა

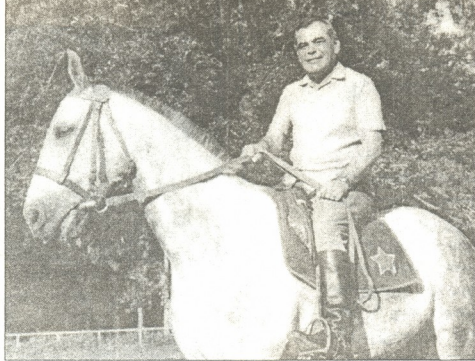

ოთარ კინქლაძე

ვანსურ ჩარკვიანი

საქართველო

● სხვა საქართველო სად არი? არ არის.

არსად არ არის. და არ შეიძლება იყოს. სხვაგან არც რუსეთია, არც ესტონეთი, სომხეთი ან უკრაინა, არც ინგლისი. საფრანგეთი და არც იტალია. ყველა თავთავის ადგილზეა. ყველა თავისი ცხოვრებით ცხოვრობს და ამიტომ არც სხვა საქართველო მოიხიბნება სადმე.

მარტომოდენ იქ, სადაც უსპოვარი დროიდან ყოფილა, არის და მუდამ იქნება, რამეთუ იგი უკედევია და მარადიული.

საქართველო ლამაზია!

ილია: — ჩვეთვის ღმერთს არ დაუშავებია რა, არ დაუზოგვია რა, არ დაულორა, თუ ქვეყანაზე გრთი ორი კუთხეა იმისთანა, რომ კაცს თქამოდა, — ქრისტიანობაში თავისი კალთა უხევისა მაქ დაიპრეტაო, იმათი უქანასკელი საქართველო არ არის. არც ღვთის შემძლებლობით არის და არა კაცისათა. ის ყველაფერი უკვე მოგვამაძღა ღმერთმა. ხელთ ვეჭირავს ეს მშვენიერი ქვეყანა, რომლის მნახველს შეუძლიათ სპაერთიანად სიქვან: „სხვა საქართველო სად არის, რომელი კუთხე ქვეყნისა.“ ამ სათითხ ქვეყანაში მარტო ქართველს უფუძელია სული, ვიღა ვლევია, ზორცი ადგენა...“

ეს ამ საიუდე წლის წინ თქვა და მას შემდეგ ბეგერი რომ შეიქცალა, მაგრამ ჩაველიბა დრომ და განვლილმა მანძილმა მაინც დაგვიტოვა საფიქრლოდ და სადარდებელიც.

რატომ?

მიტომ, რომ ლამაზია საქართველო და ყველანიარ სილამაზეს რიგაინი მოვლა-პატრონობა სჭირდება.

საქმით სჭირდება, რეალურად, თითოეული ჩვენგანის ყოველდღიური ცხოვრებით და არა ხშირად მომეტებული, უთავბოლო, თანაც გაუთავებელი და უკვე მომაბერებელი სიტყვების კორინტალით. ამ საქმეში ჩვენ ისე დავოსტატდით, იმდენ დროსა და ენერჯის ვხარჯავთ ამაზე, ისე ვართ ამით გატკუნებული, რომ ავერ თითქმის შევიდა ათეული წელი გადის ხან საკუთარი ბედისა და ერთმანეთის ქება-დიდება ვირობით თავს, ხან კი ისეთივე მონდობით ვლამბდავთ და ვაძაბავთ ისევ ერთმანეთს, უხედავსაც ვეჩივით და ჯერ რიგაინად ვეჩივთ კი ვაგვიპარებია, რა ვიღონით ამ მოვიმოქმედით ჩვენი ამჟამინდელი ეკონომიკური, სოციალური თუ პოლიტიკური ცხოვრების გადარჯების, მისი განახლებისა და გაჯანსაღებისათვის.

ვითომ ვიცით კიდევ და, მე მაინც მგონია, რომ მაინცდამაინც არც კი ვიცი.

ერს სიბერე არ შეიძლება შემოეპაროს. თითოება კანონზომიერი მონაცვლეობა, ჯანსაღი მემკვიდრეობა, ეროვნული თვითშეგნების განსუფულები ზრდა არის ერის მარადიული სიტყვების ურეტტი წყარო, მაშინორავებელი ძალა, მისი უკედევების წამალი. ხოლო ეროვნული თვითშეგნების ინტენსიური ცხოვრებასა გამოვლენა ეროვნულსავე თვითანალიზს, ობიექტურ თვითშეგნებას და მიზანდასახულ თვითაღრჯდას საჭიროებს.

ამაზე გვემართებს დაფიქრებ, ამის განსჯა და გათვალისწინება.

ილია: — საიღამ დაგვიჩნდა ეს საუბედურო თვისება? რამ დაგვამაჩნია ჩვენი ქჭუა, ვანთა, გული, საყოველთაო საქმე? რამ დაგვბნა თვლი და ყური გარტო მასზე, რასაც „ჩემობის“ ვერი ადვს და არა „ჩვენობისა“? ჩვენს ისტორიას რომ შევხედოთ, მაგის მიზეზს ვერ ვიპოვით. ერთს ნუთს რომ ჩვენი თვლი და ყური მარტო „ჩემობაზედ“ გაჩერე-

ბულოც და „ჩვენობა“ დაინწყებას მისცემოდა, მაშინვე სულს გავაფრთხობდი და ჩვენი ერი მტკერსავით აივგებოდა დედამინის ზურგიდან. ჩვენი ძალ-ღონე, ჩვენი ეროვნული სიმტკიცე და დაურღვეველობა მარტო იმაში იყო, რომ ყოველს ჯერ „ჩვენ“ ჰქონდა სახეში და მერე „მე“. უამისოდ აკი ვაბობო, ჩვენი ცხოვრება ერის წუთსავე მოისპობოდა. ეს კარგად იცოდნენ ჩვენთა წინაპართა და ამიტომაც საცა და მრცა მძლავრი „ჩვენ“ წარმოდგებოდა ხოლმე, მაშინ ყველა კაცი თავის საკუთარ „მეს“ უკან დააყენებდა.

— ამით უფროსა საკვირველი, საიღამ შემოგვეპარა, საიღამ შემოგვეჩვია და როგორ დაიჭირა დღეს უკვემერს „მე“-მ იმის ადგილი, საცა ამოღენა ხანს მარძანებლობა მარტო „ჩვენ“ ჩვენად სადღევრელოდ, ჩვენდა საბედნიეროდ? რამ ნავგაზდინა ასე? აგ სენი ახალი სენია და საიღამ არის მოსული, ვისგან დანერგოლია — ეკ ადგილი მისხვდომია: იმისაგან, ვისაც უძღვური „მე“ უფრო უხდება, ვიდრე ძლიერი და ძალ-გულთვანი „ჩვენი“.

— ასეა თუ არა, ჩვენ კი, როგორც მემამათიანე ჩვენის შინაურის ცხოვრებისა, შევინშნავთ, რომ დღეს ყოველს ჩვენს საზოგადო საქმეს ბელს უტრის, სწყლავს, ათასობრება, გზა-კვალს ურევს და სულს ართმევს ჩვენი გულგრილობა, ჩვენი მოამკვიდრებელი მოძღვრება თვითოეულსა ცალკედ: თუ მე არ ვიქნები, ქვა-ქვაზედ ნუ იქნებოა“.

საუბე. დღესაც ასეა. მაგრამ აღარ უნდა იყოს ასე. ვიღონით უნდა რაიმე, რომ ასე აღარ დარჩეს მომავალში.

საუბე. უფროსს მომავალში. ჩვენს შორის დღესაც ბევრია ისეთი „მე“, რომელმაც ჩვენსავე ხარჯზე ზღაპრულად მოახყო თავისი ცხოვრება და აღარც კი აინტერესებს, თუ როგორა ვართ „ჩვენი“.

ჩვენ კი ზოგიერი გარემოებათა გამო ვერა ვართ მაინცდამაინც მითლად დაღმწინი.

თუნდაც იმიტომ, რომ კარგად ვერც იმაში გავრკვეულეთ, თუ რა გვერის და, რაუ მათვარია, როგორ დავაწინით თავი ამ ვაჭირებას.

მაშასადამე, ისევ მე და ჩვენ, ისევ ჩემი და ჩვენი. პირველი, რაც თვალში მომხვდა და რამაც ძალზე შემაწუხა, ეს საქართველოს მოსალეობაში ქალაქის ზინადართა ხვედრითი წილის სისტუმბარით ზრდა. გასულ საუკუნის მიწურულში ქალაქის მოსახლეობის ხვედრითი წილი ჩვენთან 20 პროცენტს არ აღემატებოდა და მაინცდამაინც არც საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების არსებობის პირველ წლებში გაზრდილა — 1926 წელს ამ მაჩვენებელმა 22 პროცენტს მიაღწია. ამ მხრივ ძალზე მტკიცეფილია მომდევნო ოცდაათწლიანი პერიოდი, როცა 1950 წლისათვის ქალაქის მოსახლეობამ 36 პროცენტს მიაღწია. ეს პროცესი მომდევნო სამი ათეული წლის მანძილზე კიდევ უფრო ინტენსიურად ვითარდება და უკვე 1980 წლისათვის ქალაქის მოსახლეობა 52 პროცენტს აღწევს, ხოლო 1987 წელს 55 პროცენტია და მატების ტენდენცია ამჟამად გამოკვეთილა. ყოველდღე ეს იმას მოახსენებს, რომ სოციალი იცლება და ქვეყანას მარჩუნება ვლუბი კაცი აკლებდა.

მძიმე სურათია. მე კარგად მესმის, რომ საქართველო ვერ ასცადა, და სამწუხაროდ, ვერც ასცდებოდა ქვეყნის ინდუსტრიალიზაციასა და კოლექტივიზაციაზე ალებულ ძალისმიერ ჟურსს, რამაც დამანერველი გაუღენა მოაზინა ეროვნული სახალხო მუწერნობის ჩამოყალიბებულ სტრუქტურაზე, მაგრამ ზოგიერთი სამ ჩვენი სათიარო ნაციდვილარობა. ამას ვერსადა ვაგვექვეითო, მაგრამ ის კი მაინც მინდა ვთქვა, რომ სოციალად დატრიალებული ცოცხა მაღალი და დაბალი თანამდებობის მქონე ამ პირთა სინდისზე იყოს, ვინც მაშინ ეროვნული ინტერესები თავის კარიერისტულ მიზნებს ანაცვალა.

თქმა არ უნდა, ძნელი და სასიფათოც კი იყო ავადმჯავისიან ნლებში ეროვნულობის სადარჯოზე დგომა, მაგრამ ნაცვლად იმისა, რომ ვეყრილით — გაუმართლის მძლიერი რევოლუციის“, აჯობებდა შეძლებისდაგვარად მაინც საკუთარი სახლ-კარისათვის მივგვეხედა.

ეს, რაც იყო, იყო.

ახლა მაინც მოვიხიზოთ ქჭუა, გონება და შევეცადოთ, რათა ამ ძნელბედობის დროს მიღებული მწარე გამოცდილების გათვალისწინებით წარსულთან საჭირო დასკვნები გავაკეთოთ.

უკანა!

ჩვენნი „დროშა“

აპაკი ძიძიძე

ოცნის წლების დასაწყისიდან ჩვენნი ბევრ ჟურნალ-გაზეთს დაედო სათავე. საზოგადოებრივი ცხოვრების, ლიტერატურისა და ხელოვნების ადამკვლევამ წარმოშვა მიმართულებები, რომლებიც ახალ, საბჭოთარ იდეოლოგიას ერთმანეთისაგან ფორმით განსხვავებული საშუალებებით ემსახურებოდნენ. მათ შორის იყო საზოგადოებრივი პოლიტიკური და ლიტერატურული-მხატვრული ჟურნალი „დროშა“, რომელმაც თავიდანვე აქტიური პოზიცია დაიკავა. ფოსტალიონს ჩვენთან რეგულარულად მოჰქონდა თითქმის ყველა ჟურნალი და გაზეთი, ოცნის წლებიდან ასე უხვად რომ გამოდიოდა საქართველოში; „დროშა“ ერთი იმთავითა იყო, რომლებიც თავიანთი მხატვრულობითა და ცხოვრებისეული სიხალისით ეხმარებოდნენ ყველაფერს ახალს და კეთილს, რაც ასე ძალუმაღლე მკვიდრდებოდა ჩვენში.

ყმაწვილკაცობაში ამ ჟურნალის მუშაობის მიზანმიმართული ვიკავი, დროდართ ვთანამშრომლობდი კიდევ, მაგრამ ვერ წარმოვიდგენდი, თუ ოდესმე მისი ხელმძღვანელი გავხდებოდი. დღეებულის წინამორბედები მყავდნენ - გამოჩენილი მწერლები, ჩვენი დროის მოწინავე ადამიანები.

ამ ოცდაორი წლის წინათ დავიწყე „დროშის“ მთავარ რედაქტორად მუშაობა. დამხვდა შესანიშნავი კოლექტივი, რომლის წარმომადგენლები დღევანაც გატაცებითა და სიყვარულით შრომობენ რედაქციაში. ძალეუ შემოვიკურთადა მთავარი მხატვარი დინარა ნონია, ვისი მადლიანი ხელიც ასე ამკობს და ალაშაზებს „დროშას“. ჟურნალის დირსეებს ამდღელებად ჩვენგან ასე უდროოდ წასული გურამ თიკაბაძე...

რას ვისურვებდი? კოვავაც ასე მალდა ეპყრათ ხელი ქართული პრესის ეს მძღვარი დროშა ჩვენს „დროშელებს“; კიდევ იმას ვისურვებდი, რომ პერიოდულბობით მიახლოვებოდეს მის უფროს მეგობარ „ოცნის ოცს“.

სამისო საშუალება არსებობს, მით უმეტეს, რომ დღეს „დროშას“ ავტორიტეტული კოლექტივი ჰყავს. დე, ყოველთვის ასე ძალუმაღლე ისმოდეს „დროშის“ აფრის ტკაცუნის!

მე, მაგალითად, ფრიად საინტერესოდ მეჩვენა 1913-1926 წლების შუალედში ჩვენთან ქალაქის მოსახლეობის ხვედრითი წილის 26-დან 22 პროცენტამდე შეღვივების მაშინ, როცა მეზობელ რესპუბლიკებში ეს მაჩვენებელი საგრძნობლად გაიზარდა, ხოლო რუსეთსა და სსრკავშირში, ერთ დონეზე დარჩა.

ჩემის აზრით, ღირს გავეკვივით ამის მიზეზებში. მაინც, რამ განაპირობა ჩვენში დროის ამ მოსაკვეთის სოფლის მოსახლეობის ზრდა?

იქნებ ღირდეს ამ კითხვაზე მასუხის გაცემისათვის იზრუნონ ჩვენმა მეცნიერებმა?

და იზრუნოს მარტოოდენ ჩვენი შივა ისტორიის ცნობისათვის კი არა. იქნებ სამომავლედ გამოვავადეს ამის ცოდნა. სოფლიან მარტოოდენ რესპუბლიკის ეკონომიკური დამოუკიდებლობის უადრესად დასაცოვლო პრობლემა როდია დაკავშირებული, არამედ ერის გამარჯვლებაც და მისი სიზანსაღაც, რასაც მნიშვნელოვანწილად უზრუნველყოფს ავღღაზრდობის ხვედრითი წილის ზრდა. სტატისტიკა გვიდასტურებს, რომ შივაადობის დაბალ დონეს მოსახლეობის დაბერების ტენდენცია განაპირობებს. მაგალითად, 61 წელს გადაცილებული მოსახლეობა 1959 წელს მთელი მოსახლეობის 11 პროცენტს, ხოლო 1987 წელს კი უკვე 14 პროცენტს შეადგენდა. სტატისტიკა იმასაც გუდასტურებს, რომ ბუნებრივი მატება უმთავრესად სოფლის მოსახლეობის ზრდას უკავშირდება, კერძოდ და განსაკუთრებით ავღღაზრდობის ხარჯზე. სოფელი კვებას ქვეყანას, ასმევს და აქმევს მის ბინადართ და უმთავრესად ისე სოფელი ამრავლებს ერს. ამიტომაც მოსახლეობის დემოგრაფიის პრობლემა საგანგაშოა ისეთ ტრადიციულ რაიონებში, როგორცაა აშბორაური, იბი, ყაზბეგი, ცაგერი და... სიღნაღოც კი. იზრდება რესპუბლიკის იმ რაიონების რიცხვაც, სადაც მოსახლეობის ბუნებრივი მატება არ აღემატება 5 პროცენტს და აქაც დემოგრაფიკა მოსალოდნელი. მათ რიცხვშიც: წყალტუბო, აგრეთვე აბასო, ვანის, გურჯაანის, ზესტაფონის, ღარსხეთის, ლენტეხის, მთავისკის, ორჯინიძის, სამტრედიის, თერჯოლის წულუკიძისა და ჩოხატაბურის რაიონები.

საქართველო ლამაზი არა გავს მუნ შვილი დასავარავი, მაგრამ ერის მომავალ შვილებს ზოგჯერ დაბადებასაც არ ვაცლით, ზოგი კი ერთ წლამდე ასაკში გველუბება. ყოველ ათას დაბადებულ ბავშვზე საქართველოში 1987 წელს საშუალოდ 25 ერთი წლის ასაკამდე ბავშვი გარდაიცვალა: ზუღდიდში - 45, ლავადიხში - 37, ქუთაისში - 30, ამდღევი თბილისში და ა. შ.

გაუმარჯოს თავისუფალ საქართველოს!
გაუმარჯოს!
არ თქმა უნდა, გაუმარჯოს!
მარცა, თავისუფალს, უწინარეს ყოვლისა და ამჯერად, ყოველგვარი სიზინიჯისაგან, რომელმაც ჩვენიან ფეხი მოიკიდა.

ისეთი სიზინიჯისაგან თავისუფლს, რომელსაც მარტოოდენ „ჩემი მოზის“ ფერი აფეხს და არა „ჩვენისისა“. იმიტომ, რომ სწორედ „ჩემი მოზიდან“ მოედინება ზნეობრივი მანკიერების მძვინვრე ნაკადი, რომელშიც ზოგიერთი ჩვენთავანი ოქროს თევზსაც ოცსტურად აღეჭრა.

ზოგი დასმენით.
ზოგი მიტაცებითა და მითვისებით.
ზოგი მასზე უფრო სუსტზე ძალადობით.
საქართველო ლამაზი, არ კვკადრდება ეს შენ.
დაძლილით ეგვიზინ, გულგარობა, თინამეამუღეთა გაუტანლობა.

დაძლილით ეროვნული დამსახურება და ვიღანით მთელი ჩვენი ძალები კონსოლიდაციისათვის.

დაძლილით „ჩემი“ და ვიცხოვროთ „ჩვენი“ საერთო ეროვნული ინტერესისათვის.

და ჩვენზე მომკაცდინებელ მოძღვრება თითოეულსა ცალცალკე: თუ მე არ ვიქნები, ქვა ქვაზეც წე იქნებათ.
მართლაცა, საიდან გავვიჩნდა ეს მანკიერი თვისებები.
შე მართლაცა აღარ ვიქნები, მაგრამ იქნება ჩემი შვილი, ჩემი შვილიშვილი, ჩემი და ჩვენი მომდებ, იქნება ჩემი და ჩვენი ერი, ჩემი და ჩვენი სახმობლო. ყოველივე ეს მარადიულია, ისევე როგორც ერის სიჭაბუკე და მისი აბალავზრდობა.

ოთარ ძიძიძე
1988 წ.

„ეროვნული წინამორბედნი“

სანაპიროზე სამი ფანჯარა

სანაპიროზე სამი ფანჯარა,
სანაპიროზე ჰყვავის ბაღები...
კიბესთან მხედება ორი პატარა
კისკისით ჩემი კარის გამძლეა.

მე კართან ვტოვებ მტკვერსა და ტალახს
და როცა ერჩები მარტო მათ ახლოს,
მგონია, წუთით ვშორდები ქალაქს
და საღღაც მყუდრო კუნძულზე ვსახლობ.

მგონია, ზრუნვა წუთით ვშორდება,
ლაფერადში ვსხედვართ შეყუყულები
და მათ პირველქმნელ უბიწოებას
მეც ჩიტის ენით ვველურტულები.

თავს დამპიწვებს მათი მიყოლა,
ჯოსსაც ვაჟენებ, ბუროსაც გავიჯან
და მეც ცხოვრებას ამ თითისტოლა.
კოსინზონებთან ვიწვევ თავიდან.

მეც მათებრ მესმის სხათა და ფერია,
მეც თამაშად ვთვლი ცხოვრების უღელს,
და მათ ბედნიერ ყრმობასთან ერთად
მე ჩემს აუშნადარ სიზმრებსაც ვუძღერ.

მათსავით მართობს სახლი პატარა,
მათი პატარა ბაირაღები...
სანაპიროზე სამი ფანჯარა,
სანაპიროზე ჰყვავის ბაღები.

1954

რეპეზ მარბიანო

მთის კალთაზე სახლი მდებარე

მთის კალთაზე სახლი მდებარე,
ხეც ხარობდეს ათიოდე,
იისფერად, განუწყვეტლად
ცაში კვამლი ადიოდეს.

ბუხრის პირას მუხლმორთხმული,
ვით ზღაპარში, ვიჯდებ მწყერალი -

ჩემზე იყო გულმოსული
ჩემი თეთრი დედოფალი;

ბუხარივით გუზგუზებდეს
- მხიარული მქონდეს გული,
ჩემს ბავშვობას მაგონებდეს
ცოლის ტბილი ჩონგურული;

გასაზრდელი ბიჭი მყავდეს,
გოგო მყავდეს თავფის თვალი,
შავგვერდმანი - მამას ჰგავდეს,
დედას - მისი თეთრი ქალი.

დამეზარდონ სანაქებოდ
და მათ დაჰყვეთ დედის გული,
მამასავით იოცნებონ
საქართველოს სიყვარული.

მთის კალთაზე სახლი მდებარე,
ხეც ხარობდეს ათიოდე.
იისფერად განუწყვეტლად
ცაში კვამლი ადიოდეს.

1946

ალიო მირცხულავა

პერსპი

კლდეზე ვდგავარ თეთრი ვერხვი, მხრები ამიტოტებია,
ვინმე ხრამში თუ გადასცდა, ხელი გამიწოდებია.
მეხს ვარიდებ მოხარად ვერხვებს - ტანი აუშოლტებიათ,
ფრთებს ისხამენ მტრედები და... საბუღარებს შორდებიან,
ახლაც ვებრძვი ქარს და წვიმას გული აუშფოთებია,
თუ სიტყვები მცვივა, განა შემოდგომის ფოთლებია?

მცვივა, განა მცილდებიან, თრთიან, განა ხუნდებიან,
ადრე აბიბინდებიან, უფრო ადრე ბრუნდებიან,
განა მწუხრის ბინდებია - ეს მტრედების გუნდებია,
მხრებზე დამაფრინდებიან, ტკილიად აღლუნდებიან.

ჰე, მამულო! შენს თეთრ გუშავს განა რული მორევი,
ფესვი მიდგას შენს მიწაში, ირგვლივ ქარის მორევი,
გაჰქრა დამე, აღარც ბრძოლა, აღარც ომის ტბორევი,
ეს ჭრილობაც, ეს ღიმილიც ტყვიის ნაამბორევი.

მეც ვშფოთავდი! საგულეში ცეცხლის ალი ფრიალებდა,
წერილობდა გულის კარი, თუ ცისკარი ჭრიალებდა,
მეც ვშფოთავდი და ფიქრებში ტყვიის მწარედ შრიალებდა,
ჩრდილზე ფეხს რომ დამადგამდნენ, ტანში გამაჟიარიალებდა.

შენ გიცავდი, შენთვის დამჭერს, შეწყდა სისხლი და იარა,
შემიხორცდა ნატყვიარი და ტკივილმაც გაიარა.

1946

მე და ზაფხული

რა წვალდება, რა მნელი საქმე,
რა შრომას ითხოვს ოცნების ბაღი?
რომ შთაგონების ნერვი არ გაზმეს,
ჰყვოდეს მარად ნორჩი და ხალი?!

კალმის მახვილით სათუთად, დინჯად
ვქრწავ ასოებს და ნაწყვეტებით
სულანდამულ სიტყვებს ათასჯერ ვისინჯავ
და წიგნში ვამყნობ სისხლის წვეთებით.

ასე, ჩემსავით შრომობს ზაფხულიც,
მზის ფერებს არჩევს მცხუნვარე ფურჯით,
მასაც იგივე აქვს გაზნახული -
ამამეტყველოს ბუნება მუნჯი.

რომ გულში ჩაწყვეს, ჩახედოს შიგნით, -
წყაროს თვალბეც ამოყვანა,
გადაეშალა ცხოვრების წიგნი
და ყვავილით ხატავს ქვეყანას.

ირგვლივ მძვინვარებს სისხლის მორევი,
ქარში ლივილივებს ტალღები ვერცხლის,
ცა - საკრეა, ვიწვით ორივე
შემოქმედების უშრეტო ცეცხლით

ბინდდება, მოდის ფერისცვალებია,
ბაღშიც თანდათან ვშეუბნა ნისლი,
ბოლო მოელო ჩემს გაწვალებას
და სამღელემიც გამშრალა სისხლი.

1945

მარჯვნიდან პარკელი დგას, კლიშერ ყიფიანი

ბულნარა ბასტამი

რა ბულბრილნი პარტი სშირად!

● აი, ეს არის ის საწერი მაგიდა, რომელზედაც ედიშერი მუშაობდა ათი წლის მანძილზე...

ჩვენს რედაქციაში დგას ეს მაგიდა. რა გულგრილნი ვართ სშირად ამა თუ იმ საენის, ნივთის მიმართ, რაოდენ სულერთია იგი ჩვენთვის, მაგრამ უცებ ეს ნივთი თითქოს სულიერ არსებად გადაიქცევა, ისეთ ფასს დაიდებს შენს გულში... იქცევა ძვირფასად, უძვირფასესად.

აი, ეს არის ედიშერის მაგიდა...
ოცდაშვიდი წლისაღ არ იქნებოდა, როცა ედიშერი „დროშის“ რედაქციაში მოვიდა — თმაქოჩორა, კუნთმაგარი, ბრინჯაოსფერი ვაჟკაცი, მოვიდა და იმ დღიდან მოყოლებული მთელი ათი წლის მანძილზე ამ „დაზგაზე“ მუშაობდა, წერდა შესანიშნავ მხატვრულ ნარკვევებს, რეპორტაჟებს, ნოველებს, რომლებშიც პირველად გაბრწყინდა მისი ნიჭი, ჟურნალისტიკისა და ბელეტრისტიკის მახვილი თვალი, მაღალი გემოვნება, ერულიცაა.

აი აქ, ამ მაგიდასთან იჯდა და შრომობდა ედიშერ ყიფიანი, შრომობდა ფუტკარივით, აქ აიღვა მან ფეხი, როგორც მწერალმა.

ლონიერი, მუხლმაგარი გავიდა „დროშის“ კედლებიდან და დააღდა გზას ფართოს, განიერს, კიბეს მაღალს, მაღალ საფეხურზე ასასვლელად, დიდი მწვერვალის დასაპყრობად.

„დროშის“ რედაქციიდან წასვლის მერეც აქაურობის სშირად სტუმარი იყო, უყვარდა „დაზგა“, რომელზედაც თავისი ჯაფით, ოფლით დიდ წარმატებას მიაღწია, სარგებლობა მოუტანს თავის ხალხს, თავის ქვეყანას.

იმ საბედისწერო საათამდელი დღით ადრე, თითქოს იცოდა, რომ უკანასკნელი იყო მისი მოხელა ამ შენობაში, ყველგან შეიხედა — „ნიანგში“, „ზარია ვოსტოკში“, „დროშაში“.

— რას იცინი?
— ვიცი, რაც უნდა მისაყვედურო...

— ჰოდა, არ გეხუმრები! ათი წელია ვინახავ შენს უჯრას ხელუხლებლივ, შენს წიგნებს, სურათები მაინც წაიღე!

— სურათები?!
— ჰო, სურათები, შენი სურათები. მერე როგორი ლამაზი ხარ, არ ვინდა, უჩხალ შეიღებს, როგორი იყავი ახალგაზრდობისას? რას იცინი?..

— მე ახლაც ლამაზი ვარ და ახალგაზრდა. რა წიგნებია? აღარ მახსოვს.

— აბა, რა ვიცი, წიგნებია, ასე ქაღალდში დამხედა გახვეული, კანაფით შეკრული, არ გამძხვნი. მაგიდა დამიძველდა, ახალი უნდა დავიდგა. ხომ იცი, რა პატარაა ახალი მაგიდები? ჩემსასაც ვერ დავატევე შიგნით. ასე რომ, წაიღე,

თორემ იცოდე, ფოსტით გამოგიგზავნი.

— არ იხამ მაგას. ხუმრობის გარეშე, შინ ერთი თარო მაქვს გასაცხრილი, ამ დღეებში ვაკასუფთავებ და წავიღებ, მაშინვე წავიღებ...

— იცინე, იცინე და ნახე, თუ არ გამოგიგზავნი!

ასე გავიდა რედაქციიდან ედიშერი, აქ დარჩა მისი ღიმილი, მაგიდა, წიგნები, სურათები.

ორი დღის შემდეგ წავიდა წუთისოფლიდან ედიშერ ყიფიანი, წავიდა ჩვენგან, დატოვა ღიმილი და კეთილი სული ამქვეყნად წაიღო დედის, დის, ცირას, შვილების, მეგობრების სიყვარული, გულიანობა და ცრემლი... რამდენი ცრემლი...

„რას იცინი? არ გეხუმრები, წაიღე შენი წიგნები, თორემ იცოდე, ფოსტით გამოგიგზავნი“.

ისევ დაცქერი მის საწერ მაგიდას. რა გულგრილნი ვართ სშირად საგნების მიმართ, რაოდენ სულერთია ისინი ჩვენთვის, მაგრამ უცერად ეს ნივთი, საგანი ისეთ ფასს დაიდებს შენს გულში... იქცევა სულიერად, უძვირფასესად.

ნაიმი

03.03.96

ყამი, რომელიც შორეულად არ მსვენება.

მიეღობოთ იქით, სადაც ბორბავს ზღვა შეჭირვება და ობოლად შოენილს თანადგომა ასე სჭირდება!

თითქოს მემართოს ოქრო-ვერცხლი ვიღაც მეველის, მთელი დღე ვრნები ტკივილებთან, ვითარც მძევალი...

საღამოსას, ოდნავ გვიან, რომ დაბრუნდები, იცნობ ფეხის ხმას და კარებთან მოხანუნდები.

— მადლობა უყვალს! — მომამახებ და გეღობება. უამომილოდ ჩემი ყოფნა რა ეღირება?!

იგი მამდერებს მე იმგვარი თავდავიწყებით, ასე მგონია, ვით პოეტი, ახლა ვიწკებო!

25 ივლისი 1997.

შენს თავს გეზიხებო

წლები, წლები, წლები... გზები, გზები, გზები... შემოდგომა მშვიდი შარშურით მიდის,

რომ დეკემბრის კართან დაიბურთოს კალთა და შოგართავს კვლავაც, რაც კი დახვავა — ბარისა და მოსია, წყალბოთა ღვთისა. შემოდგომა მიდის, როგორც დროის მინდი... ამ დალოცვად გულში ვერ შემოვა ქუში, ვერც ნაფლით დრუბლის, ქალავ, გახსენ შუბლი, ისევ, ისევ, ისევ გაიდიმე მსოსებო. წლებს უხმობენ წლები, გზებს — ახალი გზები... შესს თავს გევიცები, მე არ შევიცვლები, სანამ სული მიდგას... ღექსს მოგიძღვნე იმგვარს, მონაგონსა ჰგავდეს, რაც მითქვამს ადრე!

30 ნოემბერი, 1997.

ხვალ ბედნიერად ვიცხოვრებო, ნათე, ხვალ ავისრულეხ ვიქრებს და ნატვრებს; ხვალ დაგიღვება მშვიდობის დარი.

„ამიერიდან ამ დავსახლდები“

● წლეულს ხონის გამგეობამ ტრადიცია აღადგინა და წმინდა გიორგის დღეს „ხონელი“ აღნიშნა.

გიორგობის დღისადმი მიძღვნილი წირვა ხონის წმინდა გიორგის საკათედრო ტაძარში გაიმართა, რომელიც ხონი-სამტრედიის ეპარქიის ეპისკოპოსმა მეუფე საბამ აღავლინა.

აქ შეიკრიბნენ ხონის მკვიდრნი, სხვადასხვა ქალაქში მოღვაწე ინტელიგენციის წარმომადგენლები. ამ დღეს საზეიმოდ გაიხსნა პოეტი-აკადემიკოსის ირაკლი აბაშიძის ახლახან აღდგენილი მამა-პაპისეული სახლ-მუზეუმი, სადაც დაიბადა და ბავშვობა გაატარა დიდა პოეტმა.

მუზეუმის გახსნას დაესწრნენ პოეტის ახლობლები, ყურნალისტები, პარტიული და სახელმწიფო მოღვაწეები. სახლ-მუზეუმის გახსნის პატივი წილად ხვდა და ლენტი გაჭრა ბატონი ირაკლის შვილიშვილმა - უმცროსმა ირაკლი აბაშიძემ.

„ამიერიდან აქ დავსახლდები“, - ვკითხულობთ სახლ-მუზეუმის სავამოფნო დარბაზში ლამაზი, ქართული ასოებით დანერვილ სიტყვებს პოეტის ლექსიდან. იქვეა პოეტის ხელნაწერები, წიგნები, ფოტოები: აკადემიკოსი ქართულ ენციკლოპედიაზე მუშაობისას, მწერლებთან, საოჯახო გარემოში... დაცულია პოეტი-აკადემიკოსის პირადი ნივთებიც.

სახლი მოკლე ხანში აღადგინეს და სამუზეუმოდ გაამზადეს. ხონის გამგებელმა ოთარ ქაშიბაძემ დიდი ამავი დასდო ამ მეთად საპატიო საქმეს.

შეკრებილთ თბილი სიტყვით მიმართა თეიმურაზ შამაშვილმა.

„ხონელი“ დიდხანს გრძელდებოდა. ხონის კულტურისა და დაცვენების ცენტრალურ პარკ-ბულვარში დაიდგა დიდი მეცენატის - ივანე შარაშიძის ძეგლი. მადლიერმა შთამომავლობამ ღირსეულ წინაპარს არ დაუვიწყა ამაგი. ივანეს სახელთან არის დაკავშირებული ბაღის გაშენებისა და ქალაქის კეთილმოწყობის სამუშაოები. მან გაიყვანა ქალაქში სარწყავი სისტემა, არხები.

ივანე შარაშიძე ხონის ყველა სასწავლებლის დამაარსებელი და მზრუნველი იყო. მეცხრამეტე საუკუნის დასასრულსა და მეოცე საუკუნის დასაწყისში დაარსა სასწავლებლები. აქ იყო საოსტატო სემინარია, სახე-

ხვალ არ იქნება სეტყვა და ღვარ;
 ხვალ, გეფიცები, ხვალ ამოვა მზე
 და ხელს ავიღებ ქართან ბრძოლაზე;
 ხვალ... გელოდება სრული სიყვნარე,
 დამცხრად მეგობარს თუ შეყვარებ!

ძველი ვალსი
 ო, ძველი ვალსი, ჩვენი ვალსი,
 კეთილი ვალსი!
 მე შენს წინაშე, დედოფალი,
 ვარ ისეთ ვალში,
 ვერ გადავიხდი სიცოცხლითაც... ვერა
 და ვერა...
 მომიახლოდი, მომე ხელი,
 მომპაყარ მხერალ!

მზე რომ ამოდის ცის ტანთოზე
 დილაადრიან,
 შენთვის ამოდის, ქალბატონო,
 შენი მადლია!
 ღია, ეკუთვნის ამ სასწაულ დღეს
 გადარევა,
 ეს ქროლვა სულთა, ეს ორინი,
 ეს აღსარება:

ისევ მიხიდავს ვაზაფხულის
 ოცნების მსგავსი —
 კეთილი ვალსი, ძველი ვალსი,
 ქართული ვალსი.
 ცხოვრ. შემციოლო სიხმარშიაც

შენზე მლოცველი
 და სიყვარული რომ აგისხნა,
 ნუ გაოცდები!
 არა გქონია თითქოს ვაჟი
 ვარდის ფურცლობის,
 მე გვევდრები და ხელსა გობოვ,
 როგორც უცნობი;
 ვითომც პირველად გაგისხნი
 ამ გულის კარ:
 — მე თქვენ მიყვარხართ... დავიწერეთ
 მცხეთაში ჯვარი...
 ოპ, დედოფალი, ისევ გვიხმობს
 ოცნების მსგავსი
 კეთილი ვალსი, ძველი ვალსი,
 ქართული ვალსი!
 21 თებერვალი, 1986.

გვევდრები, მაპატიო, ნათე,
 აქ ვერაზე, რომ დაგტოვე მარტო!
 შენზე ფიქრში მე დამეებს ვათვე
 და მიმწუხრის ფანქვლები მათოვს.
 ამიტორდნენ ბედნიერი წლებიც
 და მიმეხლდა მარტის ბოლო დღემან,
 და იმედებს შეაღწეა ფრთები,
 და შეწვეტა შენი გულის ცემა...
 ცოტა მაისც ამხდომია ნატვრა
 და მეგონა, დაგაცივდი მეყრდით,

სათნოების უღამაზეს ხატად
 გიწამე და შენზე ლოცვებს კწერდი.
 როგორ ჰგავდი მოციმციმე სანთელს,
 ოდეს უხმოდ შორდებოდი კერას!
 მაპატიე, მაპატიე, ნათე,
 რომ უშენოდ სული მიდგას ჯვრაც.
 16 აპრილი 1998

სამრეწველთა პიბალო(გლი) ლიძისალ
 ოდეს გვიან მახრუნებდა მე შინ
 მეგობრებთან უეცარი შეკრდა,
 ვით ვითრცე ქაეთარბექს, ხელში
 ყვავილების თაფელი მუკურა.
 ისე, როგორც დამაშავე ბავშვი,
 შეწუნარბებს ვევედრებდი ზუნას,
 თაფელი იყო ჩემი საწვი, —
 კარს მიღვები და ქრებოდა წყნაც.

ყვავილს მკერდზე მიიკრავდი
 ქრალვით...
 სხვა საწუქარს ვიპოვიდი ეს ხად? —
 უნახესი სიყვარულის ძალით
 სერენადს გივადლობდი დექსად.
 ამ გალობას ხომ აძლევდი ჯავარს,
 ხვალ-ზევ კიდევ შემეჭო, ვინმდო!
 მე ყველივს ამოგიტან კვლავაც
 და... მგონია, ჩემს გულისთქმას
 იგრძნობ.
 30 აპრილი, 1998

ლოსრო სასწავლებელი, ქალთა და ვაჟთა გიმნაზიები.
 ივანე შარაშიძის ძველი ავტორებია ახალგაზრდა
 მოქანდაკეები ზურაბ ჯინჭველიძე და გიორგი ვაშაკი-
 ძე. ძველის დამზადებაზე საჭირო თანხა გაიღო თანაქა-
 ლაქელმა, ამჯერად სანკტ-პეტერბურგში მოღვაწე ბად-
 რი კაკაბაძემ.

პირველად ხონის ისტორიაში კიდევ ერთ კარგ ტრა-
 დიციას ჩაეყარა საფუძველი. ქალაქის მერის ოთარ ჯა-
 ფარიძის ინიციატივით, ამიერიდან „ხონელობის“ ყოველ
 დღესასწაულზე ხონის სა საპატიო მოქალაქეს აირჩე-
 ვენ: ადგილობრივს, ხონიდან ნასულ ღირსიულ პიროვ-
 ნებსა და უცხოელს.

ამჯერად ხონის საპატიო მოქალაქის ნოდება მოიპო-
 ვეს: ადგილობრივმა მკვიდრმა, სპორტის ღვაწლმოსილ-
 მა მუშუკმა ალიომა ყუფარაძემ - რაიონის ფიზიკური
 კულტურისა და სპორტის განვითარებაში განუღული
 წვლილისათვის, ხონელმა ახალგაზრდა ბიზნესმენმა,
 სანკტ-პეტერბურგის სააქციო საზოგადოება „მეტრო-
 ხოლოდის“ გენერალურმა დირექტორმა ბადრი კაკაბა-
 ძემ რაიონზე განუღული თანადგომისათვის, სპონსორო-
 ბისათვის, საპატიო ნოდება მიენიჭა აგრეთვე უცხოელ
 მეგობარს, ყალმუხეთის პრეზიდენტს კირსან ილუმჟი-
 ნოვს, რომელიც რაიონს სექტემბერში ესტუმრება.

საპატიო მოქალაქეები ქალაქში, ხონის ტრადიციული
 წესით - სანობის „ფაიტონით“ შემოიყვანეს. ზღვა ხალხი
 გაჭედლიმა მიდამომ სავალი გზა ეტლს უმაღლ გაუხსნა.
 თემურაზ შაშიაშვილმა დაჯილდოებული ოქროს
 სამკერდე ნიშნები გადასცა. აღსანიშნავია მეტად საინ-
 ტერესო დეტალები:

1998 წლის 6 აპრილს ყალმუხეთის ქალაქ ელისტაში
 ხონისა და ელისტის ქალაქების მერებმა ბ. ჯაფარიძემ
 და ვ. შამაგემა ურთიერთთანამშრომლობისა და თანამე-
 ვობრობის ერთობლივ კომუნიკეს მოანერგეს ხელი. კო-
 მუნიკეს ერთ-ერთ პუნქტში აღნიშნულია, რომ ხელს შე-
 უწყობენ და განახორციელებენ ღონისძიებებს ბიზნეს-
 მენების მხარდასაჭერად, ურთიერთსასარგებლო კო-
 მერციულ საქმეებს ქალაქების - ელისტისა და ხონის
 ერთობლივი წარმოებების შექმნის მიზნით.
 „ხონელობის“ ზეიმზე მონაწილეობა მიიღო ქ. ელის-
 ტის სამთავრობო დელეგაცია.
 იყო პარულა, „ბერიკაობა“, სახალხო სეირნობა.
 ხონის ბულვარში კი, ღია ცის ქვეშ, გაიმართა დი-
 დი კონცერტი.

ი. თ. ჯ. ჯ. ჯ. ჯ.

ამ სახლში დაიბადა პეტრიაკაძეების ოჯახი ახალციხეში

მეპალოსთვის მიმატანინა

პალი...

განგებამ თუ ინება, „დროშის“ საიუბილეო დღეებში ჩვენს „სა-ოჯახო არქივში“ დრო-ჟამისაგან ფერგაცრეცილ გაზეთის ერთ ამონაჭერს ნაივანყდი. ეს იყო ჩვენი დროის ერთ-ერთი გამორჩეული და უსაყვარლესი პოეტის მორის ფოცხიშვილის ლექსი - „ჯანსუღ ჩარკვიანს“. სწორედ ამ ლექსმა შთაბეჭინა და გამაბედვინა რამდენიმე შტრიხით გამოუმუხატა ჩემი მოკრძალებული ჩანაფიქრი მის ადრესატზე იმ რწმენითა და იმდენად, რომ ამასზე შთამბეჭდავს, ამაღლებულსა და, რაც უმთავრესია, ზუსტად მიგნებულს ჩემი ჩანახატის ფინალად ვერაფერს ვინატრებდი.

● მძიმე და ბურუსიანი დღეები „დროშასაც“ შეეხო. რამდენჯერმე დახურვის პირასაც იდგა. არცეპობის შესანარჩუნებლად შტატებიც შეგვიმცირეს. მაშინ „დროშას“ ბატონი ოთარ ქინქლაძე რედაქტორობდა. იგი იმ ფესვმყარი ტრადიციების ღირსეული განმგრძობი და განმაახლებელი გახლდათ, დაარსების დღიდანვე ქუდბედად რომ დაჰყავა ჩვენს შურნალს.

მაგრამ მაშინ „დრონი მეფობდნენ“ და არად დაგვიდევდნენ „გარემოების საყვირს“.

ბატონ ოთართან დასამშვიდობებლად თავშეყრილები უნებელი მოწმე გაავლიე ბატონ ჯანსუღთან მისი სატელეფონო საუბრისა: - არა ვასულე, უარის თქმა არ ვგეგმის. ეს ჩემი დიდი თხოვნა იქნება შენდამი. ჩემი ნასვლა უკვე გადაწყვეტილია და ახლა ის დამამშვიდებს, შემეცვლად ღირსეულ ადამიანს რომ ვიგულეუბ.

ამ სიტყვებმა ახალ რედაქტორთან შეხვედრაც გაგვიადვილა და ბატონ ოთართან დამშვიდობებაც.

მას შემდეგ ეგესი ნელი გავიდა. გუშინდელი მახსოვს, პირველად რომ შეხვედრით, ბატონმა ჯანსუღმა ჩვეული იუმორის გვიხიზრა:

- მოხსნის ან გათავისუფლებს შიშ რურაგის გეგნებთა, ეს ჩემს პრაქტიკაში არ არსებობს. აი, ერთმანეთის დასძნანს და ენატანიობას ანადგევდა ვერ ვიტან, ღებრევი მე ქნას და, ასეთი ვინმე ჩემს ვნაძირთ ვერ იწმუშაებს, მაშინ მე თვითონ მომიწევს ნასვლა.

მსგავსი „სასაშრობო“ არც ერთ მხარეს „დავამუქრებია“, პირველი დღეებიდანვე ვერც კი წამრიგვედგინა უერთმანეთოდ.

უნივერსიტეტი ახალი დამთავრებული მქონდა, პირველად „დროშაში“ რომ მოვედი. მას შემდეგ ბევრჯერ მქონია რწმენისა და იმედის, გულგატეხილობისა და უიმედობის დღეებიც. ბატონი ჯანსუღი პირადად ჩემთვის მეთობე რედაქტორი იყო, მანამდე კი, როგორც აღიარებულ პოეტს, მხოლოდ ისე ვიცნობდი.

მაშინ ტექნიკაქორის(?) ნახევრატატზე ვიმუშაობდი. ახლაც არ ვიცი, რა ძალა მიბძტავა, რამდენიმე დღის მოსულს განცხადებით მივმართე. ვთხოვე, შტატების აღდგენის შემთხვევაში, თუკი შესაძლებლად ჩაივლიდა, ჩემთვის შესაფერის შტატზე გადავეყვანეთ თურნალ „დროშის“ პოლო ნომრები შევუტანე, რომ ზოგიერთ ჩემს მასალას გაეცნობოდა.

ორი დღის შემდეგ დამიძახა. კაბინეტში პასუხისმგებელი რედაქტორი ქალბატონი გულნარა ბახტაქიე იჯდა - ჩვენი შურნალის უცვლელი მუხარახტრე, ყველა დროის ჭრნალ „დროშისა“ და საერთოდ მთელი რედაქციის მარჯვენა ხელი. ბატონმა ჯანსუღმა სწორედ მას მიმართა:

- ჩემი გულიყო, თქვენი თხოვნაც ზომ ეც იყო, მე საწინააღმდეგო არაფერი მაქვს.

■ მდღესვე ორი ახალი თანამშრომლის მიღებასთან ერთად ჩემი ლიტმუშაკად გადაყვანის ბრძანებაც დანიჭა.

ეს ჩემთვის მართკოდიენ ლიტმუშაკის შტატე კი არა, იმ რწმენის დაბრუნება იყო, რომელსაც უკვე თითქმის დაკარგულად ვთვლიდი, ამიტომ კადრირებაში ნუ ჩაბთვითი, თუკი სიყვლის გაკვეთილი, რომელსაც დღემდე მხოლოდ გულში ვინახავდი, ახლა ხმაველად გაამოვიტეი.

ბატონი ჯანსუღ! მაძლბობელი ვარ ყოველივე ამისათვის. ყოველთვის ვალში ვიქნები თქვენთან!

იმ ნელ სამოცი უსრულდებოდა. ამ თარიღმა მის ცხოვრებაში უშმაგოდ ჩაიარა, თუმცა უსკვლავდ არ ჩაუვლია.

უშიმისი დღეები იდგა. ორად გახლჩილი საქართველო ბარკადების ხეადასვა მხარეს ქუჩაში გამოსულიყო. ბატონი ჯანსუღიც იქ იყო, სადაც ხალხსა და ქვეყანას სჭირდებოდა.

იყო დენა და დამცირება, ღალატი და გაუტანლობა.

არაფერს ეპუებოდა. როგორც ემ დროს გამონახავდა, ჩვენთან შემოვივლიდა, ანაგეც გამოგვიციხავდა, გაგვამხნებებდა, ორიოდ ახალ ლექსს ნავიკითხავდა, იუმორითაც გაგვახალისებდა და ისეე მიიჩქაროდა.

რამდენიმე თვით უხელოვან შეხვეულებამი გაგვიშვეს. ის უკვე დახურვის „წინამარბომა“ იყო.

რა გზებს არ მიმართავდა, ვის არ თხოვდა, როგორმე დაგვამარბოდა. ქველმუქმებდა, როგორც იმ ოცნება, საწითლი ემება. ისეთი დრო იყო, ყველას უჭირდა. დავით იაკობიძის, დავით საღარძიასა და ზურაბ ეპიტროშვილის თანადგომით უხელფასობასაც გადაგვარჩინა და ურნალის დაბრუნასაც. უნდა გენახოთ, როგორის სახით შთმაოლებდა რედაქციის კარს, როცა გულისჯებით უნესისმი გახვეული ხელფასი მოუპოვებდა ჩვენთვის.

საიუბილეო თარიღი უკვე კარგა ხნის ჩაღლილი იყო, როცა ჩვენი თანამშრომლის, იამშხე სახშმი „დროშელბმა“ თავი მოვიყარეთ, რომ ბატონი ჯანსუღისათვის დაგვიანებით მაინც მიგვევლოცა საგულისხმო თარიღი. ბატონ ჯანსუღთან ერთად მისი ძმა ბატონი ჯიმი და ბატონი ჭაბუა ამირჯვიბიც გვესტუმრნენ. ეს თავშეყრა მარლაც უშმაურთ, ჩემი მიწაჭრება იყო. მონატრება და ერთურთის დიდი სიყვარული, რომელიც მაშინ ყველაზე ძალშუად ვიგრძენი.

ჩვენი შურნალის თანამშრომლის ბატონ ვასლ გვეტაძის, სახელოვანი პოეტისა და უსაყვარლესი ადამიანის საიუბილეო თარიღი ისეე ბატონი ვასლს მოქრძალებული ბუნების გამო ბატონმა ჯანსუღმა მიგვიანებით შეიტყო.

ძალიან მუნუნდა. მაშინვე კალმს დაავლო ხელი და წერას შეუდგა. ერთ საათში მისალაცი მზად ჰქონდა. ისე რომ ბატონი ვასლსთვის არაფერი თუქმავ, წერილი მაშინვე საკუთარი ხელით წაიღო „საქართველის ტრასუბილი“ რედაქციში.

მიგვიანებით სტამბიდან დარეკა, ბატონი ვასო თუ კიდევ მანდაა, დამუხლოდს და ახლავე მოვალო.

თხოუბმტ ნუთმი ჩვენთან იყო. ფეხით ევლო, ლიფტიც არ მუშაობდა, აჩქარებით სუნთქავდა. ხელში მისლად სველი, სტამბის საღებავემუშრალი გახთვის ამონაბეჭდი გვერდი ეჭირა, რომელმაც ბვერი ადგილი ისეც ვარცილი იყო.

დაგვიძახა და წერილი ნავაკითხა. უდიდესი სიბოიით და სიყვარულით გამთბარი სტროფები სულგანაბლებმა მოვისმინე.

ბატონი ვასო წამოვიდა და მაძლბობის ნიშნად ბატონ ჯანსუღს გადავხივი.

არასოდეს დამვიწყებდა მისი აღტაცებული მაჭრ - იმ დღეს იგი ყველას თვალწინ რამდენიმე წლით გაახალგაზრდავდა.

„დროშას“. გვთხოვდა, ნუ მოდიხარ, ჟურნალს მიხედეთ, ამით უკეთეს სამსახურს გაიმსწვით.

როცა მესამე დღესაც ავედი, ზეგვიფით ჩამონოლილმა სირუმემ მთელ სხეულში გამეცრა. მივხვდი, რომ ბატონი გივი აღარ იყო.

ქალბატონმა გულიკომ წინა დღით მიხიფა, მაკეტე მიმეტანა, რაღაცის დაზუსტება უნდოდა. აბა, ასეთ შემთხვევაში მაკეტე სიტყვას როგორ დავტრავდი. თვითონ მოვიდა ჩემთან, აქეთ დამამსვიდა, სამზარეულოში გამხმომ და ქეთინით მიიხრა: - აქამდე ჩემთვის ორი რამ არსებობდა - ოჯახი და სამსახური. ახლა, როცა ჩემი გივი აღარ მყავს, ეს უბედურება თქვენ და ჩემმა ჟურნალმა უნდა გამაძმატინინოთ, რაც არ უნდა იყოს, მე ვაწასულს ვერ ვუღალატებ.

დაამთავრა სათქმელი და მაკეტე მომიხიფა.

აკანკალებული ხელით გაუწოდე. ფურცლავდა და მის ყოველ გვერდს ცრემლით ასველებდა.

ბატონი ჯანსული ყოველ დღე ფეხით ამოდიოდა მე-11 სართულზე, ბატონი გივისათვის პატივს რომ მიეცო, როცა ეს მისი ჯანმრთელობისათვის ძალიან მავნებელი იყო. მანამდე კი თბილისში ყველა სასაფლაო მოიარა და როცა ბატონი გივის სამუდამო სასუფველად არჩევანი ვერის სასაფლაოზე შეაჩერა, მხოლოდ ამის შემდეგ აჩვენა ქალბატონ გულიკოს ის ადგილი.

თავის დაბადების დღეს, მეორე პანაშვიდზე, ბატონი ჯანსული მთელი ოჯახით მოვიდა და გვიან საღამომდე ფეხზე მდგარი ჭირისუფლობა ბატონი გივის ცხედარს.

ერთი თვის შემდეგ, როცა წინის მოყვარულთა საზოგადოებამ ბატონ ჯანსულს საიუმბლეო შეხვედრა მოუწყო, იმ საღამოს ერთი მონაკეპით იუმბლარმა ბატონი გივის ხსოვნას მოუძღვნა.

ქალთა დღე ახლოვდებოდა. ვიცოდით, ასეთ დროს ბატონი ჯანსული მომეტებულ ყურადღებას იჩენდა ჩვენდამი. თუმცა ახლანდელმა სიურპრიზმა მოლოდინს გადააჭარბა. წინა დღეებში მიღებული ფილმი - შალვა დიდიანის პრემია ქალთა პერსონალს სათითაოდ გაგვიანწია. ასეთი ყურადღებით გამოწვეული ჩვენი მაშინდელი სიხარული, როგორც ყოველთვის, მისმა ოჯახმაც გაიზიარა.

მსგავსი მოვლენები ულეგია. ასე ეხმანება ბატონი ჯანსული თავისი ყოველდღიური მრწამსითა და ცხოვრებით მისივე უზადო ლექსის „ერთის პირობით“ ყოველ სტრიქონს.

ამავე მოტივზე დაწერილი მორის ფიცხიშვილის ლექსი „ჯანსულ ჩარკვანას“ საოცარი მიგნებითა და სიზუსტით წარმოაჩენს მის როვნებას და შაპკონს ბატონი მორისის სულმა, თუკი ამ ლექსს ჩემი ნარკვევის სამშვენივსაც ვამოვიყვებ:

„მწყურვალისათვის მიტანილი გაქვს წყალი
მეველისათვის მიტანილი გაქვს ვალი!
საქართველოსთვის განჩრული გაქვს თავი,
გამითერთდები ცრუ სანათროსთან დავითი,
გაქვს მოსაჭრელად მომომტველებულ მკლავი,
თვალცრმინიანი ცელს არ ანებებ ყვავილს.
შენს ცხრაკლიტულთან შენი წიქარა ბღაიის,
მწყურვალისათვის მიტანილი გაქვს წყალი!
ხარ უშურველი, ვითარც სურვილთ მამებში,
ლექსში - პოეტი, მაგრამ პოეტში - ბავშვი,
გაუტყველი სულ ერთის დავკრით ტყეებში,
როს გიმეტებენ შენი „პოეტი-მშენი“,
როცა შენ თვითონ არ გემეტება არვინ.
შენს ციხე-კოშკში უღრის სალილო ქნარი,
შენს სანრკელზე რეკს სათნოებს ზარი,
მწყურვალისათვის მიტანილი გაქვს წყალი!
მეველისათვის მიტანილი გაქვს ვალი!
შენამაღული გაქვს შესანამაღლი ზურგი,
ცერზე დგები და ცეცხლშიც პირველი ჩნდები.
თავსაქინდრული ძმის გასასვლელ გზას კვლავ,
სხვის ქორს ნაშობად და შენს ცხელ სატყვივრს მალავ.
ყელსაც ილადრად ვფეხვის უხილავ ნწკალი,
თავიც მოგონებს და გულშიც გიკვების ქვალი,
მწყურვალისათვის მიტანილი გაქვს წყალი,
მეველისათვის მიტანილი გაქვს ვალი!
მიხარის, გიმზურ, - კვლავ უმჯობროსან დაბო...
შენი ვალიდან ვერც ვინ ამოდის, ძმო!“

ასეა ჭეშმარიტად! უკეთესად ვერაინ იტყობა.

ჩვეულებრივი ამბავი. ჩვენი რედაქტორის მოსაცდელში სიხალეათეს იშვიათად თუ ნახათ. რა სახის დახმარების სათხოვნელად არ მოდიან აქ შეჭირვებული ადამიანები. ბატონი ჯანსული ყოველთვის მზადაა, შეძლებისდაგვარად ყველას გაუწოდოს დახმარების ხელი.

ერთ დღესაც რედაქციის კარი ზავებში ჩავსულმა მანდილოსანმა შემოალო. არავის დალოდებია, პირდაპირ კაბინეტში შევიდა და ბატონ ჯანსულს შესჩივლა, ლტოლვილი ვარ, შვილიშვილი მყავს ავად და ნაშლის საყიდელი ფული არა მაქვს.

ბატონი ჯანსული არც დაფიქრებულა, საჩქაროდ ამოიღო უბის ნიგნაკი, გახსნა და შოასანს გაუწოდა.

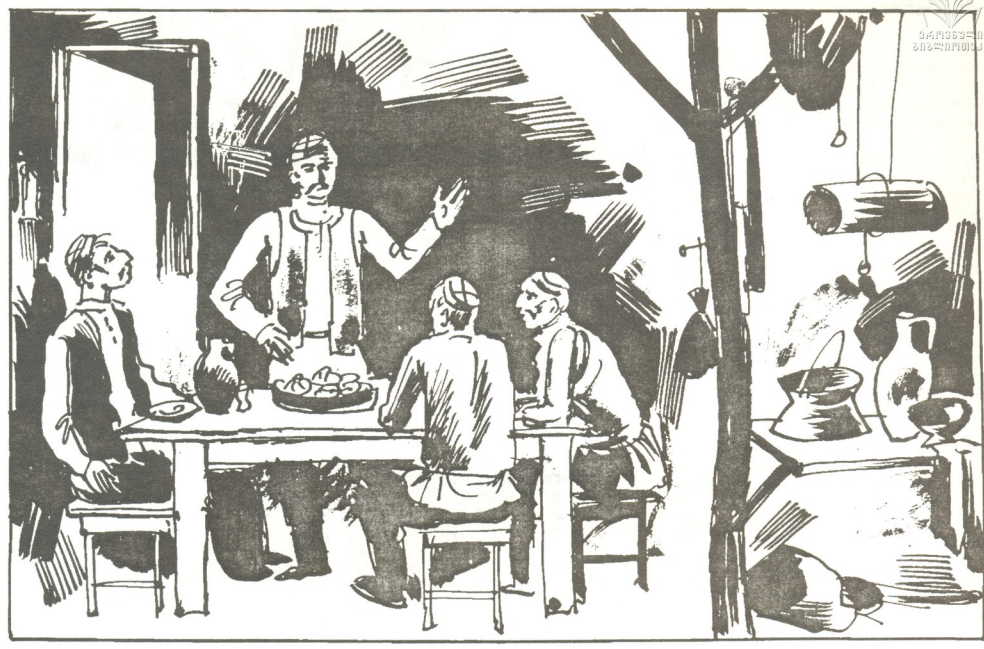
- აი, ქალბატონო, სულ ეს არის ჩემი ფული, „საქართველოს რესპუბლიკის“ ჰონორარი. აიღეთ, თქვენი იყოსო. - დახმარების სათხოვრად მოსული ორივე ხელით ნაეპოტინა ათლარიანებს და ოთხივე სათითაოდ ამოკრდა.

მეორე დღეს ბატონმა ჯანსულმა ხელფასი მოიკითხა, მაგრამ ხელფასმა კიდევ ერთი კვირა დაიგვიანა. მაშინ კი ნაშობდა: - ერთი ათლარიანი მინაც მდებოდა სხვა ჯიბეში. - თუმცა რა, პარლამენტარს თუ ფული გამოეღვება, ბევრს არ სჯერა და განონაკლისი რაღას გაჭირვებული ქალი იქნებოდაო, - ხუმრობით დასძინა.

სექტემბრის მინურული იყო. ოცდაათში ბატონ ჯანსულს 65 უსრულდებოდა.

წინა დღეებში ქალბატონმა გულიკომ ძალიან სამწუხარო ამბავი შეგვატყობინა. მისი მეუღლე, საქვეყნოდ ცნობილი თერაპევტი და მკურნალი, ჩვენთვისაც ძალზე ახლობელი და ძვირფასი ადამიანი, მოულოდნელად ცუდად შეიქნა. ბატონი გივი უგონოდ იყო და ახლა მასზე მეტად ქალბატონი გულიკო გვეკიდებოდა. მათი ურთიერთობა ხომ მეუღლეობისა და მეგობრობის ტელონი იყო. ვიშობოდით, გაუჭირდებოდა ამ განსაცდელის გადატანა.

ყოველდღე მედიკოლით მასთან მეტწილად იყვმდით. ან კი, რა თემაზე უნდა ჩამოგვეგვო საუბარი სულთმობრძავი ძვირფასი ადამიანის მეუღლესთან. ქალბატონი გულიკო მაშინაც არ იცინებდა

ნაშრომი

შოფერი ვეყავი და თანაც, როგორც გითხა, რით უცხოელი ევეგონე. მწყობრის ჯარისკაცი ხომ სამწეო ხალხს ცოტა ზვიდინან, ქედმაღლურად უცქერის. იმანაც გამკოლევილად გადმოქრა:

- მო, შენ საიდან გეცოდინება... ახა საქმელი მესტენებინა, თუ არ გეცოდინებოდა... ეგრეა, სადაც ბევრს გაქმევენ, იქით ნახვალთ... აქაც აღბათ ქაშისათვის იქნები მოსული, საბროლევილად კი არა...

სიტყვა მეორე ქართველმა ჩამოართვა:
- ეს შოფერი მთლად ალუშე ხალხია... ავერ ვენახ ვერთი, გადაბერუნებინა ავტო... თითონ გვერდით მისწოლოდა და ეძინა...

- აი, მაგას ნუ იტყვი, ბიჭებო! - მხარი დამიჭირა მესამე ქართველმა, - რაც ამ ომში შოფრმა გადაიტანეს, ჩვენებაც და მავათებმაც, - და თითი ჩემსკენ გამოიშორა, - ენა ვერ იტყვის... ვინ გზიადვადთ ვაზნებს ცეცხლის ხაზზე, ვის გაკავდა დაჭრილები, ვის მოკლინდა საშველი... მავათი წყალობით არ გვედვა სული? მე შოფერები მინახავს - ტყვისად და კუბარის წვიმაში უტარებიათ მანქანები, ჯოჯოხეთის ბუნის ბიბებზე უვლიათ, დღემი ცხრაჯერ ისე შეუვლდათ თავიანთი სიცოცხლე ბედის სასწორზე, რომ არც კი დაფიქრებულან...

- მოცა, თუ მმა ხარ, ქადავად ნუ დავიცი, - გაანყვევინა ისევ პირველმა, იმ შავტუხა ბიჭმა, - ეგ ვეღვაფერი მავრა, მავრამ მერე ამას-რა? - უჩვენა ჩემზე, თან მომიხალვდა, - გამაფრდიო! - დაქტყილად უეცრად, მხარში ხელი ჩამავლო და სასუროდ სარმა გამკრა, ლვაპივით უნდოდა, გავეკარი მინახე და ამხანაგები ციცინებინა.

დავბარბაცდი, მიყენინა და ხელი მოვიკიდე...
ძალე ზე ცოცა, ბიჭებიც მოგროდნენ... უკვე ინტერესით გვიცქერიათ.
- ბიჭებო, გაგნებენი ამ ბატის ჭუსს! - წამოიძახა შავტუხამ. მესამე ქართველი წამოვდა, შუაში ჩაადგა და იმანაც იმ უცნაურ ენაზე მითხრა მე მანძინა:
- თავი დანახე, - დაძარცვა და მერე ხელით მანიშნა, როგორ ამიყვანდა პაერში და მინახე დამაწვევია.

მე კი გაველოტდი. მეჭიდოს-მეთი.
კარგი. ვხედავ, შემოიხსნა ქამარი, ცალი ხელი ქამარში ჩაიტანა და ისევ შემოიტყა, ამირკაღ ვართი ხელი შეიკრა, ვითომდა სულ არაფრად არ მიმანჩინაო. - ცალხელით ცალს არ ვეჭიდები-მეთი! - ეყვებნები.
უფრო გაუკვირდა და ვატკბო შეუფიქრინადა.

ვდგეკარი წრები და ეცუდი! რასა ვკარგავ, ჩემი თავის იმედი მაქვს; თუ წამაქცეს - ვიტყვი იბალილი ვარ-მეთი, მორჩა და გათავდა...

ის კი მიანე უარზედა. ბოლოს შეც მასავით ჩავიხი ხელი, მაშინ კი განმარდა, დამციროს, აიხსნა ხელი და შექტერა.
ქორიტი წამოვიდა, დამეტაკა და პირველ წუთში კინაღამ გამიტანა. ფიცხი იყო... გამოცდილიც... არც შე გახლდით უცოდინარი ყმანელი. ვილაცამ სალამურზე საქაფილო დაუკრა.

შოდა, ახლა მე შეუუტე... ორივე ხელით ცალ მხარში მავრად ჩავაფრინდი, მხრიდან მონივე, დაიქონი ერთხელ, ორჯერ, მერე მარჯვენა ფეხზე ჩავიშობულე და ჯვარდინი ჩოქელა კისრულით გამდიობრტანე... იმავე წუთს ვეჭმენი, როგორ აფრიალდა პაერში იმისი ჩოხასავით შემოკვალთული შონილა და ფალავანი როგორ გაიშალა ორივე ბეჭით მინახე.

- უკ, რა კისრულით გადმოგტანა, - დიობახა ვილაცამ აღტაცებით იმ დროს, როცა ვერ ფალავანი ისევ პაერში იყო.

სალამურმა საქაფილო შენვეციტა და ლეკურზე გადავიდა. იმავე წუთს დავეტაკე წაქციულს ხელი, წამოიყვინე, ვაკოცე და თან დავიბიძე:

- ტამი, ტუმი, ტააამები...
ვილაცამ ტამიც დასცხო, ვილაცამ დოლსაც ბუზური აუტუნა (უკრავდა ვახნების დაცარილებულ, მოწყულ ფიცხის ყუთზე).

იმ ბიჭმა კი მითხრა:
- მე რჯულბაძლი, გეთვეკრო ქართველი ხარ, ეს რა ოინი მიყავი. შერე დახვებით და ვეციფილო, იქვე დაიბიძე, მოუდანხე. იმ ღამეს სიხმარში სულ საქართველო მულანდებოდა. ხან ამწენებულ გედღებს ეხდებოდა, ხან სულით ვესწმდი, ხან ზურნას საქაფილოს უკრავდა და ძარღვივით სისხლს სულ თათიანი ვაკმრდა.

მწესმეტი ქანდაკებასავით ისხდნენ ცეცხლიდან. მარტო მეურმეს, აპერუბის დანგნით ვართულს, ჩასძინებოდა.

- სადმერი იყო ის ბიჭი? - ჰკითხა ყარაჩამ შოფერს.
- ნინომინდელი ყოფილიყო... მერე მითხრა...

- აქ საქართველოში აღარასი უცვგედდრა?
- როგორ არა... მარშან ენახე... ჩაილურთან, პატარა ბაზარი რომ არის, იქ გამოსულიყო, თბილისს წაყვლა სწომებოდა და ხელი ამინა, კაბინაში მოვისცი გვერდით. ვერ მიცხო, სულ ხომ რაღაც ერთი საათით ცყავდი ნახული. იქ, ზორვატაში ისევ ჭკარი დაგმორდით ერთმანეთს. ისევ მე გამოვეყნაურე: გადამეხვია და თაქის სახლებზე დამატკივა - მიჩარბრსაც გავიგნილი ჰქონიათ ჩვენი ამბავი.

საქაფლა მწესმეტის გადახედა:
- აბა, ადვითი ბიჭები! ცხვარს დახევი... ამაღამ ფარებში დაიბინეთ... ცუდი ამინოა.

მწესმეტი წამოდგნენ და სადგომიდან წელ-წელა გაიკრფნენ.

● წარმოდგენილია ჩვენი ქვეყნის ისტორია და წარსული მონარქიის ინსტიტუტის გარეშე, ინსტიტუტისა, რომლის წარმომადგენლებიც გასაკუთრებულ როლს ასრულებდნენ როგორც ქვეყნის განვითარების „ოქროს ხანაში“, ასევე კრიზისულ პერიოდში. ალბათ იშვიათია მსოფლიოს ისტორიაში მაგალიტები, სადაც ქვეყნის ბედს და მისი მდგომარეობა ასე ყველიყოს დაკავშირებული მის ნომარქ პირველ პიროვნებაზე. დიახ, ქართველი მეფეები დღემდე სასუქ ფილოსოფიის თამაშდებდნენ ლბინის სურნაზე და ხმალამოდუღული სათავეში ედგნენ ქართველი ლამქარის მტრის გასანადგურებლად. საქართველოს ისტორიაში უხვადაა მეფეთა ერთგულების, გმირობის, სარწმუნოებისა და ხალხისათვის თავდადების არაერთი მაგალიტი, რომელიც დაამტკიცა ნებისმიერი ქვეყნის ისტორიის.

ქართული მონარქიის ისტორიაში, ბუნებრივია, განსაკუთრებულია საქართველოს სამეფო ოჯახის - ბაგრატიონთა ადგილი, რომელთა წარმომადგენლებსაც საქართველოს სამეფო გვირგვინი ედგა თავზე IX საუკუნიდან მე-18 საუკუნის ბოლომდე. ქვეყნის წარსული ყველაფის რდი იძლეოდა ერთიანი ხაზდმწიფის მართვის საშუალებას, მაგრამ მონარქიის ინსტიტუტის განვითარებაში, ალბათ, ყველაზე უფრო ყურადსაღებია მისი როლი და ადგილი ქვეყნის ერთიანობის პირობებში.

ცენტრალიზებული ქვეყნის პირველი იმპერია გახდა მეფე ბაგრატ მესამე, იგი იყო გურგენი I და გურანდუბნის ვაჟი, რომელიც პოლიტიკად ახალგაზრდა, საქამოდ თულ პოლიტიკურ ვითარებაში აივდა სათავეს ტახტზე. (ამჟამად 978 წელს 15 წლის ასაკში). სწორედ მისი მეფობის პერიოდში გაერთიანდა ქვეყანა მშლავრ პოლიტიკურ ერთეულად. იმდროინდელი პოლიტიკურ-ეთნოკურული ადამიანობის დასტურია ქართული ზურთმოდებების ისეთი უნიკალური ძეგლები, როგორცაა ბედიისა და ქუთაისის (ბაგრატის) ტაძრები.

განსაკუთრებულია ჩვენი ქვეყნის ისტორიაში დავით აღმაშენებლის როლი. იგი მამამისის სიცოცხლეშივე, 16 წლის ასაკში 1089 წ. კატახტროფის წინაშე მდგარ ქვეყანას ჩაუდგა სათავეში. ქვეყნის, როგორც სპანია, ასევე საგარეო პოლიტიკისათვის უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა მეფის მიერ გატარებული მთელ ირე ღლინსმიტებს. ისინი მიმართული იყო სახელმწიფოს კრისისული მდგომარეობის და გამოყენისაკენ. მონარქიის მიერ ქვეყნის მთლიანის სასიკეთოდ გადაცემულ არა ერთ ნაბიჯთა შორის აღანმნანავა ცნობილი საეკლესიო და სამხედრო რეფორმები. ქვეყანაში სრული კულტურული აღმავლობა სუფევდა, რასაც მონარქის, თუ დავა ქვლითის აკადემიის დაარსება და ა. შ. მაგრამ მონარქის უდიდესი ტრიუმფი იყო 1121 წლის 12 აგვისტოს დიდგროს იმის მოგება, რომელსაც საქართველოს მეფის დროშის ქვეშ მყოფი 56 ათასიანმა ჯარმა მუსრნი გაავლო მამამიდანთა 400-ათასიან ლამქარს. საქართველოს ეს დიდებული მეფე 53 წლის ასაკში 1125 წლის ზამთარში გარდაიცვალა

ლა მეფობის 36-ე წელიწადს. იგი დაკრძალულ იქნა სახელგანთქმულ გელათში. ისტორიამ დავითს აღმაშენებელი უწოდა, ხოლო მაღალირმა შთამომავლებმა მრავალი საუკუნის შემდეგ მისი ძეგლები დაამტკიცა თბილისისა და ქუთაისის ცენტრი. მაგრამ ისტორია ტრიუმფს ტრიუმფით როდი ცვლიდა. დავითის შემდეგ დაახლოებით 30 წელი იმეფა ვაჟმა დემეტრე I, შემდეგ კი ტახტი „გასაყოფი“ გამხდარა. დემეტრეს ორი ვაჟი ჰყავდა, უფროსი დავითი და უმცროსი გიორგი. ტახტის შემკვიდრების წესის თანახმად გვირგვინი უფროს მძას უნდა მიეღო, მაგრამ მამის სიმამართა უმცროსი შვილისაქნის წინააღმდეგ. დავითი ასეთ შემთხვევაში მამის იზრადმდეგ დაიბრუნა, მაგრამ თავდაპირველად მარცხდებდა. 1155 წ. დავითმა მანკე აიძულა მამამისი, დაეტოვებინა მონარქის გვირგვინი. დემეტრე ბერად შედგა, მაგრამ დავითს ძალით ხელში ჩაგდებული ტახტი არ შეუერო, ხელოვნურად ექვსი თვე იმეფა და გარდაიცვალა. შვილის გარდაცვალების შემდეგ დემეტრე კვლავ დაბრუნდა გვირგვინი, თუმცა შემდგომ არც მას უშვია დიდი ხანი. მეფის სიკვდილის შემდეგ ტახტი დაიკავა მეფის უსუსვარესმა შვილმა, მისმა უმცროსმა ვაჟმა, გიორგი III, დავით აღმაშენებლის შვილიშვილმა. გიორგი III ნიჭიერი და მამაცო მონარქი იყო, როგორც პოლიტიკოსი, იგი ბევრი რამით ჰკავდა ბაბუას, თუმცა ეტი განსხვავებულად მამისაგან. მან ახვედრია გაუსწარა როგორც შინაურ, ასევე უცხოელ მტრებსაც. 1177 წლის მეფემ დაამარცხა თავისი მონინაღმდეგ მისწული (დავით V-ის ვაჟი) დენმა, რომელსაც თვალეში დათხარა და დაასაჭურისა. ჯერ კიდევ ახალგაზრდობისას დემეტრემ გიორგის ცოლად შერთო ოსეთის მეფის ქალიშვილი, ბრუნდუსა, რომელსაც მომავალ მეფეს შეეძინა ქალიშვილი, სახელგანთქმული თამარ მეფე. ქვეყანაში არსებული რთული პოლიტიკური სიტუაციიდან გამომდინარე, გიორგი III თვითონვე გააშეფა თავისი ქალიშვილი. ეს სმხდა 1178 წელს. მამა-შვილი ქვეყანას მართავდა ექვსი წლის მანძილზე, ხოლო 1184 წლიდან, მეფის გარდაცვალების შემდეგ, თამარი საქართველოს ერთპიროვნული მმართველი გახდა „მეფედ მეფის“ ტიტულით. თავიდანვე თამარს მნიშვნელოვანი პარალელები ჰქონდა ქვეყნის მართვა-მამულობაში, დიდგვაროვანი თავადები ძნელად ეგებოდნენ ქალი-მონარქის ხელისუფლებას. ამას მოწმობს კიდევ „ისინი კარავს“ დაარსება (უთულო-არსდანი დასი), რომედ გარკვეულწინად „აპრობაციის ჩანახასხსც“ წავაგვდა, მაგრამ მონარქის წინადახედულმა პოლიტიკამ ქვეყანა სერიოზულ შინაპოლოლობას გადააჩინა. განსაკუთრებული იყო მიღწეული საგარეო პოლიტიკაში. თამარის ლოცვა-პურთხე-

ვით ქართველებმა არაერთ წარმატებას მიიღწეს ბრძოლის ველზე. მისი მეფობის დროს გაიზარდა და განმტკიცდა ქვეყნის საქარაშორის მდგომარეობა - თამარის მეფობის ქვეყნის ისტორიკოსები „ოქროს ხანად“ მოიხსენიებენ. თუმცა პოლიტიკური დიდება არაკლებად აღხედდა გავლენის თამარის პირად ცხოვრებაზე. სამეფო საბჭოს გადაწყვეტილებით მეფე-ქალი პირველად დაქორწინდა ვლადიმერ-სუხვალის მთავრის ანდრია ბოგოლუბსკის შვილ იურიზე, მაგრამ რუსეთის უფლისწულზე ქორწინებამ არ გააპართლა. იგი თამარი სათვის ულარის მეუღლე აღმოჩნდა და მალე მას ქვეყანა დაატოვებინეს. თამარს მსიათა შედეგები არ ჰყოლია. მონარქი მეორედ 1189 წელს დაქორწინდა. აშქრად მისი რჩეული ოსეთა მეფის ვაჟი, დავით სოსლანი აღმოჩნდა, რომელიც მისი შორეული სისხლით ნათესავი იყო (ბაგრატიონთა გვარის წარმომადგენელი). თამარის პირველმა მეუღლემ რამდენჯერმე სცადა საქართველოში შეეღწეოდა, მაგრამ უშედეგოდ. თამარს მეორე ქორწინებით შეეძინა ქალი-ვაჟი, შემდგომ მეფენი ლამა-გიორგი და რუსულები. თამარის შემდგომ მისმა ვაჟმა ღირსეულად ატარა დედის დროშა, იგი განმანათლებლის სახელით მართავდა სამეფოს, რასაც ვერ ვიტყვით მისი დის, რუსულების მისამართით. მომაკვდებმა მონარქმა თავის და, რუსულებს უანდრია თავისი ვაჟის აღზრდა და მისთვის ტახტი ჩააბარა, მაგრამ თამარ მეფის ქალიშვილმა მისი ანდრეი დაარჯიდა და მისიშვილი თვითონ ჩაამტკიცა, ტახტისათვის კი დავითი ვაჟი დავითი, შემდეგ დავით V წარინი მოამზადა. შინაური პრობლემებით დაკავებულმა მონარქმა ვერც საგარეო პოლიტიკაში პოვა წარმატებანი. რუსულებმა მონღოლებს საკადრის წინააღმდეგობა ვერ გაუწია, ქვეყანა მტრის ხელში აღმოჩნდა. რუსულები ვერც თავისი შვილის, დავით V წარინის მეფობას მოსწონ, იგი ორი წელი ელოდა ვაჟს, რომელიც მეფობის დასამტკიცებლად ურდომი ყავნდა იყო ნასულე.

განსაკუთრებულია და საამაყო იყო ერთიანი მონარქის ისტორიაში ასევე დემეტრე II თავდადებულის მეფობა. იგი განხლდა ლამა-გიორგის შვილიშვილი, მამის გარდაცვალების დროს უფლისწული მხოლოდ 11 წლის იყო, 1271 წელს იგი მეფედ დანიშნა მონღოლთა კაენმა აბაღამ, რომდესაც თავად ბულას აუჯანყდნენ ადგილობრივი ხელისუფლნი და თავი წაავდებინეს, იგივე ბედი ეწია მასთან დაახლოებულ პიროვნებებსაც. სერიოზული პრობლემის წინაშე დგოდა საქართველოს მეფეც. დარბაზმა ურჩია მონარქს არ ნასულყო ურდომი და თავი შეეფარებინა დასაღული საქართველოსათვის, მაგრამ მეფემ ქვეყნის აპირებას და ანიუკებას სიკვდილი არჩია, 1289 წლის 12 მარტს ურდო-

საქართველო

რება, რის შემდეგაც ქვეყანამ სრულყოფილი აღიგნა დამოუკიდებლობა. ისარგებლა რა ქუთაისის სამეფო კარზე შემქნილი კრიზისული მდგომარეობით, მეფემ თბილისის ხელისუფლებას დაუმორჩილა და საკლეთი საქართველო და კვლავ ერთიანი გახადა მთელი სამეფო. გიორგი V ქვეყნის ისტორიაში თავისი უდიდესი წვლილის გამო „ბრწყინვალე“ უწოდეს, იგი 32 წელი მეფობდა და 56 წლის ასაკში გარდაიცვალა.

ისტორიის ქარტილებმა თავი იჩინეს როგორც ქვეყნის საშინაო, ასევე საგარეო პოლიტიკაში, მის წინაშე უძლური აღმოჩნდა თავად ერთიანი მონარქიის ინსტიტუტი. კონსტანტინე II მეფობის პერიოდში დასრულდა ერთიანი ცენტრალიზებული მონარქიული საქართველოს არსებობა. თაობები ამაოდ ცდილობდნენ, მმუნარჩუნებინათ ცენტრალიზებული მმუნთვლობის ფორმა ქვეყანაში. ამ მხრივ კულმინაციას 1490 წლის თბილისის შეხვედრა წარმოადგენდა, სადაც ერთ დროს ერთიანი ისტორიული პროვინციის ლიდერებმა ოფიციალურად ცნეს ქვეყნის დანაწევრება (ქართლის, კახეთის და იმერეთის სამეფოებად და რამდენიმე სამთავროდ).

XIX საუკუნეში საქართველო თავისი ისტორიული პრინციპებითურთ რუსეთის უზარმაზარ იმპერიაში აღმოჩნდა, რითაც საბოლოოდ დაეცა წერტილი ბაგრატიონების სახლის წარმომადგენელთა მეფობის ქვეყანაში და ქართველები რომაოვების გვირგვინის ქვეშევრდომებად გამოცხადნენ.

დღეისათვის საქართველოს სამეფო ოჯახის ბაგრატიონთა გვარის ერთ-ერთი ძირითადი შტო, რომელსაც სათავეში უდგას პრინცი გიორგი ბაგრატიონი, თავის ოჯახთან ერთად ცხოვრობს ესპანეთში. პრინცი მამა იყო ირაკლი ბაგრატიონი, რომელიც 1940 წელს დაქორწინდა იტალიელ ქალბატონ გრაფინია მარია ანტუაზეტა პასკ უინიზე. პრინცი გიორგი ქვეყანას მოეწვინა 1944 წელს, შობიარობას დედამისი შეენარა, ორი წლის შემდეგ კი პრინცი ირაკლი საცხოვრებლად რომიდან მადრიდში გადადის, სადაც მეორედ დაქორწინდება - ამჯერად პრინცესა მარია მერსედესზე. მაგრამ მათი ქორწინებაც ხანგრძლივი არ აღმოჩნდა, პრინცესა 1953 წელს გარდაიცვალა. 1977 წელს გარდაიცვალა თავად პრინცი ირაკლი და საქართველის სამეფო ოჯახს სათავეში ჩაუდგა პრინცი გიორგი. იგი 1968 წელს ქორწინდება ესპანელ ქალბატონზე. ამ ქორწინების შედეგია სამი შვილი, ორი ვაჟი, ირაკლი და დავითი და ერთადერთი ქალიშვილი მარიაში. საქართველოს პრინცი მეორე ქორწინება შეედა 1982 წელს. ამ ქორწინებიდან პრინცს შეეძინა მესამე ვაჟი - გუარამი. პრინცი განსაკუთრებულ ინტერესს იჩენს სპორტსადაში. მას ახლო ნათესაური კავშირი აქვს რუსეთსა და ესპანეთის სამეფო ოჯახებთან. ჩვენი მომავალი „მეფე“ კარგად ლაპარაკობს ფრანგულად, იტალიურად, ესპანურად, ინგლისურად, სხვაგვარად მის შობობილურ ქართულ ენასაც.

ში ყავინის ბრძანებით საქართველოს მეფეს თავი გააგდებინა.

ჩვენი ქვეყნის ერთ-ერთი საუკეთესო მონარქი გახლდათ დემეტრე I-ის უცერისი ძე, ქვეყნის ისტორიაში გიორგი V „პრწყინვალედ“ წოდებული. დემეტრე მეფის და ნათელა დედოფალს გიორგის გარდა შვილი არ ჰყოლია. თუმცა დემეტრეს წინა ცნობებთან ჰყავდა შვილები. 1299 წელს ყანმა მცირეწლოვანი, 11 წლის გიორგი მეფედ გამოაცხადა და ამით დაუმორჩილა მის ნახევარ ძმას დავით VIII. მაგრამ გიორგის ძალაუფლება თბილისს არ სცილდებოდა. გიორგი ნამდვილად მონარქი გახადა მხოლოდ მისი ძმების სიკვდილის შემდეგ (ვახტანგ III, დავით VIII). მონარქი, როგორც პოლიტიკური, ასევე ეკონომიკური თვალსაზ-

რისით ძლიერ დასუსტებული ქვეყნის სათავეში აღმოჩნდა. მის უდიდეს გონიერე პოლიტიკის წარმოება მონილოვებთან, რამაც მას საშუალება მისცა ქვეყნის საშინაო პრობლემების მოსაწესრიგებლად. მეფე ენერგულიად იბრძოდა ცენტრალური ხელისუფლების გასახლიერებლად, საკმაოდ მოხერხებულად გაუსწორდა ურჩ თავადებს, მოჭრა საკუთარი ფულიც კი, რომელიც ცნობილი იყო, როგორც „გოიორგი-სული თითორი“. მისივე ხელმძღვანელობით შეიქმნა საკანონმდებლო ძეგლები „მეფის ემბა“ და „ხელმწიფის კარის გარიგება“. გიორგი ბრწყინვალის მეფობასთან არის ასევე დაკავშირებული მონალოლ-თათართა ასწლიანი უღლის მოშო-

აფხაზი აბსუ- არ არის, აფხაზეთი აბსნი არ არის

● აფხაზეთის ისტორიის განხილვისას მთავარ საბუთად ყველა სახელმძღვანელოში წერენ, რომ | საუკუნის დიდმოხელემ და გამოჩენილმა სწავლულმა, პლინიუს უფროსმა თავის კრებულში „ნატურალის ისტორია“, აფხაზთა წინაპრები-ასილები ახსენა, თანამედროვე ქალაქ ცხუმის (სოხუმის) სამხრეთით მდებარე მცირე რაიონში. ეს ასილები კავკასიაში დღეს მცხოვრები მცირერიცხოვანი მოსახლეობის-აბსუთა იგივეა და იყო მიწნული. აბსუთა ენაზე დღეს ძალზე მცირერიცხოვანი ადამიანთა ჯგუფი შეტყვევლებს, რომელთა უმრავლესობისთვისაც ის მშობლიური კი არა, მეორე ენაა ქართულის, რუსულის, და ადიღურის შემდეგ.

1988 წელს მთლიანად წავიკითხე პლინიუსის ეს ნაშრომი და გავგოცდი, როდესაც შევამჩნიე, რომ სწორედ პლინიუსის ცნობით, აბსუები არამცთუ დღევანდელ აფხაზეთში, არამედ შავიზღვისპირეთში საერთოდ არ ცხოვრობდნენ. ისინი ცხოვრობდნენ კასპის ზღვის ჩრდილოდასავლეთ სანაპიროსთან, თანამედროვე რუსეთის ფედერაციულ რესპუბლიკის ერთ-ერთ ავტონომიურ ოლქში, მდინარე ვოლგის კასპიის ზღვის მაშინდელ შესართავთან. აქ გასათვალისწინებელია ის, რომ თანამედროვე მდინარეების და ზღვების კალაპოტები განსაკუთრებდა ათას კილომეტრის წინადადლო ვითარებისაგან. მაშინდელი აფსილებით და აბაზგებით დღეს ზღვითაა დაფარული, ზღვას როგორ მოსთხოვთ დღეს ხმელეთად ყოფილ ტერიტორიას? კასპისპირა აბსუები | საუკუნეში მომთაბარეები აღარ ყოფილან (იხ. ჩვენი წერილი გაზეთ „ჯორჯიან ნიუს“-ში, № 3, 1997 წ. „პლინიუსის ცნობა აბსუა ხალხის შესახებ“). კიდევ ერთხელ აღვნიშნავ, რომ ეს ტექსტი შეიძლება პლინიუსის რამდენიმე ლათინურ ორიგინალში, მის ინგლისურ, ფრანგულ, გერმანულ, რუსულ თარგმანებში (პლინიუს „ნატურალის ისტორია“, ნიგნი ნ, თავი XV, ლონდონის „ლევებ ქლესიკალ ლაიბრერის“ გამოცემის მეორე ტომი, გვ. 364).

განსხვავება ასილებსა (რომელთაც მცდარად მიიჩნევდნენ აბსუთა წინაპრებს) და აბსუებს შორის კიდევ უფრო ნათლად დავინახე პლინიუსის ცნობების მიხედვით შედგენილ კავკასიის რუკაზე, რომელიც რამდენიმე აკადემიკოსის დახმარებით შეადგინა და შევიცარაიში ლითონგრაფიურით გამოაქვეყნა სამრასბურგის უნივერსიტეტის თონოლოგიის კათედრის გამგემ, ფრედერიკ დილუზა დე მონბერემ 1843 წელს თავის კრებულში „ატლასი“, საისტორიო გეოგრაფიის სერია, რუკა № 12. ამ რუკაზე ეთნონიმი „აბსოა“ წერია მდ. თორგისა და ვოლგის მახლობლად და წარწერას ყველაზე ხაზი გასდევს, როგორც სკვითების ჯგუფის ერთგვანს. რაც შეეხება ასილებს, ისინი იმავე რუკაზე შავიზღვისპირეთში, ქ. სევასტოპოლისის (ცხუმის, სოხუმის) სამხრეთით არიან აღნიშნული ნოთელი ხაზით, რადგან ქართველებს ფ. დილუზა ნოთელი ხაზით აღნიშნავდა რუკებზე. ტექსტშიც რამდენჯერღვე მიუთითებს მკითხველს, რომ ასილები ჩვეულებრივთა ქართველები იყვნენ, წინათ ჰქონდათ ენოდებოდათო (ასილიზნ-პოილ მეგრელიენ, ანსიან ჰენიოზიო“ იხ. ცნებები „ასილიზნ“ განმარტება მისი „უჟაიუ ოტურ დე კავკას“-ის მეექვსე ტომის ბოლოს სახელთა საძიებელში, ასილები, მისიმიანები, სანიგე - ყველათა ქართველებიო (ასილიანზი, მისიმიანზ, სანიგ აპარტან ტუტ ა ლა ნასიონ ფორტიენ“ ტომი 2, გვ. 73)

ვოლგისპირეთში აბსუების მახლობლად უდევ ეროვნება ცხოვრობდა. ისინი დღეს სამ მცირე სოფელში ცხოვრობენ. ასევე შემორჩა საუკუნეების მანძილზე აბსოთა რაოდენობაც. არც უდინებს ანუ უდებს და არც აბსოებს სახელმწიფო-

ებრობა არასდღეს ჰქონიათ. უდებებსათვის ეროვნული ავტონომიის მინიჭებას არავინ აპირებს (სამართლიანადაც) ხოლო საუკუნეების წინ თითქმის ამომწყდარი აბსოების ავტონომიის საკითხ ვერ ვადაჭრა თვით გაერთიანებული ერების ორგანიზაციაშიც კი, რადგან საზოგადოებას არა აქვს ჯეროვნად გაცნობიერებული, რომ აბსუთა ისტორია დაიწერა საბჭოთა პერიოდში, რომ აბსულები მცდარად გაიცივეს აბაზაზეთან, რომლებიც სინამდვილეში სხვაგან ცხოვრობდნენ და აბსულებსა საერთო არაფერი ჰქონდათ.დღეს აბსუებად ჩანერილი პირების ოთხმოცდათუთემეტი პროცენტი ჩვეულებრივი ქართველებია,დანარჩენი მცირე ნაწილი ადიღელები - ჩრდილოკავკასიელებია. ამ სიმატირის აღიარება მოხსნის აფხაზეთის კონფლიქტის, ომის საბაბს.

აბსუების ისტორია საბუთების გვაულებსაზეა დაფუძნებული. ამის მაგალითს აქვე მოვიტან. რუსეთის საბჭოთა პროფესორებმა ნაიკითხეს პლინიუსის ცნობა აბსოთა შესახებ, მათი კასპიისპირეთში (და არა აფხაზეთში) განსახლების შესახებ და დამაულებს საზოგადოებას, რადგან პლინიუსის ეს ცნობა დამკარავებს აბსუთაზე და, მეორე მხრივ, აფხაზთა სხვადასხვა ეროვნებისადმი კუთვნილებას, მათს სხვადასხვა არეზე განსახლების ფაქტს. აფხაზებისა და აფსულების ვითომდა იგივეობის ზღაპარულ სწორ პოლიტიკა ვერ ააგებდა რომელიმე სახელმწიფო მეფეც კი. რაღა თქმა უნდა, რომ გაუჭირდებოდათ ამ რაიონის მართვა ორი კლასის განათლების მქონე ბოლშევიკ მმართველებს, რომელთაც სინათლის ისევე ემინოდნენ, როგორც თხუნულას - სინათლისა. საბჭოთა პროფესორმა, პეტერბურგელმა ლევ ელნიკიმ, რომელსაც ევალებოდა კავკასიაზე არსებული ძველი საბუთების გამოძიებურება და გამოქვეყნება, დაბეჭდა პლინიუსის ტექსტი აბსოთა კასპიისპირეთში განსახლების შესახებ, მაგრამ მას ააღლა შენიშვნა, თითქოს რექემის მიერ გამოქვეყნებულ იმავე ტექსტში „აბსოა“ კი არა, სიტყვა „ანთი“ წერია, რომ ამიტომ აბსუსა ნაცვლად „ანთი“ უნდა ვიგულისხმოთ და წავიკითხოთ, ამასთან გვერდელ განცხად მცდარად მიუთითა - 362 ნაცვლად 364-ისა, გარდა ამისა, ეს კასპიისპირელი აბსულები ოთხასი წლით ადრე ისტორიკოს პეროდიტეს მიერ ყირიმში დასახლებულ აბიგებ, ასი წლის შემდეგ პტოლემეს მიერ სალდაც დასახლებულ აბიგად გაასალა („ვესტნიკ დრევენი ისტორიი“, № 2, 1949 წ. გვ. შენიშვნა № 8). რამდენიმე წლის შემდეგ გამოქვეყნდა ლევ ელნიკის ნიგნი „პუტიშესტვია ვ სვეერნი სტრანი“, სადაც მან ისევ მიჩქმალა პლინიუსის ცნობა აბსოა ხალხის, მისი ჩრდილოდასავლეთ კასპიისპირეთში განსახლების შესახებ და მკითხველი დააბნია ყალბი შენიშვნით, თითქოს აბსუები პლინიუსმა აღმოსავლეთ კასპიისპირეთში ახსენა, თანაც, რადგან აბსუთა სხვა მცენიერებ არ უხსენებიათ არსად, ისინი პლინიუსის მიერ შეთხზულ, მოგონილ, არარსებულ ეროვნებად ჩათვალა,

თუმცა ლე ელნიციკი იცოდა, რომ პლინიუსმა მსოფლიოს აღწერა შეადგინა რომის იმპერატორის კანცლარის მისი თანამდებრივ ტექსტების, რუკებისა და თვითმხილველების ნაამბობის მიხედვით. მაგალითად, ჩრდილოკავკასია აღწერა იქაური მეფის, მითრიდატეს, პლინიუსის ნაცნობის, ნაამბობის მიხედვითაც. პლინიუსი წერს ასე მიაბინ მითრიდატეში", რომელიც მეფობიდან გადაყენეს და ოცი წელი რომში ჰყავდა დატყვევებული. რაც შეეხება ფრედერიკ დილუზა დე მონპერეს რუკას, ის საერთოდ ხელმოწერილი არ არის ნებისმიერი მკითხველისათვის, რადგან ატლასი, რომელშიც ის გამოქვეყნდა, მოსკოვში ლენინის სახელობის ბიბლიოთეკის წიგნის მუზეუმში მიუჩინეს ადგილი, აქ მას დიდი ოთხკუთხა ყუთი - აკვარიუმი ჩამოაცვეს, საიდანაც მხოლოდ ყდა ჩასნ, მუსი გადაფურცვლის უღულებას არავის აძლევენ, არც მე მომცეს, ჩემი დაყენებული მითხონის მიუხედავად.

თბილისში ფრედერიკ დილუზას ატლასი ორი ცალი ყოფილა, მაგრამ მას ყურადღება ჩვენამდე არ, თუ ვერ მიაქციეს. საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკის თანამშრომელთა ცნობით, ის ყოველთვის ხელმისაწვდომი იყო მკითხველებისათვის და არასოდეს არ ჩაუკეცებია, ასევე ყოფილა საქართველოს მუზეუმის ბიბლიოთეკაშიც. ოთხი წლის წინ საფრანგეთიდან კიდევ ორი ასეთი ატლასი ჩამოიტანეს და შეიძინეს - ჩამოიტანა ცნობილი ქართველოლოგმა, პროფესორმა ბერნარ უტიემ.

ფრედერიკ დილუზას ეს რუკა რამდენჯერმე გამოქვეყნებულა თბილისში, ჩოხატაურში, მასზე მოხსენებები წავიკითხე ბათუმის უნივერსიტეტში, ამბროლაურის დემოგრაფიულ საზოგადოებაში. ორი მოხსენება წავიკითხე ინგლისურ ენაზე ისტორიკოსთა მსოფლიო კონგრესზე მოსკოვში 1991 წელს. ჩემი მოხსენების შეჯამებისას სხდომის თავმჯდომარემ, დანიელმა პროფესორმა ფლედელუსმა, ბიზანტოლოგთა მსოფლიო საზოგადოების პრეზიდენტმა, განაცხადა, კავკასიოლოგიაში აბსუტა და აფხაზთა იგივობის ვარაუდისას საბჭოთა მეცნიერებმა შეცდომა დაუშვეს, რომ საჭიროა პრესით, ტელევიზიით, რადიოთი სიმართლის გაცნობა საზოგადოებისათვის და იმ სახელმძღვანელოების ახლთი შეცვლა, სადაც ეს საკითხი მცდარად იყო გამოქვეყნებული. ასეთი რამ სხვაგანაც მომხდარა და ეს პირველი და გაუგონარი ამბავი არ არის.

სასამოვნოა, რომ პლინიუსის და დილუზას ცნობებს აბსოლტა კასპიისპირეთში (და არა აფხაზეთში) განსახლება შესახებ ადასტურებს სხვა ავტორიც, იტალიელი კარტოგრაფი ვაკაიორი გასტალი. მის მიერ 1561 წელს შედგენილ აზიის რუკაზე აბსუტით ანუ აბსუტა ეროვნული ტერიტორია შავიზღვისპირეთში კი არ არის, არამედ ჩრდილოეთკავკასიაში, მდინარე ყუბანის ხეობაში. იქვეა მითითებული დასახლებული პუნქტი "აკუა", რომელიც დღეს ცხუმის (სოხუმის) აბსურტის სახელად არის ცნობილი. ეს რუკა რამდენჯერმე გამოქვეყნდა ფილოლოგთა თეიმურაზ გვანცელაძემ, რომელსაც რუკა მიანოდეს შეეფერის ლუნდის უნივერსიტეტის თანამშრომლებმა რევაზ ჭანტურია და კარინა ვამლინგმა, ფილოლოგებმა (იხ. გაზეთი "სოხომდინაო გრუზია", 23

ივლისი, 1997 წ. თ. გვანცელაძე, "ნეიზესტნაია რუკა 1561 გოდა... ასევე ფურნალი "არტანუჯი" 1997 წ., კონფერენციის "ქუთისური საუბრები" თეზისები, 1996 წ.).

ეს ორი რუკა დღეს ავსებს ერთმანეთს და აბსოლტა საცხოვრის დინამიკაში, მოძრაობაში, სხვადასხვა დროში ნარმოვდდენს - ს-ში და XVI ს-ში - ორივეგან - ჩრდილოკავკასიის ჩრდილოაღმოსავლეთში და არა შავიზღვისპირეთში, კერძოდ - აფხაზეთში.

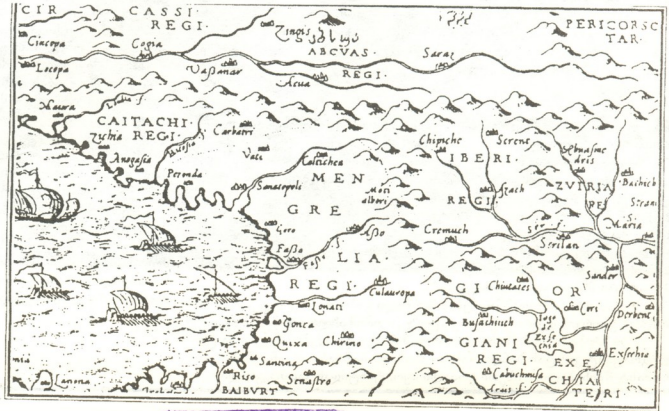
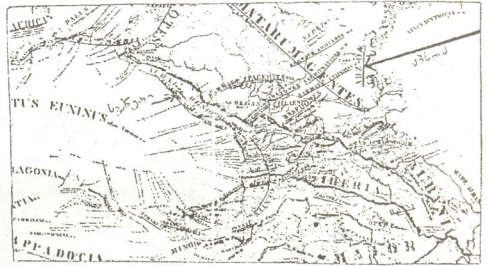
როგორც იტყვის პლინი სტრიკოი, - წერდა ხოლმე გამოჩენილი ქართველი მეცნიერი ვახუშტი ბაგრატიონი რომლის სახელს ატარებს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის გეოგრაფიის ინსტიტუტი.

პლინიუსი გამოჩენილ მეცნიერად მიაჩნდათ მსოფლიოში. პირველი საუკუნის ისტორიის განხილვისას მას მრავალჯერ ეყრდნობიან აკადემიკოსი ივანე ჯავახიშვილი, აკადემიკოსი ნიკო მარი, საქართველოს ისტორიის ნარკვევების ტომის ავტორი აკადემიკოსი გიორგი მელიქიძე (ქსენოფონტოვი) და სხვა. ასე რომ არც პლინიუსი, არც ვაკაიორი გასტალი, ხელნამოსაკრავი მეცნიერები არ არიან. ნარმოვდდენულია, რომ მათ განგებ დაემახინჯებინათ, შეეცვალათ ცნობა აბსოლტა ეროვნული საცხოვრებელი არეალის შესახებ - აბსუტა არ ჰქონიათ სახელმწიფოებრიობა, ისინი არ იყვნენ რომის იმპერიის ძლევაშობილი მეტოქეები.

ახლახან შევამჩნიე, რომ თურქი ქათბი ჩელები (XVI) ასტრახანთან ასახელებს აბაზა ეროვნებას, როგორც პლინიუსი.

ნათელა ფოფხაძე

ასოქაის საცოვრისი I საუკუნეში კლდისის მისამართი და XVI ს-ში ჯ. გასტალის მისამართი

საქართველოს
მემორიალი

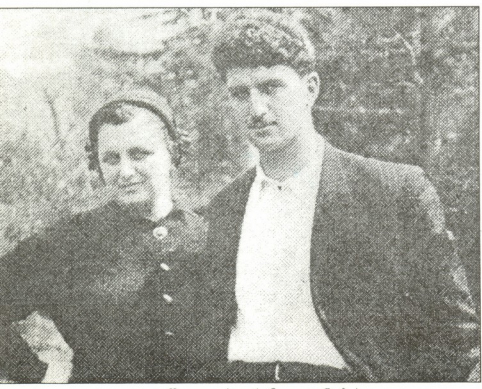
მხატვარი ნიკო ზირიძე

ფაქტობრივად დავალებულია.

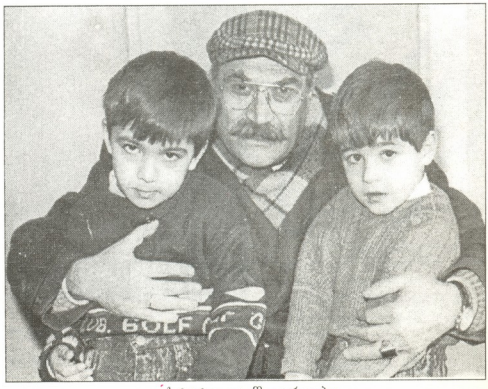

ჟურნალ „დროშის“ კოლექტივი. 1998 წელი

„დროშის“ ასოციაცია

დედა-შვილი (გურამ თიკანაძე)

ოსტატი და შვირდები

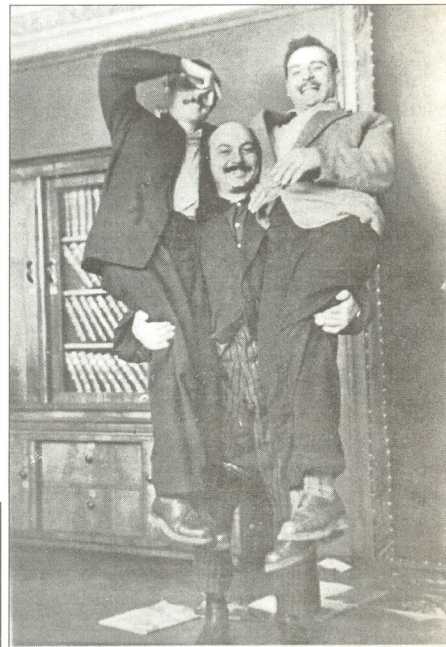
ჟურნალ „დროშის“ რედაქცია. 1952 წელი.

ჟურნალ „დროშის“ რედაქცია. 1975 წელი.

ჟურნალ „დროშის“ რედაქცია. 1971 წელი

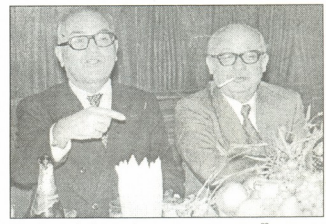
შურა ბანძელაძე, შურაბ ლეკვა, გურამ (კოლია) გომბარტელი. 1952 წელი.

კონსტანტინე გამსახურდია სტუმრად რედაქციაში

სერგო წულაძე, გიორგი ნატროშვილი, ვალაკტიონ ტაბაძე

აკაკი მიძიგური, აკაკი დვალიშვილი

გოგლა ლეონიძე, გულნარა ბაზბაძე

კონსტანტინე გამსახურდია, ირაკლი აბაშიძე

„დროშის“ არქივიდან

გიორგი ბენინიშვილი, ჯანსუღ ჩარკვიანი, ედუარდ შევარდნაძე.

(მარცხნიდან მარჯვნივ) სხედან დავით ნაცვლიშვილი (დონი), სერგო კლდიაშვილი, გიორგი ნატროშვილი, დვანან - ზაურ ბოლქვაძე, ნოდარ ლუმბაძე, თიარ გობრონიძე, გულნარა ბაზბაძე, გიგლა ფირცხალავა.

ვიინკვაზა სსსსლავი

„იდეგ სად შეიძლება განიცადო ასეთი მულეკარე წუხილი, მიიღო ესთეტიკური ტკიბობა, როგორც მღვიმეში“

ნორბერტ კასტანრა,
ფრანგი სპელოლოგი

● ... ათასი საუკუნის წინათ უცნაურმა ორფეზა არსებამ პირველად აიღო ხელში ძეგლის უხარბაზარი ნატიკი, რომელიც შემდეგ იარაღად გამოიყენა.

... ათასეული წლების მანძილზე ჩაქრობილად გზავნილებად ფანტასტიკური კონცინი ჩრდილოეთი ჩინეთის მღვიმეში...

... დაახლოებით თოხსანი საუკუნის წინათ, მყინვარის ძირში გამოჩნდა ძლიერი და გონიერი არსება - კრომანიონელი, რომელმაც ენათმეცნიერება მოახდინა ცაცობის რიობის ისტორიაში, გადატრიალება, რომელიც დღესაც არაა ბოლომდე ახსნილი.

... ამ გონიერმა არსებამ მღვიმეს შაჰურა, რომელიც საიმედოდ იცავდა მას ჰაიმინდობისა და ნადირის თავდასხმისაგან.

მღვიმურ ნაფენებში დატული მატერიალური კულტურის ნაშთებსა და მღვიმის კედლებზე შემორჩენილი უძველესი მხატვრობის ნიმუშების საშუალებით შესაძლოა ჩვენნი შორეული წინაპრის ცხოვრებისა და საქმიანობის ისეთი მხარეები გავარკვიოთ, რომლის შესაცნობადაც სხვა წყაროები აღარ არსებობს.

ასე რომ, მღვიმეები თავისებური ქვის მატარებია, რომელშიც ცაცობისობის ისტორიის პირველი ფურცლებია აღბეჭდილი. ეკადროს, წონის, ჯრუჭოვას, ცუცხვარის მღვიმეები მსოფლიო მნიშვნელობის არქეოლოგიური ძეგლებია, რომელიც უტყობილო მნიშვნელობა აქვთ.

დღეს აღამაინა მღვიმეში მიღის, რათა ესთეტიკური საიმედოება განიცადოს. მაგარამ ეს საკითხის ერთი მხარეა, თანამედროვე ეტაპზე ცოდნის მხარეა დარგი. პირდაპირ თუ ირიბად, სპელოლოგიასთანა დაკავშირებულია. მაგალითად, მხატვრებს მიწისქვეშ იზიდავთ პალეოლითული ადამიანის მიერ შესრულებული მხატვრობის ნიმუშები, საღებავების შეხამების კანონების თავისებური გავება; ოკეანოლოგიები მიწისქვეშ სრულიად მოულოდნელ ანალოგიებს პოულობენ ღრმა წყლებში მცხოვრები ოკეანის ფორმებისა და მღვიმური ფაუნის აგებულებას; ფიზიკოსები მღვიმეებს იყენებენ, როგორც ბუნებრივ თავშესაფარს იმ ხელსაწყოებისათვის, რომლებიც კოსმონავტი გამოხვედრის ცალკეულ კომპონენტებს განსაზღვრავენ; მედიკოსებისათვის მღვიმე იშვიათი ობიექტია, სადაც თავისებური მიკროკლიმატური პერიოდი წარმატებით ეკურნება ასთმა და სხვა ალერგიული დაავადებები; კოსმონავტებს კი აინტერესობს მონაცემები ადამიანის ბიოლოგიური აქტივობის რიტმის ცვალებადობაზე, რომელიც მღვიმეში შესრულებული ექსპერიმენტების საფუძველზე მიიღება. ასე რომ, მღვიმეების კვლევა კომპლექსურ მიდგომას მოითხოვს.

კარსტული მღვიმეები - თავისებური „ეთერი ლაქები“ ჩვენს პლანეტაზე. მღვიმეები იმ მცირერიცხოვან გამოუკვლევად გეოგრაფიულ ობიექტებს მიეკუთვნება, სადაც ადამიანი პირველად, ან ფოვლ შემთხვევაში - მრავალი საუკუნის ინტერვალის შემდეგ ადგამს ფეხს. ამდენად, მღვიმეების კვლევა დიდი მნიშვნელობა აქვს ზოგადგეოგრაფიული, ესთეტიკური და ბუნების დაცვის თვალსაზრისით.

მიწისქვეშა „სასახლეების“ მთავარი შემქმნელი წყალია. რთული გეოქიმიური პროცესების შედეგად გვირგვინის ჭერსა და კედლებზე იდეებია კრისტის მკარსიკოალიზაციის ნაწილაკები. ჭერზე ჩამოვარდებული წვეთი დასაბამს აძლევს ქვის „ჩურჩხელას“, რომელსაც სტალაქტიტი ჰქვია. მისი ბოლოდან მოწვევად კალციუმის კარბონატი გაჯერებული წვეთი, რომელიც დასაბამს აძლევს ასეთსავე „ჩურჩხელას“, იატაკიდან ჭერისაკენ რომ მიისწრაფვის. ეს სტალაქტიტია. საუკუნეების შემდეგ, როცა ისინი ერთმანეთს შეხვრდებიან, წარმოიშობა სტალაგატი, ანუ სვეტი.

მთავრობითი წვეთი, გამარაგებული ასეველ ათასი წვეთზე და... ჩვენს თვალწინ გადაიშლება მიწისქვეშეთის იგავითწვედნელი ჰეიზაჰეი.

საათობით შეიძლება იაროთ ამ თავისებურ მიწისქვეშა მუხეშეში და დატკბეთ ისტატოთა შიშის უპირველესი ოსტატის - ბუნების ჯადოსნური ხელით შექმნილი საწყაროს ხილვით.

საქართველო ერთ-ერთი საინტერესო კარსტული მხარეა დედამიწის ზურგზე. საქართველოს კარსტულ რაიონები ყოველწლიურად ათობით საექსპედიციო ჯგუფები ჩამოდიდნენ ყოფილი საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკებთან; მიწისქვეშეთის კვლევა დიდიხდე ფართოვებოდა, რომელიც საქართველოში დატრიალებულიც ცნობილი მოვლენების შემდეგ მნიშვნელოვნად შეუფერხა.

საექსპედიციოდ ცნობილია ახალი ათობის მღვიმე საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ვახუშტი ბარგატონის სახელობის გეოგრაფიის ინსტიტუტის სპელოლოგიურმა ექსპედიციამ რომ აღმოაჩინა პრეფესორ ზურაბ ტატაშვილის ხელმძღვანელობით.

მღვიმე წლების მანძილზე პირველად იღივს იყო მსოფლიოში დამთავალიერებათა რიცხვით.

უკანასკნელ წლებში საერთაშორისო ვლერადობა შეიძინა სპელოლოგორჩენებმა

არაბიკასა და ბზიფის მასივებზე, სადაც პლანეტის ერთ-ერთი უღრმესი უფსკრულბია აღმოჩენილი. ფართო რეზონანსი ჰქონდა სპელოლოგორჩენებს წყალტუბოს ხონაში, სოფელ ყუმბისთავში, მჭიდროდ დასახლებულ ადგილზე მიკვლული მღვიმე ბუნების დიდებული ძეგლი!

აღმოჩენილი დამთავალიერადღეს მღვიმეს ბატონი ელვარდ შევარდნაძე იწვია. ამ ვიზიტის შემდეგ მიიღეს მთავრობის დადგენილება მღვიმისა და მიმდებარე ტერიტორიის კეთილმოწყობის შესახებ.

ვახუშტი ბარგატონის სახელობის გეოგრაფიის ინსტიტუტში შედგა ვრცელი სამეცნიერო პროგრამა, რომელიც მღვიმისა და შემოგარენის კომპლექსურ შესწავლას ითვალისწინებდა. ჩვენს ინსტიტუტში დამუშავებული სამეცნიერო პროგრამის შესრულებაში მონაწილეობდნენ საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აღ. ჯანდოიძის სახელობის გეოლოგიის, ნიღიას სახელობის გეოფიზიკის, წულუკიძის სახელობის საბიო მექანიკის ინსტიტუტები; ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გეოგრაფია-გეოლოგიის ფაკულტეტი „კოდორბეტეცენტრი“, კლინიკური იმუნოლოგიისა და ალერგოლოგიის წყალტუბოს სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტი, ნათაბის სახელობის საინტარისისა და პიგინის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტი და სხვა.

მღვიმისა და მიმდებარე ტერიტორიის კეთილმოწყობის პროექტის ავტორი არიან სახელმწიფო პრემიის, ასევე მრავალი საერთაშორისო პრემიის ლაურეატი, აკადემიკოსი ვახტანგ დავითაია და არქიტექტორი ზურაბ სუჯაშვილი.

მიუხედავად მრავალი სიმოკლევებისა, კეთილმოწყობის სამუშაოები დაიწყო. მღვიმეში ერთი კილომეტრზე დაიგო ახალი ბილიკი; მღვიმის შესასვლელთან აიგო ადმინისტრაციული კორპუსი; დაიჭრა სტრანსპორტი გვირაბი; გაფართოვდა მღვიმესთან მისასვლელი სოფლის გზა; შესასრულებელი ადმინისტრაციული შენობის კონსტრუქციური სამუშაოები და საქართველოს საერთაშორისო სტანდარტების დონეზე კეთილმოწყობილი ბუნების დიდებული ძეგლი შექმნებდა!

დარწმუნებული ვარ, მალე გაიღება მღვიმის კარები, რათა აღამაინებმა ყუმბისთავის მიწისქვეშეთში ჩამაღული სიღამაზე იხილოს...

სახლსა ქართულნი, სახლსა წმიდა

● ხალხის ხსოვნა საოთხედ იჩნავეს ყველაფერს, რაც დაკვირვებულია თვისუფლებითა და დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში გამოიღო ფერცლებითან, კაცობრიობის საკეთილდღეო გმირულ საქმეებითან. ისტორიის ასეთ საოცნებო და წინდა ნიშნებს განეკუთვნება სახელმწიფო და ეროვნული დროშები.

სახელმწიფო დროშა - სახელმწიფოს ეროვნული უმნიშვნელოვანესი ატრიბუტი, სახელმწიფო და ეროვნული სვედერნიტეტის სიმბოლოა. ისევე როგორც ყოველ სიმბოლოში, სახელმწიფო დროშაში ყველაფერს აზრობითად დატვირთვა აქვს, თუმცა, მართალია, ყველა მისი ელემენტი თანაბარი არ არის მნიშვნელობით. დროშაში ძირითადია მისი ფერი ან ფერები. იმ შემთხვევაში, თუ ისინი რამდენიმეა, მნიშვნელობა აქვს ამ ფერების განლაგების თვითმართის მიმართ, მიცვლებას, რომელიც თითოეულ ფერს უკავია ტოლზე. დროშაზე შეიძლება იყოს სხვადასხვაგვარი ემბლემა, რომლებიც დამატებით სიმბოლოურად გამოხატავენ სახელმწიფოს, ასუსტებენ მის ხასიათს. დროშის ყველა ელემენტთან ყველაზე მძიარე ცვალებადია ემბლემა, ხოლო ყველაზე მუდმივი - ფერი.

დროშას მველ საქართველოში მრავალგვარი მნიშვნელობა აქონდა: იყო ძალაუფლების გამოხატველი, ჯარის ნაწილებისა და მათი ხარდლების განმსხვავებელი ნიშანი, ზემოთა მონარქული და საყვლურ საგანი. დროშა იყო სათემო სალოცავთა წინდა-თაწმინდა საგანი, რომელთანაც მისვლა ღვთისმსახურების მეთაურისა და მკადრის (მედროშის) გარდა არავის შეეძლო. დიდ საოქმოდ სიუძემბრო დროშა გამოიქონდათ დარბაზიდან (ან ბუღდიდან) და ამგვარდნენ დროშით საბრძან კომსზე. სამხებერძლო ზვარჯთა დაკვეთა, როგორც წესი, დროშასთან ხვებოდა. დროშასთან - ღვთაების უდიდეს სიმბოლოსთან, აკუმირებდა ქართველი ადამიანი თავისი ცხოვრების მნიშვნელოვან მომენტებს. თვახის თავის დამტკვარი დიდი უბედურების, ანდა, განსაკუთრებული ბედნიერების დროს, დროშა ასახებრებდა ღვთაებას. დროშები მონარქობოდნენ აბაგრეთის დროსაც. „სცემდეს ბუკისა და დედაფასა, წამოაყუბეს დროშანი მრავალნი და ხმა იყო დაიდა!...“ - აღნიშნულია „ამირან-დარეჯანიანში“.

საქართველოში ცალკეული ტიპების დროშებისა და მათი ემბლემატიკის განვითარება იმავე კანონზომიერებებს ექვემდებარებოდა, როგორც სხვა ქვეყნებში. ქართველი ხალხის მოვლენებით მდიდარი ისტორია არ შეიძლებოდა არ ასახულიყო დროშების სიმბოლოაში. მრავალფეროვანი იყო სხვა სახლების, უფრო ძლიერი იმპერიების გაკვლევა. სწორედ ეს მოწმობს იმას, რომ უძველესი დროიდან ქართველთა ტომების ცოცხალი ურთიერთობა აქონდათ ახლო აღმოსავლეთისა და დასავლეთის კულტურულ ხაზლებთან.

წმიდა ნინოს სახის საიდუმლო

● საშუალო სკოლა რომ დაგამთავრე, მართალია, ჯერ კიდევ შეორე მსოფლიო თმი შეძინებარება, მაგრამ ჩვენ მაინც ატეხტატები სახეიმო ვითარებაში გადმოგვცვს, სკოლის დირექტორმა კი მოსილელი სიტყვა ახე დაამთავრა: „ახლა თქვენს ხელშია თქვენი მომავალი, რაც დამოკიდებულია თქვენს მიერ გადადგმულ პირველ ნაბიჯებზე“. სკოლიდან რომ გამოვიდით, ჩემმა თანაკლასელმა შემოთავაზა, იმავე დღეს გადაგვედგა პირველი ნაბიჯი, რის საფუძვლად გამოდგა წინა დღით ცხერის ფერმაში მომავალი მამის დანაბარები, ატეხტატებს რომ მივიდებდით, ფერმაში ვწვეოდით, კიდრე იალაღებზე წავილდნენ თრილაფთში. მამა ფერმის გაშვებ იყო და, ბუნებრივია, ჩვენი პატივისცემა უნდოდა. იმავე დღეს უფით გაუდგეკით თცილომურტიან გზას და მზის ჩასვლისას აღმოუჩნდით აღიდებულ მდინარე იორის

პირისპირ. ცხენებს რომ მოვახტით, ჩვენმა მეგზურმა გაგვაფრთხილა, წვლისათვის არ გვეყურებინა, რათა ირთხნავთ არ დაგვეკვარება, თვითონ შუაში ჩავვიდგა. მე მდინარის დინე მზარეს მოვხვდი. შუა მდინარეში არ ვიქნებოდით გასული, რომ ნაპირიდან გაგვაფრთხილეს, წყალს შორი მოქონდა და აგვეცილებინა, მაგრამ უკვე გვიანი იყო. შორი ჩემს ცხენს კისერში შეუჯახა, ტკივილისაგან ცხენმა თავი მაგარად გაიქონა, მე კი ავივრი ხელიდან ვამისხლავ, ინსტინქტურად ფაფარს ჩავაფრინდი და ნებით თუ უნებლიეთ აბოპოქრებულ მდინარის ტაღლებს შევხვდი. თვალეში ამიჭრელდა და ჩამავალი მზის სხივებით ალაპლაპებულ წყალზე ქალის სილუეტი მომჩვენდა, ცხენი მის კვალს მიჰყვებოდა ნაპირისაკენ და პირველბი გავედით. ჩამოვბრნი თუ არა ცხენიდან, მწყვეტნი მომცვედნენ, გადარწუნას მლოცავდნენ, მე

ძველ საქართველოში დროშების აღსანიშნავად იყო მოგვლი ტერზინი, ეს არის თუნაკი — დროშა, დროთა, დროშაჟი, ნინაში, ბაგრატი, ბორჯაბი, ბაიარია, სახვანია.

ძველ ეკლესიაში ცნობილ დროშებს ჰქონდათ დიდი ფორმა, რომელიც შედგებოდა შტანდარტები ეწოდნენ. ერთერთი მათგანი, XII საუკუნით დათარიღებული, XIX საუკუნის დამდეგს ინახებოდა ჯაქსონის ეკლესიაში (გურია). იგი შედგებოდა ორი ვერტიკალის დროშისაგან. შტანდარტული წარუბა აღნიშნავს, რომ ეს დიდიველი დასუსტებული ვითორი მქანას დას — რუსულად. დროშების ამგვარი ტიპის განეკუთვნება მურხანის გამბეჭდის (XVIII საუკუნე) შტანდარტს და ბოლნისის რელიეფებზე გამოსახულ შტანდარტებს. მათი ფორმა განაჩინებს ძველ აღმოსავლეთის დროშების ტრადიციებს, რომლებიც შედგებოდა ხუხუ მამარჯული მისი დეიანების და მისიასულებანი ლითონის დიდიკობისაგან. დროშების შიორე ტიპი, რომლებიც შეიპარებოდა ძველ ქართულ დროშად იცოვებოდა, არის ღაბარუმი. ზოგიერთი ფორმა ხუთკუთხაა (ზოგჯერ — ოცნვე ნახევრული ვეგვრებით), სხვებისა — სწორკუთხა. არის უფრო რთული ქონის დაბარუშები. დაბარუშების ისტორია სათავეს იდებს კონსტანტინე დიდის დროს, რომელმაც, ომის თავის ჯარებში შემოიტანა მარჯვენა აგრეთვეს შექმნილზე გამარჯვების შემდეგ ისტორიკოსი სორეკო წერდა, რომ მის დროს დაბარუმი კონსტანტინეპოლის სასახლეში ინახებოდა, როგორც რელიკვია.

ქართველ ისტორიკოსთა და სპეციალისტთა აზრით, ამ ტიპის დროშები საქართველოში არსებობდა მუდმივად (ვლადიმერძვის პირველ საუკუნეებამდე). კვირავის ეკლესიისა და სენისის ილიტების დაბარუშზე გამოსახულა წმინდა გიორგი — ჯგარატი. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ წმინდანის გამოსახულებანი თუ მისი სიმბოლო — პირდაპირი ვარის გამოსახულება, ვეგვრებოდა მოგვიანებით დროშების შტანდარტებზე, უბრალო ტილოებზე.

ძველ ისტორია აქვს „ხუმი სიანების გაერთიანებული ხეობის“ დროშისაც, რომელსაც ეწოდებოდა ღამისი. XIV საუკუნის დღემდე ტიპის დროშები, რომელთა შორის არის მისი, რომელიც, როცა ეფრემიანის, ღამის ფორმის იქნეს. ვერცხლის ძაფით მოქარვულია მისი ცხვირი და თვალები, წითელი ძაფით — ნესტოები და თვალის ცხვირი.

საქართველოს გაერთიანების პერიოდში სახელმწიფო დროშა მუდმივ ხელისუფლების ერთერთი სიმბოლოს წარმოადგენდა. მუდმივ მქონდა პირად დროშებზეც. არსებობდა აგრეთვე მუდმივ ჯარის, მუ-

დის დაცვის, სამეფო კარის თანამდებობის პირთა, საქართველოს სხვადასხვა ნაწილის მოავართა, ეკლესიის დროშები.

საქართველოს სახელმწიფო დროშა, რომელსაც პირველად ეწოდებოდა „გორაკალიანი“ ეწოდება, ნამდვილად იყო მუდმივ ვახტანგ გორაკალის დროშა. თანამ მუდმივ პირველ ისტორიკოს ამბობს, რომ ვახტანგ გორაკალის თანამქონდა დროშა ისტორიკოსების დროს. ისტორიკოსის მონაცემებით, დროშა თეთრი ფერის იყო. თეთრი ფერის არის აგრეთვე მუდმივ ძველთა დროშები. თეთრი ზოლი, როგორც მწიფობისა და სამართლიანობის ფერი, ნიშნავდა საქართველოს დროშაზე უფრო ვიწარ კვირვით. როგორც წესი, მოგვიანებით თეთრი ფერი შავი ზოლის ქვეშ არის, რაც მიწოდებს ქართველ ერის მიერ გადაცენილ ტანჯვასა და ვეგებს, რომელსაც განიცდიდნენ უცხოელ მტერთა ბატონობის პერიოდში.

1918 წლის 16 სექტემბერს დროშული იყო საქართველოს რესპუბლიკის კანონი, რომელშიც ჩამოყალიბდა: „საქართველოს რესპუბლიკის აქვს თავისი დროშა — სამეფოვანი: წითელი (შინდისფერი). შავი და თეთრი ფერისა. 2. დროშის შეადგენს: თეთრი ბუნი თავში ბირთვი და შავის წვეთი. აღმავ წითელი (შინდისფერი ფერის). შავი და თეთრი თანასწორი ზოლებით სეკი კუთხებითა: შავი და თეთრი ზოლები შეადგენს აღმას განის ხანვე ვარს და სივრცის ორ მჭუთადს“. კანონის ხელს აწერდნენ საქართველოს ერთიანი საბჭოს თავმჯდომარე ბ. ჩხეიძე და საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე მ. ჟორდანიანი.

ქართული დროშების ტრადიციულ შინდისფერ, როგორც წინს, ვეგვრება ჯერ კიდევ საქართველოს გაერთიანებამდე მხოლოდ 1921 წლის თებერვალში ეს ფერი შეიცვალა მუქი წითელი — კომუნისტების სახვარული ფერით.

1951 წლის 11 თებერვალს დამტკიცდა საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის დროშა. სხვა, აგრეთვე ყოფილ საბჭოთა მოკავშირე რესპუბლიკების დროშებისაგან იგი განსხვავებულია იმით, რომ ტილის ზედა კუთხეში, ტრანს გამოსახული იყო ცხვირის ოთხკუთხედი, რომლის შუაგულშიც, წერტილს გადაჯვარდინებული ნამკვდილი და ურო, მათ თავზე — ხუთქიმიანი ვარსკვლავი. წინდის ოთხკუთხედის ვეგვრება 24 ხივით ვერცხისა. ნამკვდილი, ურო, ვარსკვლავი და ხივითი წითელი ფერისაა. ოთხკუთხედის შუაგულშია დროშის მთელ სიგრძეზე ვახვდელი ცხვირის ზოლი.

1990 წლის 14 თებერვლის მიღებს კანონი „საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო დროშის შესახებ“.

ძალაში შევიდა 1918 წლის 16 სექტემბერის კანონი, დღეს საქართველოში კვლავ ირადილება სახეფორმის დროშა.

რემ ლაპინაშვილი

კი გაკორეებული მიგრებობილი მათ, თურმე ფონიდან იცოდვე მტერის მოშორების სამხრე მოლოდა — დიდი დრმა მორევი. იქ მოკეღრდილს კი სასწაული თუ გადამარხუნდა. ქაღანების რომ ვიცივდამ, საუკუნესობი ტანებული მწვემისი მოიახლოვდა და გამამხნევა: „დიდი მადლიანი ყოფილხარ, შვილი, ზენ წმინდა ნინოშ გადავარჩინას, ხუვალ ზენ ნინოშაი“. ჩვენს საპატრიცევილოდ გამართულ ვაშმამზე კი ვეგამოს დღევანდელ წმინდა ნინოზე, რომელსაც თათბიდან თათბას გადასცემდნენ, ჩვენამდე რომ მოეღწია. აი ისიც:

„საქართველოში შემოსული ნინოს ჯავახეთში (თრიალეთში) შუესკენია, მწვემსებთან უსაბოცია, რწვევადარბეგება მთვითა. დამე კი ფარავანის ტბის აღმოსავლეთ მხარეს, სოფელ ოხრდლიანის (არაბებმა ხანდაკი რომ უწოდეს) მწვემსების კარავში ვაგუევა. მთელი დამე კვლავატარი ენით თურმე. მასხანდილისთვის უოხოვია, აღონიზე ვაქედემიბინას, კვლავატარი

რომ ჩაქრებოდა, რათა მცხეთის ვახს გასდგომოდა. მოხუცი მწვემისი შვილი ამოსვლას ელოდა და ფიხილილობდა. კვლავატარი რომ ჩაიწვა, მორიღებით შეეხმანა ნინოს: „კვლავატარი, შვილი...“ სხვა ვერაფერი უთხრა, რადგან საღამოსის დამართობელი ხმა შემოესმა, შვილი ბრუნდებოდა და კარავიდან ვაგედა მისაშუველებლად. მამა-შვილი რომ შუამობრუნდნენ, ნინო მზის ამოსვლას ვახტანგობა ვატკეცებო, ავითი ხილავდებოდა მას არ ენახა. მამა-შვილს მხერა ხან მხუზე და ხან ნინოზე ვადაქმნდათ, ვერ ვაგრიზათ, მხუეფერი დამახო იყო, თუ ნინო. უცებ მხუზე ლაკა შენიშნეს და მხერა ისევ ნინოს სახეზე ვადატრანხეს... მით საკვირველებაც: ნინოს ზედა ტუჩის მარჯვენა მხარეს, ნესტოს გამოსვლას, ზოლი შენიშნეს, რამაც აწვდებოდა ვახს წალამს დაეკოვებინა სახსოვრად, როცა ნინო საქართველოში წამოსაღებ ვახს ჯვარს აკეთებდა. მოხუცი მწვემისი კი შუ-

ლის მტრანილმა ამავემა უფრო ვაგავირვა, იმ დამეს დაბადებული მისი შვილიშვილის სახე ნინოსას ჩამოპრავდა, იმავე ავღალას ზოლით, რომელიც ბებიაქალის ნეკა თოს ვაეკარა, ბაჟმეს ნინო დაარქვეს. ნინო მამა-შვილს ორსტყვიანი ვაგრი დააანათლა, ის სიტყვიანი, რომელიც ურეში ნახსმა ვაღვიწყობისა. წმინდა ნინო მოხუცმა მწვემსმა თავისი ფეხით მიაიკლია მცხეთამდე“.

დაბ, მოციქულთა-სწორი წმინდა ნინო კაბადოკიელი, ბუნებრივია, მცოდნე ქართული ენისა, რომლის ვარემეც არ შეეძლო ქაღანება ქის-ტრის სარწმუნოებისა, საქართველოში მოვიდა ჯავახეთის მხრიდან 318 წელს, ექვსი წელი ცხოვრობა მცხეთაში. მეექვსე წელს ოხრდლიანობა მთელი მუფე მირიანმა და ქართველმა ერმა. ეს მოხდა 323 წელს.

P. S. წითელი ვეგვრება წმინდა ნინოს საქართველოში მოსვლის 1680 წლისთვის.

ლაპინაშვილი

■ სამოცდაათიან წლებში ვმუშაობდი გეოლოგიურ ავეჯმაზე ბორჯომის მინერალური წყლის საბადოს კონტურის დასადგენად. ჩვენთან ერთად გეოფიზიკოსები აწარმოებდნენ მაგნიტურ ძიებას. მათ კონსულტაციას უწევდა იმჟამად კურორტზე დასასვენებლად ჩამოსული პროფესორი მ. ნოღია.

საბადოს ავეჯმის დროს მეტად საინტერესო შემთხვევის მოწმენი გავხდი. ეს ამბავი გეოფიზიკოსებს გადახდათ.

გეოფიზიკოსების ერთ-ერთი მარშრუტი ვანსაკუთრებით თვისატეხი აღმოჩნდა. მარშრუტის ბოლო წერტილი დაემთხვა ჭობისხევის რკინის ხიდს. იმის გამო, რომ ხიდი გავლენას მოახდენდა მაგნიტურ ხელსაწყოზე, დგომის წერტილად შეარჩიეს ერთი მოსწორებულ ტერასა მდინარე მტკვრის მარჯვენა მხარეს. მხედველობაში მირჩინეს ის ვარძობებიც, რომ ხიდის სიახლოვეს რკინიგზა გადიოდა, ამიტომ დგომის წერტილი თითქმის თანაბარი მანძილით იყო დაშორებული როგორც ხიდიდან, ისე რკინიგზიდან.

წესით ყოველგვარი კურობიზი გამოირიცხული უნდა ყოფილიყო, მაგრამ მოხდა საოცრება: ხელსაწყოზე

ანათვალმა მაქსიმუმს გადაჭარბა. საკონტროლო მაგნიტომეტრმა კონსულტაციური ჩვენება გაიმეორა, რაც ადასტურებდა, რომ პირველი ხელსაწყო ნორმალურად მუშაობდა.

პროფესორი დაინტერესდა უჩვეულო შემთხვევით და სწულიად ახალი ხელსაწყოთი მესამედ შეუდგა გაზომვას. განმეორდა იგივე ჩვენება. გაოცებულმა პროფესორმა იმჟამად ვერაფრით ახსნა ეს ამბავი. საბოლოო დასკვნის გამოტანას კი ხელი შეუშალა კოკისპირულმა წვიმამ.

რამდენიმე დღე გადაუღებლად წვიმდა. ამიტომ სინამდვილის დადგენა ჯერ კიდევ არ შეიძლებოდა.

გამოდარების შემდეგ გეოფიზიკოსები მივიდნენ ჭობისხევის ხიდიდან. ისინი გააოცა მოულოდნელობამ: როცა მდინარის სანაპიროზე გადავიცხილ ტერასას აკვიროვდოდნენ, სუფთა სილაზე აშკარად დაინახეს... გატეხილი ხმლის ანაბეჭდი, რომლის ტარი ეტყობა, ვუფხის თავის გამოსახულებით ბოლოვდება.

მაგნიტური ხელსაწყოს ისარი კი... ნულოვან ანათვალზე გაჩერებულყო.

პროფესორს დანანებით გაეღიმა საკუთარ შეცდომაზე.

რეგოლუციის ექიმო, როგორც არ უნდა იყოს ახლა მისდამი დამოკიდებულება, როგორც არ უნდა კაცობნ და დამონ იგი, მეცნიერებისა და კულტურის მრავალი გამოჩენილი მოღვაწე შეგვიძინა. მათ შორის განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს მიხაკახანს.

ის იყო თვალსაჩინო ფიგურა არა მარტო პოლიტიკურ წრეებში, ლიტერატურაშიც, უწინაისტიკაშიც. მის აზრს ანგარიშს უწევდნენ. ისმენდნენ, ითვალისწინებდნენ, მხარს უჭერდნენ.

მიხაკახანს-მე კახიანი დაიბადა 1896 წელს, ბათუმში. აქ გაატარა ბავშვობა, შემდეგ შრომობდნენ ერთად საცხოვრებლად გადავიდა თბილისში, 15 წლის ასაკში. ახალი იღებოთ გატაცებული, მაშინვე მოექცა ნაციონალური თავისუფლებისათვის მებრძოლთა შუაგულში.

ამავე დროს ძაბუკი მიხაკახანი დაიბადა რუსულ გერმანულ, ფრანგულ ენებში. სწავლობდა ზოგჯერ თვალისმოხუჭადად, დღევანდელ და ლამაზ გაიტაცა სოციალიზმით, ეკონომიკამ.

ჩხენი წინამორბედი

წარმატებით დაამთავრა მოსკოვის კომერციული ინსტიტუტის ეკონომიკური ფაკულტეტი.

სწავლის დასრულების შემდეგ საცხოვრებლად მოსკოვში დარჩა. კითხვობდა ეკონომიკისა და სოციალოგიის კურსს, ბეჭდვად სტატისტიკის სოციალურ-ეკონომიკურ თემებზე მოსკოვის პრესაში, მონაწილეობდა ლიტერატურულ ცხოვრებაში.

1917 წელს აირჩიეს კომუნისტური პარტიის ბათუმის კომიტეტის წევრად. ერთი წლის შემდეგ ისევ ბრუნდება მოსკოვში, სადაც ირჩევენ პარტიის რაიონული კომიტეტის მდივნად და მოსკოვის ქალაქის საბჭოს წევრად.

ოციანი წლების დასაწყისში განსაკუთრებით ძლიერად გამოვლინდა მისი მისწრაფება უწინაისტიკის მოღვაწეობასადმი. და აი, იგი მუშაობდა ნიყებს გაზეთ "პრავდის" რედაქციაში, უჭირავს საპასუხისმეებლო თანამდებობები. გაზეთ "პრავდამ" მან არა ერთი საინტერესო წერილი გამოაქვეყნა.

1922 წელს მიხაკახიანი თბილისის საქალაქო კომიტეტის მდივანაა. შემდეგში საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის მდივანი გახდა. მალე სამუშაოდ გზავნიან შუა აზიაში კომპარტიის ბიუროს მეთორმედიანდ. იყო საკონტროლო კომისიის რწმუნ-

ნებულო ამირკავკასიის რესპუბლიკაში... ნელს აპრავდის" სასრდაქციო კოლეგია და კვლავ უწინაისტიკა...

ურნალ "დროშაში" კი 1923 წელს მოვიდა. 1923 წლის 7 ნომბერს მეთხველმა მიიღო ორკვირული, ლიტერატურულ-მხატვრული უწინაისტიკაში, პირველი ნომერი. რედაქციამ მიხაკახანი დაიღო რუსთაველის პრისიპეტზე 42-ში.

მაგრამ პარტიული საქმიანობის შეთავსება საუფრანგო, საგამომცემლო საქმესთან მისთვის აღარ მოხერხდა. ამ დროს მის მიერ გამოცემულ ნიყებში - "ქართული ემიგრაცია", "კიდევ ერთხელ ქართული ემიგრაციის შესახებ" (ნ. ჟორდანიასა და ნ. რამიშვილის მიმართ), "ახლანდელი მომენტის და პრესის ამოცანები", "ზოგიერთობის აზრით, დაშვებული იყო შეცდომები, დაუსაბუთებელი კრიტიკა მენშევიკებსა და ბოლშევიკებს... ამის გამო, ცხადია, იგი საუფრო პირთა შორის მიიჩნეს და მეთვალყურეთა ყურადღების ცენტრში მოექცა.

1937 წელს მას ბრალი დასდეს ისეთ მომხედ დანაშაულში, როგორიცაა სამშობლოში ლაღატი, ანტიპარტიული და ანტისაბჭოური მოღვაწეობა.

და აი, იმავე წლის მიწურულში ამ ბრალდებებით დაპატიმრებული მიხაკახანი დახვრიტეს.

– საოცარია, – თქვა მან, – მეორედ შემართება ასეთი რამ... როგორ ვერ მივხვდი... – და მაძიებელთა თხოვნით მსგავსი შემთხვევა გაიხსენა:

– თურქე, როცა ყაზბეგზე ვეროპოპოში ყველაზე მაღალ სამთო-მეტეოროლოგიურ სადგურს აპროექტებდნენ, იქვე მთის ფერდობზე, შავ ნაბადში გახვეული მეცხვარე წამოწოლილი და თავის ფარას გასცქეროდა. გასაზომი წურტილი მეცხვარის საიხლოვეს აღმოჩნდა, ხოლო მაგნიტომეტრმა რატომღაც უჩვეულოდ მაღალი ანთავილი აჩვენა (ისეთივე, როგორც ჭობისხევში, ჩაეღმა პროფესორი).

პროფესორის მითითებით მწყემსმა გადაინაცვლა, ნაბადი გაიბერტყა და... მას წელზე შემორტყმული აღმოჩნდა უშველებელი ხანჯალი...

– მეცხვარედ გადაინაცვლა თუ არა, მაგნიტური ხელსაწყოც „დაწყნარდა“, რაც მაუწყებელი იყო იმისა, რომ ანთავილი გამოწვეული იყო ფოლადის მახვილით, – დასძინა პროფესორმა. ჩვენს შემთხვევაშიც, როგორც სანაბუჭიდან ჩანს, უდაოდ ხმლის სახელოვე იწყვედა ანთავი-

ლურ მახველებს.

– ხმალი კი, როგორც ჩანს, მდინარეს მოუტანია გაცილებით ადრე. – ერთმანეთს არ აცლილებს სიტყვები დასრულებას გეოფიზიკოსები.

– ქანში მოხვედრილ ხმალს მევეთრად დაუმჩნევია ანაბუჭდი და ამჟამად წვიმის შედეგად ადიდებულმა მდინარემ წაიღო იგი. ანაბუჭდი კი დარჩა გადარეციხილ ტერასაზე...

მაგრამ ის, რაც ბოლოს პროფესორმა ბრძანა, კიდევ უფრო საკვირველი იყო:

– ხმლის ფორმა კი საოცრად ჰგავს... სააკაძის ხმალს.

– რატომ მაინცმანიც სააკაძისა? – არ დააყოვნეს შეკითხვა.

– სააკაძე ხომ თურქეთში დაიდუპა, მისი ხმალი, თუნდაც გადატეხილი, როგორ აღმოჩნდებოდა მტკვრის სანაპირო ტერასაზე? – არ ეშვებოდნენ მეცნიერს.

– სწორედაც რომ სააკაძისეულია, – დაბეჯითებით გაიმეორა მან. – ამას მე კი არა, ჩვენი ისტორია ლაპარაკობს: ისტორიულად ცნობილია, რომ ვეფხისსახელურიან ხმალს მხო-

ლოდ გიორგი სააკაძე ატარებდა. ვაღმოცემით, სწორედ ასეთი ხმალი უჩუქება პირველ ბრძოლაში გამარჯვებულ გიორგისათვის ნუგზარისათვის, მის სიმამრს. იმასაც ამბობენ, მას შემდეგ სააკაძეს სხვ ხმალი არა სჭერიათ.

რაც შეეხება, თუ როგორ და საიდან მოხვდა თურქეთში დაღუპული ქართველი გმირის ხმლის ნაწილი შუაგულ საქართველოში, ჩემთვისაც აუხსნელია... – დააბოლოვა პროფესორმა.

გეოფიზიკოსები როგორღაც აფორიაქებული დაბრუნდნენ ბორჯომში. მათ თან სდევდათ გაურკვეველი კითხვები სააკაძის გატეხილ ხმალზე, რომელსაც დედამდინარე მიაქენება უმისპართოდ.

მონათხრობი ამბავი ზღაპარს ჰგავს, რაკი ახსნა არ მოეძებნება. შემთხვევის მოწმე კი არის ამ სტრიქონების ავტორი.

დავით ჯანაშვილი

გეოლოგი

ვლადიმერ მაჭავარიანი... ეს სახელი ახლანდელ თაობას ბევრს არაფერს ეუბნება, მაგრამ ოცდაათიან-ოთხმოციან წლებში მისი კარგად იცნობდნენ, მის აზრს ითვლიან წინებდნენ, ისმენდნენ. ის ცნობილი იყო, როგორც ჟურნალისტი, მწერალი, რომლის ლიტერატურული საქმიანობა 1924 წელს დაიწყო. პედაგოგმა, ეკონომისტმა და პირველ რიგში, ნებისმიერი საქმის კარგმა ორგანიზატორმა, ყურადღება დაიმსახურა. დაიბადა 1906 წლის 18 აგვისტოს, ბათუმში. 1931 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საგეომო-ეკონომიკური ფაკულტეტი და სწავლა გააგრძელა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ასპირანტურ-

ჩვენი წინამორბედი

რამი. შემდეგ მუშაობდა კომკავშირულ და პარტიულ ორგანოებში პროპაგანდის განყოფილების გამგის პირველ მოადგილედ, საქართველოს კომკავშირის კომიტეტის ახალგაზრდული კომუნისტური ინტერნაციონალის ახლო-აღმოსავლეთის განყოფილების გამგედ. ცოტა მოგვიანებით გადაჰყავთ პარტიის თბილისის ქალაქკომის ავტიმასიური მუშაობის განყოფილების უფროსად, ჟურნალ „დროშის“ რედაქტორად. მან, ბევრი უცხო ენის შესანიშნავმა მეცოდნემ, შემოიარა მსოფლიოს ბევრი ქვეყანა, როგორც საქართველოს კულტურის წარმომადგენელმა. მოუხედავად ახალგაზრდული ასაკისა მას მუდამ რთულ და საპასუხისმგებლო საქმეს აბარებდნენ: იყო მელოფების სამმართველოს უფროსის მოადგილე, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის უცხო ენათა ისტორიისა და ლიტერატურის ინსტიტუტის სწავლული მდივანი. დიდი სამამულო ომის პირველ-

სავე წელს ვლადიმერ მაჭავარიანი ფრონტზე მიდის – საფრონტო ვახუთს რედაქტორობს. ომის შემდეგ კი ისევ საქართველოში, მეცნიერებათა აკადემიის სწავლულ მდივნად მუშაობს, კინოსტუდია „ქართული ფილმის“ დირექტორია, საქართველოს კინემატოგრაფიის მინისტრია, უცხო ენათა პედაგოგიური ინსტიტუტის რექტორია, კულტურის მინისტრის პირველი მოადგილეა. ასწავლიდა პუკინის სახელობის პედაგოგიურ ინსტიტუტში (ახლანდელი სულხან-საბა ორბელიანის სახელობისა), იყო ისტორიის კათედრის გამგე უცხო ენათა პედაგოგიურ ინსტიტუტში. დაჯილდოებულია ორდენით, მრავალი მედლით.

ვლადიმერ მაჭავარიანის სახელით გახლდათ საქართველოს სახალხო არტისტთა ასოციაციის (შურა) თოიძე. მისმა მოულოდნელმა დაკარგულმა საგონძობად გატეხა ამ დროულადვე ადამიანის სიცოცხლე. გარდაიცვალა 1986 წელს.

გეგლე

იმ წელს ხვავრიელი ზამთარი იდგა მთიულეთში. დღე და ღამე პირშუტტახავმა თოვამ ყველას საფიქრალ-საგონებელი გაუჩინა. კაცებმა საბძლის თავხეებზე აქამდე უქმად შემონყობილი წიფლის ნიჩბები მოძებნეს, ქონით დაპოხეს, ნიჩბს თოვლი ზედ რომ არ აჰკვროდა, მერე მოსდგნენ და გზების გაკვალვა იწყეს. საცალფეხო გზა-ბილიკები ჯერ გომურებამდე მიკვალეს - ყური ვედარ უძლებდა მშიერ-მწყურვალის საქონლის ზმუილს, - მერე დიდხევისაკენ მიმავალ ნაპაროსს დაუფაცურდნენ, - დარწყულება უნდოდა საქონელსაც, ხალხსაც.

კვირის ბოლოს ცამ შუკი გამოირია და თოვამაც იკლო. მარტო პირველიღის დროსღა თუ ნამობარდნიდა, ამოწინისას კი, თითქოს ცა ქახაქხა ყინვამ შეაშინაო, გადაიკარებდა, მერე საღამომდე თავს აღარავის შეახსენებდა.

სამხრობის ჟამს, როცა სითბო ძალას მოიცივდა, სოფლის მოხუცობა ვაგული საერთანეთოდ გაუნდგდა; გამართავდნენ „მუშტუქიან პაპიროზებს“ და თავაულებლად, ბებრული თიფრთხილით, ფიზბჯინით გასწევდნენ ბერთო გამიხარების ბანისაკენ, სადაც ერთკთილა ხალხს „ცა-ქოყინარობის“ აშბები, ვინ იცის, უკვე მერამდენედ უნდა ეთვალათ.

- გაიგეთო? - დაიწყებდა ჯონგათ იოსები, ძველი ნათემჯდომარნაფერმისგამგევი კაცი, დღემდე პირველობის ვერდამთობი, - გუშინწინებში ხმა გამოვიდა, ემა ლუთხუბისაკენ დიდი ზვაგი რამ წამოსულა...

- ლუთხუბ-მაქართა ხო ისედაც ზვაგის ქვეყანაა!..

- ზვაგისაც ზვავსა ჰკითხე! - სიტყვას არ თმობდა იოსები, - წამოსულა, თან სამი-ოთხი სახლი დაუთრევია და საბძელ-გომურებიანად დაბლა ჭალისკობის მოუხედრებია! ამ გამოტანლი სახლებში ერთი ისევ ფეხზედა მდგარა, საღსალამათი, უჭირველი, იტყვი, აემწუთას საიდანღაც მოსულა და ზვაგის იონებსა ჰკვირობს!

- ფუძენალოც ყოფილა, იმითა მდგარა ფეხზე...

- აბა, ბა, ბა! - დაიწყებდა ახლა მეორე ბერიკაცი, - მაგებისა არა გამოიგია რა, იმას კი ვაკვირდი, კაცო, მთელი იგ სტოლიბს მათულები

თოვლის სიმძიმეს რანაირად დაუგლეჯ-დაუნყეჭტია! მარტო სოფელში რაფე რომ მოხდეს, ხმას ვერსად ვერავის მიაწვდნენ კაცო!

- აბა, იმ ზვაგის უარესს კი ყური რას გაივინებს, - არ ცხრებოდა ჯონგათ იოსები.

- ე, ე, ე! დადეგ, დაფახდი, იოსებო! ძველი თავსგადანახადები ავიწყლებდა კაცსა, თორემ რატო უარესლებიც არ მომხდარა!

სონდელი აღექვსა საუბრის სხვა კილოზე გადაყვანას ცდილობს:

- არ მოალის, არ მოალისო, ერთ მზისგული შემოდგომა კიდევ ჩამოივლისო, - ქადაგ პავლემ, - და აბა, ხო მოვიდა! მთელი ზამთრის საქმინი ერთ კვირაში ჩამოყარა ამ დაცილებლა!

ბერიკაცმა ცას ახედა, მერე გულის ჯიბეში რაღაცა მოძებნა, ალბათ „მუშტუქის“ გამართვა დააპირა.

- ნეტავი ეს შიოლათ ივანეს ქალი როგორღა იქნება? გუშინ იყო, როდის იყო, განა კი მახსოვს, ჩემი რძალი ლაპარაკობდა, საქაო პირი აღარ უჩანასო!..

- ბიჭის გზისკენ ყურებამ და მოლოდინმა უფრო დაუთავა, თორემ მაგას რა ვახსებდა, მაგარი ქალი იყო, მაგარი!..

- ნეტავი მაცოდინა, რამდენისა იქნება, თითქოს ივანეზე ბევრით უმცროსი აღარც იყო!

- იქნება ეგრე თოხმოდცაათისა! - დადეგ, კაცო! რის თოხმოდცაათი, რა თოხმოდცაათი, შენ ასიც ნუ გუმუს!

- მე მაგის პატარძლობა ძილ-ღვიძილივით რამ მახსოვს!..

- ძველები უფრო ხსომებია კაცსა! ძველი რაღა არ მამგონდება, გაპკვირდები! ეხლა ნელად რა ვჭამე, ის აღარ მახსოვს!

- ავაიმე, ღმერთო, დაგელოცა სამართალი მართლა ეგრე ყოფილა, მართლა!

- კაცის გაძლებას განა დიდი რამ შესძლებია!..

კიდევ დიდხანს ისაუბრებდნენ

ბერიკაცები. მერე, როგორც კი მზენვერის თოვლით გადალესილ ფერდობებზე ზამთრის მქრქალი მზის ათინათი აიკრივებოდა, გამიხარდიანთ მყუდრო ბანზე შეკრებილი მოხუცები შინისაკენ გათითოვდებოდნენ და, შინმესულები, მკვიდრად ნაკერ „კაკავაურ“ თუჯის ღუმელებს მიეფიცებოდნენ.

ზამთრის უსაზმანოდ გრძელი, გაუსაძლისი ღამეები შიოლათ ივანეს ქერივისათვის, ეს ორი კვირაა, კიდევ უფრო აუტანელი შეიქნა. ლოვინად ჩაყარდნილმა ჩოხელთ ქალმა დღე-ღამე ვარჩვეა თითქმის მთლიანად დაკარგა - საღამოს მწუხრი თენებას აგონებდა, დილის ჭიატი - შეინდებდას. ამიტომაც იყო, მეზობლის მომვლელ ქალს, ბაბა-ლეს, თვალი ვედარ მოეტყუებინა; როგორც კი ავადმყოფის საწოლთან მიდგმულ სკამზე ჩამომჯდარს ძილი წაიღებდა, ჩოხელთ ანას ლაპარაკის საიდროლო მაშინ აეშობოდა.

- რა დროა, ეთერო?

- ეთერაი არა ვარ, ეთეროს საღლა ხედავ, ანავ?

- მამ შენ ონალი ხარ, ქალო?

- ბაბაღე ვარ, ანავ, ბაბაღე, ჯუღურის ცოლი.

- ჩვენი ყოფილხარ, რა ბედენა? ეთერაი საღლა მიხაფურა?

- ბაღლებს უნდა ახეხდოო, საფასანეუროდ ემზადებოდა, მაგას ხომ იქ დაუდის ბაღლები!..

- ნეტაი მაგათა! ამ შავ ზამთარში რა სწავლისა! მოდი, შენ მველიტ გამრავლებას, წყალო მომანოდ, პირი მაქვს გაერთებული.

როცა ანამ ორიოდ ყლუპი მოსვა, განწყვეტილი საუბარი გააგრძელა:

- ეხლა კი დედ-პატარა, ქალია, კაცია, ყველა სწავლას არის შაბმულ, ორი ჰყავ, განა, ეთერასა?

- კო, ორი. ორი ჰყავ და ორივე კარგები, ჭკვიანები...

- უშამოდ კი ზრდის ბეჩავი!

- ზოგადერ, ანავ, უშამოდ უფრო ჭკვიანები იზრდებიან.

- აბა, რა გითხრა, როგორ გითხრა, ჯულურაის ქალო!

- ცოტას ალბათ დედის სინანული შველის, ცოტას - უმამობის ჯიბრი!..

- ყველა კი ღეთის კითხული ყოფილა, ჩემო ქალო!

- მაგას რაზე ამბობ, ანავ?

- იმაზე, რომ ჩემს ესეთ ბეჩაობას აბა, თუ ვინმე იფიქრებდა! გამხვივებული ოჯახის პატრონი ამ ერთ ბაღსა შეეცქერო!.. ისაც, რა ხანია, ქალაქს არის დაქცეული!..

- მოვა, ანავ, მოვა, განა კი იქ პირს ვინმე დაგიცემს? ისწავლის, დიდი კაცი გამოვა და, სად წავა, აქვე დაგვიკრავს თავსა!

- შენს პირს შაქარი, ბაბაღე! ისე კი თავის ეზო-კარს სხვანაირი სითბო სდგამია ტანში! საცა ვინდა იყო, თავისკენ ვეწევა, სასხვისოდ თავს არ გამეტებინებს!

- ნიადაგ!

- არა და აღარ კი ამამივიდა ჩემი ნუგზარაი! დაიავწყდა მისს თავის ბებო!..

- აბა, ამოდენა თოვლობაში რანაირად ამოგივა? კვირაზე მეტია, მანქანა აღარ გამოჩენილა, გზებია მინამქრული! ადრე რომ დუნია ხალ-

ხი იყო აძრული, ეხლა კაციშვილი აღარავინ ჭაჭანებს!..

- ნამქროს და იყოს, აბა, რაღა ვქნა! ღეთის კითხულ საქმეში სხვა ვინ ჩარეულა, მე ჩავერიო!..

- გზას კი მალე გახსნიან, ანავ! მთავრობა გზას უქმად რას დააგდებს, მგონი, ანანურის ზემოთ გაუნმეზღიათ კიდევ, ჭარბასაც მალე ამოვლენ, ფასანურსაც!..

- ღმერთმა გისმინოს, ეთერო!

- ხო გითხარ, ბაბაღე ვარო!..

ჰო, კარგი, თავ-პირთ ნუკი ჩამომიღებ... განა კიდევ ძველ უღურსა ვარ, ჩემო ქალო! აბა, მოთვალე, რამდენი წელია, რაც მე შოღლათ ოჯახში ვბრუნავ!.. სამოცდაათის წლისა მარტო ცეცხლი მინთია, ქალო, კერა არ გამიციებია! ერთი თვის მოყვანილიც არა ყვეანდი, მამათიღმა,- ღმერთმა გამინათლოს იმისი უსული,- ცეცხლი დამანთებინა, დიდი წიფლის მორები იყო ბუხარში შერთული, დაბლა და ზემოდან ხმელი ჩინჩხვარი დამაყრევინა, თვითონ ხელთ ანთებული კერასი ეჭირა, თან ჯალაბს ფუძის ანგელოზს ახვენებდა; ტკბილად, ნელა, იტყვი, ვალობსო, მეუბნება, აბაო, ჩემო რძალოო, შაუნთ ცეცხლსაო

და, შენ იცი და შენმა ქალობამა, თუ კერას აღარ გაანვივებ, ოჯახს სითბო-სინათლეს თუ აღარ მოაკლებო!.. იმის მერე მინთია, ერთხელაც არ ჩამქრობია... თუ სადმე წასვლა მიწევდა, ნაკვერჩხალს დველფ-ნაცვარს ვანახვიებდი, ნავახვევდი. მოვიდოდი, ჩველი გადავუშლიდი, ერთს მივჩხრეუ-მოვჩხრეუკი და ცეცხლიც წამოზზევებოდა, გაცოცხლდებოდა, გახალიზდებოდა! ავგრე ვინახავ, სამოცდაათი წელია, იქნებ - მეტიც!

ჩოხელთ ანა თავთან მიდგმულ წყლიან ჭიქას მისწვდა, ნითლად ატკერცილი ტუჩები გაისველა, თავი ბალოშზე უღონოდ გადააგდო და მერე, თითქოს საკუთარ თავს არწმუნებო, წყნარად თქვა:

- ჯერაც არ ნამეგობიხარ!.. ჯერაც არ შვიტონებოვარ!..

- რამე ხო არ გინდა, ანავ? - თითქოს ძილ-ბურანს გაექცაო, ისე დაილაპარაკა ბაბაღემ.

- სიცხე მინვეს,- ყრუდ ამოიგმინა ავადმყოფმა, მერე ბალოშზე თავუკედლმა გადაწულმა მომცრო ფანჯრებზე ჩამოშვებულ ფარდებს მიაკერო მზერა.

- ნეტავ რა დროა, ეთერო?..

- თენგიზ ბანია, საცაა სინათლე აჩნდება! ხო არა გინდა რა?

- არა, არაფერი!
ჩოხვლეთ ქალი ლოკინში ჩაიმალა, საბანს ბეჯითად, საგულდაგულად იფუჭკავდა, ეტყობოდა სიცხესიცივეს აეტანა.

ბაბაღე იქვე მიმჯდარიყო, წყლიან ჭიქას მისწერებოდა, ალბათ, მთელ იმედს წყალზე ყრიდა.

როდის-როდის ანამ ხმა დაძრა:
- აღარც ჩემი ნუგზარაი გამო-
მიჩნდა... ბაღლია თუ რაც არის, მა-
ინც კაცია, იმის სიტყვას უფრო გაი-
გებენ...

- ამოვა, მალე ამოვა, ანავ!
ქალს ბაბაღეს ხმა არც გაუგო-
ნია, ისე გაავარძლა:

- რომელი ერთი იჯავროს კაცმა,
რო აღარ ვიცვი?.. ერთი თვეც არ იქ-
ნება, გოგია ვნახე ბანცურში, საბჭოს
ახალი თავმჯდომარე. ვუთხარე, სა-
ლაპარაკო მაქვს-მეთქი. არ გამო-
ჩერდა, მარტო ხელით მაჩინებდა, უკან
გამომყეო... გავყევი, ქალო! იარა,

როგორც იცის, ერთი ზღაყა ზღუ-
ყით, თან იმ გასაღებების გაღას
აჩხლაკუნებს ხელში!.. რამდენჯერ
დაეუძახებ, შე კაი დედმამიშვილო,
დადექ, გაიგონე, ერთი სიტყვის
სათხოვრად ვარ მოსული, ამდენს
წულარ მამბრძოლებო! ვინ გიგდო
ყური! როგორც მაშინ შენ არა გაგი-
გია რა, ისე - იმასა. მივიდა, ვაიღო
კარები, მიუჯდა თავის ამესა,
სწოლსა, ჭიქა, ქალაღებები მიას-
წორ-მოსწორა, მერე ტელეფონი
ახლოს, მარჯვენდ მიიღდა და მერეა
შემომხედა:

- აბაო, მითხარო, რა გინდა, რა
უნდა გეთეუბო!..

- ეგ იაბო, ეგა!..
სიცხისაგან წამოჭარხლებულ
ჩოხვლეთ ქალს ბაბაღეს ხმა არც ახ-
ლა გაუგონია.

- შევემულარე, ვუთხარ, ქვეყა-
ნას იცნობ, შენს სიტყვას ფასი და
წონა ააქვს...

- ისმეც მაგას გაუმრავლდა თო-
ხუმობა!.. ეგ რაღა კაცია, მაგას კა-

ცობა თუ მოეკითხება?..

- შევემულარე, ჭირი მოეჭამე,
ვუთხარ, ახალი გზა გავკოლიბა
მთავრობასაო, ის მლანტიალი ისე
დაურტყავთ, რომ იმ ახალმა გზამ
ზედ ჩვენს სასაფლაოზე უნდა გაიაროს...
იმათ წმინდა ძვლებს ხე-ქვით
მააფარებენ, საფლავებს შუა-შუა
დასთხრიან, იქა-აქა მიჰყრი-მოჰ-
ყრიან...

- მე რა შემიძლიანო? - მევე მე-
კითხება.

- რა მოხდება, დედამტრისასა,
ის გზატილია ან ცოტაზე ანსიოთ, ან
ქვემოთ დაუხაროთ, იმ სასაფლაოზე
ხომ არ არის ჯვარდანიერილი, ქვეყ-
ნის თავისუფალი ალაგია თავ-ბო-
ლოთ მოცლილი!

- არაო, ბებოო, - ბებოობით მე-
ლაპარაკება, - ნახაზმა ევე მათხრო
ვაო, ინჯილის პლანს ეხლა მთავ-
რობაც ველარ გადავო...

- დედაშვილობა დადაფიცე, რა
არ ვუთხარ, როგორ არ შევექციე,
სიტყვა არ გამიგონა.

ჯამაგულ წულიაი

ებრაელთა დასახლება მრავლად იყო საქართვე-
ლოს სხვადასხვა კუთხეში. მარტვილის რაიონში
სოფელი ბანძა ერთ-ერთ დიდ დასახლებას წარმოადგენ-
და. დღეს კი ბანძა ებრაელებისაგან დაცარიელდა, მოსა-
გონრად ერთი რამ დავგრაჟა ებრაელი ხალხისაგან. ეს
არის სინაგოგები.

ღმერთმა ქართველებს განსხვავებით ყველასაგან,
ოდითანვე მიჰმადლა სხვა ერის შეყვარების ნიჭი.

ებრაელ კაცს არასოდეს უღალატნია საქართვე-
ლოსთვის. მარტო ის რად ღირს, საქართველოში დასახ-
ლებულმა ებრაელებმა ქართული ენა მიიღეს დედაენად,
რამაც განსაზღვრა ის, რომ აქ დასახლებულ ებრაელებს
ქართველი ებრაელები ეწოდათ. უფრო მეტიც: ისრაელ-
ში წასულ ქართველ ებრაელებშიც არ ჩამქრალა ქარ-
თული სული, ქართული ადამ-ჩვევები. ისინი იქაც ენე-
ვიან ქართული კულტურის პროპაგანდას, ქმნიან ქარ-
თულ სათვისტომოებს, აარსებენ ქართულ ჟურნალ-გა-
ზეთებს, რომელთა მიზანია ისრაელსა და საქართველოს
შორის მეგობრობისა და კულტურული თანამშრომლო-
ბის ხიდის გადგება.

ბევრი ქართველი ებრაელი წავიდა მარტვილის რაი-
ონიდანაც, კერძოდ სოფელ ბანძიდან.

თავისთავად ცხადია, სწორედ ჩვენ, მარტვილებე-
მა უნდა ვივალდებულოთ მათი მოვლა და პატრონობა.
ასეც ხდება. 1991 წლიდან მოყოლებული საქველმოქმე-
დო ასოციაცია „მარტვილი“-ს ხელმძღვანელობამ შექ-
მნა ებრაელთა სასაფლაოსა და სინაგოგის სარეკონ-
სტრუქციო განყოფილება, რომლის თავკაცობა დაევა-
ლა მარტვილის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის დირექ-
ტორს, ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატს, საქველ-

მოქმედო ასოციაცია „მარტვილი“-ს მთავარი კომიტე-
ტის კონსულტანტს ბატონ გივი ელიავას.

ამ შვიდი წლის განმავლობაში საქველმოქმედო ასო-
ციაცია „მარტვილი“-ს ინიციატივით ებრაელთა სასა-
ფლაოს ეზო შემოკავებულ იქნა რკინის ახალი ღობით,
გასუფთავდა მთელი მისი შემოგარენი, რომელიც ეკალ-
ბარდებით იყო დაფარული. დამთავრდა ებრაელთა სი-

– აბა, მე რა გიყვითო, – წამოდგა, თან გასაღებლებს ათამაშებს, – არა მცალიაო, დღემთს ვარ დამახებული, თათბირზე გვიგინადებო.

– არ ვეპუები, ფეხს არ ვიცივლი, ქალო! – თქვენაო, – აქამდე სად იყავითო, რატო დროზე არ გამიფიხიზლეთ, რაზე დღინობდითო... ეხლა ინჯილისის პლანს ვინდა გადაავთებო! მაგას მოსკოვამდე სიარულიც არას უშველისო. დამარჩინა აეგრე უპასუხოდ, უსასოდ. ოთახიდან რო უნდა გავიდე, მიყურებს და თან თითქო იღიბება, იცინის!

– განა კი ღირსო ბოძოლა! ეგ თქვენი მამაპაპეული სასაფლაო დღეს-ხვალ ისეც გაუქმდებოდა, ნემსი აღარას გადავადებო... ერთი ნელიც იქნება, აღმასკომმა სოფლის სასაფლაოდ, არავცა გაღმა რომ ჩოლიანთ ახოები, იქ გამოყო ნაკვეთი... კარგა მოზრდილი ადგილია, მზვარიანი, ორი-სამი-სოფლის საკმარისი იქნება... სა-

დაც სოფელი, თქვენც იქ დაიმარხებითო!..

– თურმე რის ჯავრს დაუტანია ეს ქალი! – ამოთქვა ბაბალემ და სიციხისაგან გათანგულ ავადმყოფს საბანი შეუსწორა.

– შენაო, ანა ბებოო, – მეუბნება, – მაგრად უნდა იყო, თორემ დაუმარხავს ზეითო კი არავინ დავაგდებსო!.. გაეხურა კარები და გავიდა, გაეფარა! მას მერე ველარსად შევხვდი. გინდაც შევხვედროდი, რას შევახვედნი! დევქარაი რამ არი, თავწენრა, ქვის ნატეხი!.. ის იყო და ის, ვეღარ ვიკეთილე. მარტო იმისმა ფიქრმა და ჯავრმა დამითავა, ჩემი გაუხარელი ქმარ-შვილისა და დედამითელ-მამამითლის გვერდით ვეღარ დავსაფლავებოდი! უპ, როგორი ადვილი ყოფილა სხვისა ტკივილის ქარისათვის გატანება! ახალი სასაფლაო გამოგვიყვითო! სად წაიღოს ხალხმა იმოდენა მამა-პაპათ ძვლები!.. ნეტა ვის რად ეხატება გულზე წინაპართ სულების დაწუნებ-

ბა? აგრემც დაიმეხებინა ეგ ვიღაც ინჯილებია, თუ შავის სატანის ანანტროპია. მე რად უნდა ვიყო იმ ახალი სასაფლაოს პირველი სტუმარი და პირველი მასონინელი, რადა? ნუთუ ჩემმა ბედისმწველმა ეს მომიკვდა, ნუთუ ეს მეწენრა?.. რა დიდი ამბავი იქნება, მამა-პაპის გვერდით კიდევ ერთი პატარა საფლავი რამ გაიჭრას და მეც ჩემი გაუხარელი ქმარ-შვილის გვერდით დავმარხულიყავ?.. ქვეყანა ხომ არ დაიქცეოდა, თქვე კარვის დედამის შვილებო? ვითომ ქრისტიანები ვართ, ერთი რჯულისანი, ერთი ადათ-წესისანი! სიტყვა კი ერთიმეორის გულთან ახლოს ვერ მიგვიტანია, ერთიმეორეს ვეღარას ვასმენთ, ვეღარას ვახატებთ! ეს რაწიანი თავისიანობაა? რა ძალღერტაობის დრო მოგვსვლია, თქვენი ჭირიმე!..

...კვირის სწორზე ორი ბრჯე მთიული ახალ სასაფლაოზე მდუმარედ ჭრიდა ჩოხელთ ქალის საფლავს – პირველ სამარეს.

ნაგოგის რეკონსტრუქცია. აღებულ იქნა მის მიმდებარე ტერიტორიაზე მდგარი აკურის ძველი შენობა – გასუფთავდა სამოცოცელოს შიდა ფართი და გარე მიდამო, რომელიც მოუფლეთობის ვარ ნავეთი იყო გაესუფლო, ოთხიოდენ წლის წინ სინაგოგის შენობა გადაიხურა ალუმინით. სულ მალე ეზო გარშემორტყმული იქნება დეკორატიული რკინის ღობით. აღდგენილ სინაგოგას გაუკეთდება კემირიალური აფაჯი.

საქველმოქმედო ასოციაცია „მარტვილის“ ხელმძღვანელობას გათვალისწინებული აქვს, უახლოეს მო-

ძის სიტყვები: „ბანძამი ებრაელები არიან ნიჭით ისეთივე, როგორც თვით ბანძელი ქრისტიანები“ – ი.

ეს რომ ნამდვილად ასეა, ამას დასტურებს თუნდაც ის, რომ აქ, ბანძაში, აღიზარდა დრამატურგი გიორგი ხუხაშვილი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, ქუთაისის ა. წერეთლის სახელობის უნივერსიტეტის პროფესორი რაფიელ შამელაშვილი. ბანძაში გაუტარებია თავისი ბავშვობა ჟურნალ „ფაქტრალური მოამბის“ რედაქტორს, მწერალ გურამ ბათიაშვილს, პოეტ ჯემალ აჯაიშვილს.

წინაში „არ გავცელი საღსა კლდეებსა“ – პროფესორ რ. შამელაშვილს მოჰყავს ცნობილი ებრაელი მწერლის ვერცელ ბააზოვის მამის – დავითის შესახებ ხალხში დარჩენილი ასეთი გადმოცემა: „იმპერიალისტური იმის წინ გერცელის მამა მოხვედრილა უცხოეთის ერთ ქალაქში, სადაც მიმდინარეობდა სხდომა, ირჩიოდა ებრაელთა საკითხი. სხდომაზე სიტყვით გამოსულან ევროპის, აზიისა და ამერიკის ებრაელთა დელეგატები, რომლებიც აღნიშნავდნენ იმის შესახებ, რომ ებრაელებს ყველგან დასციინან, ცემენ, აბუზად იგდებენ, საჯაროდ როზგავენ... ქართველი ებრაელების სახელი სიტყვით გამოსულა გერცელის მამა დავითი, რომელსაც თავისი მისაღება აესკადმოცვია: „მე არ დავიწყებ სიტყვას ისე, როგორც ჩემზე წინ გამოსულებმა ილაპარაკეს. მე ვარ საქართველოდან, იმ ქვეყნიდან, სადაც ებრაელებს არ დევნიან“. დელეგატები ამ განცხადებას ხანგრძლივი ტაშით შეხვდნენო.

ისრაელში რომ შეიტყონ, როგორ უვლიან და პატრონობენ ბანძელთა ებრაელთა ნაფუძარს, დარწმუნებული ვარ, არ დევნიან“. დელეგატები ამ განცხადებას ხანგრძლივი ტაშით შეხვდნენო.

უღალატონი

მავალში მოეწეოს ქართველი-ებრაელთა ცხოვრების ამსახველი მუხუშეში, ასოციაციის ხელმძღვანელთა განცხადებით მუხუშეში დასაქმებულ პერსონალს საქველმოქმედო ასოციაცია „მარტვილი“ თავისი ფონდიდან გამოყოფილი თანხებით შეინახავს.

აღნიშნული სამუშაოების ჩასატარებლად ასოციაცია „მარტვილის“ ხელმძღვანელობის მიერ გამოყოფილია სამი ათასი ლარი.

გატაცებით მუშაობენ სინაგოგის ეზოში ბანძელები და სიყვარულით იხსენებენ ამჟამად ისრაელში მცხოვრებ თავიანთ თანასოფლელებს: მარტვილის რაიონის ფეხბურთელთა გუნდის კაპიტანს ბიჭიკო შალვლაშვილს, მწერალს სლომონ აჯაიშვილს, ბანძის დრამატული კოლექტივის წამყვან წევრებს ეუდა შალვლაშვილს და სოსო აჯაიშვილს.

მასხენდება ქართველი მწიგნობრის ზაქარია ჭიჭინა-

სტალინი

ანა მარიამ ბატუტაძე

ქალს მეტის მოთმენა აღარ შეეძლო; გრძობდა, კვლარ გაუძლებდა ამ მაწანწალა ბერიკაცის ძალად სტუმრობას. კმარა, როგორმე უნდა გააპანდუროს სახლიდან ეს ტირანი მათხოვარი!

თითქმის ნახევარი თვეა, ქალი ამ დღეშია. ერთი რამ უკვირდა მხოლოდ, რატომ უთმენდა ამ მაწანწალას ანტონიო? რატომ აჩერებდა ამდენხანს სახლში, მან ხომ მხოლოდ ერთი ღამით ითხოვა თავშესაფარი?

ეს ამბავი დიდმარხვის წინა დღეს დაიწყო. ქარი ფანჯრის მინებს შოლტებოდა ეხეთქებოდა, გზაზე მტერის კორიანტელი იდგა, ქარი ერთბაშად ჩაგდა და აედრის მოძასწავებელმა სირუშემ დისაღგურა ირგვლივ.

„არ მოწონს ეს სიჩუმე“ - გაიფიქრა ქალმა და დარბები ხმაურით მიხურა. ის იყო კარი ურდულზე უნდა ჩაეკეტა, რომ...

- სენიორა...

მარიანა შეკრთა, ზღურბლზე ჩამოძმინძლი ბერიკაცი იდგა ჯოხითა და გაქუცული ტყიანი ხელში.

- რა გინდა?..

მათხოვარი ისე უცნაურად შემოსცქეროდა, რომ ქალს სიტყვა გაუწყდა. აქამდეც ბევრს უთხოვია თავშესაფარი ზამთრის სუსხიან დამეკებში, მაგრამ ქალს მსგავსი გრძობა არასოდეს ჯანენია: ამ ბერიკაცის გამოხედვაში იყო რაღაც შიშისმიმტკრული და ამპოვორიაქებელი.

მაწანწალამ ღამის დაზებირებულებით მიაყარა: მხოლოდ ერთი ღამე გამათოხინეთ, თუნდაც თვალაში, ერთი ნატეხი პურისა და სადმე მივდებოდა კუჭჭურლის მეტე არა მინდა რა, ხომ ხედავთ, სადაცა ქარიშხალიც ამოვარდებოდა.

ამასობაში ქარიშხლის მათუწყებელი წვიმაც აკაკუნდა კარზე ყრუდ და ძმიძმოდ. - მარტო ვარ სახლში, - თქვა ქალმა ცივად, - როცა ჩემი ქმარი შინ არ არის, უცხო ადამიანებს ზღურბლს აქეთ ფეხს არ ვაღებმეყვია. წაიდ აქედან და ღმერთს შესთხოვე შევლა.

მაგრამ მაწანწალა ფეხს არ იცვლიდა, აჯობდა შესცქეროდა ქალს.

- ერთი საწყალი კაცი ვარ, სენიორა, ცუდი არასოდეს არაფერი ჩამიდენია, ბევრს ხომ არა გთხოვ, ერთი ნატეხი პური და...

წინაკარში სიცილ-კისკისით შემოცივდნენ თავზე წინასაფარწაფარებული მოახლებები. ცოტაც და, თავით ფეხამდე გაილურმეზობდნენ მოხატანში. მარიანამ მათ დანახვზე შუბებით ამოიხუნეთა:

- კარგი, - თქვა მან, - დარჩი, მაგრამ მხოლოდ ერთი ღამით. ხვალ დილით რომ აედგები, აქ აღარ დაგინახო, იცოდეთ!

მოხუცმა გაუღიმა და მადლობის ნიშნად მბობლად დაუკრა თავი.

მარიანა თავის საძინებელში ავიდა და ლოგინში ჩაწვა. ქარი ისეთი ღმუილი აწვლბობდა ფანჯარებს, რომ ქალს თვალთ არ მოახუჭვინა.

დილით, სააიმა რვაჯერ რომ ჩამოკრა, მარიანა სამზარეულოში ჩავიდა, მაგრამ კართანვე გაქმუნდა: მაწანწალა ბერიკაცი მაკლდ მისჯდომიდა და უფოთველად მიითმეებდა საუშუმეს - მოხაშულ კვერცხს, ახლად გამოცხვარ პურს და ზედაც ღვინოს აყოლებდა. მარიანამ იგრძნო, სიბრაზისაგან სისხლი როგორ მოაწვა სახეზე, მაგრამ ისიც იგრძნო, შიშისმიგავარი რაღაც რომ დაეუფლა.

- მარსელინა! - მკაცრად უხმო ცეცხლიან მოფუსფუსე მოახლეს. - ვინ გთხოვა, ამ კაცს სუფრა გაუშალო? და საერთოდ, რატომ არ წაუთრა აქამდე? - ბოღმა და ბრაზი ისე ახრჩობდა, სიტყვებს ვერ პოულობდა, პირდაღებულ

მოახლეს კი ქაფქარი შესციებოდა ხელში: - მე... ასე მთხრა...

მაწანწალა წამოდგა და ტუნჯები დინჯად შეიწმინდა ხელის ზურგი.

- სენიორა, აღარ გახსოვთ გუშინ რომ თქვით, ამ საწყალ კაცს სხვენზე გაუშალოთ ლოგინი და კარვადაც დაანაყროთო? დაგავიწყდათ, ასე რომ თქვი?

მარიანას პასუხი მზად ჰქონდა, მაგრამ რაღაც გაეჩხინა ყელში. მაწანწალა დაგინებით შესცქეროდა თავისი შავი მწხვლები თვალბობით. ქალი შებრუნდა და აფორიაქებული გავიდა ბაღნაში.

ნაცისიუერი დღე მოიხლანხებოდა, აღარ წვიმდა. მარიანას სიცოცხლავან შეაფრთვოდა. ბოლახი სველი იყო, შარავნა სადაც შორს იკარებოდა ბურუსში. ზურგსუკან მაწანწალის ხმა შემოესმა და უნებლად მომუშტა ხელები.

- სენიორა, რაღაც მინდა გითხრა... მარიანა არ შერხეულა, გზას გასცქეროდა.

- მართალია, მე ბებერი მაწანწალა ვარ, მაგრამ ზოგჯერ ბებერ მაწანწალესაც გაგვეკება რაღაც რაღაცეები. ერთი სიტყვით, მე იმის თქმა მინდა, რომ ყველაფერი დავინახე, საკუთარი თვალებით დავინახე, სენიორა...

მარიანამ პირი გააღო, მაგრამ ვერც მოისახრა რა ეთქვა.

- რას მივდებ-მოვიდებ, ძალღო? - ამოღერდა ბოლოს. - გაფრთხილებ, ჩემი ქმარი შინ ათი საათისათვის დაბრუნდევ

ბა, იმას კი, იცოდე, ხუმრობა არ უყვარს!
— ვიცი, რომ არ უყვარს, — თქვა მა-
წაწაწად, — ამიტომაც არ მინდა, გავიოს
ის, რაც მე დავინახე.

მარიანა სწრაფად შემობრუნდა, სიბ-
რანე გაქრობოდა, უბრალოდ, დაბნეული
ჩანდა და გული გამალებით უცემდა. „ნე-
ტავ საითმეც უკაკუნებს? ნეტავ რა იცის,
ან რა დანახა?..“

ხმადალა არაფერი უთქვამს, ზიზღი-
თა და შიშით შეეხება მხოლოდ. მიხუცი
ილიძეობდა, ჩაშტაბულ, უკბილო ღრმბ-
ლებს აჩენდა.

რამდენიმე ხანს კიდევ დაკრებიდა აქ,
კეთილი სენიორა, ამასობაში დათბება,
ძალასაც მოიკრებს... მე ხიბ ბებერი ვარ,
ფეხები აღარ მქობრიათბები...“

მარიანა ისარბიოთ მოწყდა ადვილს.
ჭამედ იზინა გულამოვარდნილი.

ეს ამბავი პირველ დღეს მიხდა.
მალე ანტონიოც დაბრუნდა შინ. ყო-
ველ კვირას მიდიოდა იგი პალაოში და

ჩამოქონდა საქონელი. პატარა სასტუმ-
როს გარდა სოფლის ერთადერთი დღუა-
ნიც მათი საკუთრება იყო. დიდი ხალხი
ეგვათ სოფლის თავში, ბაღიც კარგი
ქვირდათ. ერთი სიტყვით, შტკლებულად
ცხოვრობდნენ. ანტონიო მდიდარ კაცად
მიანდათ სოფელში. „მდიდარი კაცი“ —
ღვარამდიდარი გაიფიქრა ქალმა. ამ მა-
წაწაწად სულ დაუკარგა სიმშვიდე...
„მდიდარი რომ არ ყოფილიყო, ნეტავ, თუ
გაყვებოდა ცოლად? არა!.. რა მზელი გა-
მოსაცნობი ესა, რა თქმა უნდა, სიმდიდ-
რისთვის გააკვა ამ უხეშ, თითხმეტო
წითლ მასზე უფროს, მაკრასა და გულ-
ჩახვეულ კაცს. მარიანა ლამაზი გოგო
იყო, სოფლის თვალთ, კონსტანტინოს სა-
კუთარ თავს ერჩინა, მაგრამ უხლმძილე
ოჯახის შუღლს რა შეეძლო, მით უმეტეს
რომ იცოდა, მარიანასაც ყველში რომ
ქვირდა ამოსული ლამის დღიდან რი-
ლაძემ მუხლჩაუხრელი შრომა, უფულო-
ბა და შიმშილი. ჰო, ყელში ქვირდა ამო-
სული სიღატაკე, ამიტომაც მისთვისდა
ანტონიოს.

ვერა და ვერ დამიშვია აფორიაქე-
ბული სული მარიანამ. უკვირო კვირა
იყო, ეს მაწაწაწადა მათ სახლში ცხოვ-
რობდა. კანის, ჭამდა, სევამდა, კარგ ამან-
დში კი ეძინა იჯდა და უსრცხვლილ
იქმებოდა.

თავის სახლში უცხო კაცი რომ დაი-
ნახა, ანტონიომ იკითხა:

— ვინ არის ეს ბედოვლიათი, აქ რას
აკეთებს?

— შეშევილა, — მარიანამ შალის ფო-
რბის დაუწყო წავალბა... — ბებერია, თანაც
კარგი ასე ცივა, წვიმს...

ანტონიოს არაფერი უთქვამს, ისე გა-
ემართა მაწაწაწადასკენ, ქალმა იფიქრა,
ნამდვილად გააღლებსო, და შეშინებული
ავარდა თავის ოთახში. „ვაითუ ამ ბერი-
კაცმა კონსტანტინო დანახა, ანტონიოს
შინ არ ყოფნის დროს ჩემი ფანჯრის წინ
წაბლის ხეზე რომ ძირებოდა? ან იქნებ ის

დანიხა, წაბლის ხიდან ჩემს ოთახში
რომ გადმოხტო?... აბა, სხვას ვარ უნდა
მინდადეს მისი სიტყვები, სასურთი
თვალთ დავინახე ყველაფერი? დმერ-
თო, შენ მინდა?..“

ქალი აქეთ-იქით აწყვდებოდა სულა-
ფორიაქებული. აბუხარი მათხოვარი მე-
ტრისმებდა გავიდა თავს: ღამის სათვის,
ჭამასა და სხვა აღარ სჯერდებოდა, ფუ-
ლის თხოვნაც დაიწყო, მაგრამ უნებური
ის იყო, რომ ანტონიოს მასზე აღარ ლაპა-
რაობდა, თითქმის არად ავლებდაო ძა-
ლად სტუმარს. სამაგიეროდ, მოსვლად გა-
ხედავდა ხოლმე თავისი დიდი, ცოცხლად
შავი თვალებით და მარიანასაც შიშის
ყურბნელი უგლდა ტანში.

ერთ დღესაც ანტონიო კვლავ დადავა
პალაომარის გზას თავისი საზიარითი. მ-
რინაა ციხიანიოთი მაგაბაგება: „მეტცი
აღარ შემიძლია ასე ცხოვრობა, აღარ შე-
მიძლია... დმერით, ეს ვის გადავიყვარე,
ახლავ უნდა ვუთხრა, მოშორდეს აქა-
რობას, როდემდ უნდა ვიცხოვრო ასე
შიშით დაზოვდეთ?..“ შიშმა ღამის
აუად გახალისა, შიშმა დააშალა კონსტან-
ტინოს... მარიანამ იცოდა, ანტონიოს შე-
ეძლო თვალის დაუხამებელად მოეკლა
მიღალაძეც ცოლი, დარწმუნებული იყო,
მიკლავდა, კარგად იცნობდა ქმარს.

როგორც თუ ივლის მოუვარა ანტო-
ნიოს საზიდარი, მარიანა მოშარეულო-
ში ჩავიდა. მაწაწაწადა ცეცხლის პირას
იჯდა და თვლებდა. იქვე რომ ვისის მამა
იყო. „ცოტა გულადი რომ ვიყო, მოვ-
კლავდი“ — გაიფიქრა ქალმა, თუმც იყო
და, ამის ვამტრებელი რომ არ იყო.

„მხლად ვამ, ძალიან მხლადა და ძაო-
ნა მიყვარს სიცოცხლე“. აი რა იყო მთა-
ვარი — ამიყვარს სიცოცხლე“.

— ბებერი, — თუმცა ხმადაბლა დაუ-
ძახა, მაწაწაწადა მისიც გაიგოდა და თვა-
ლი გაახალისა. არ ხანდაზმებერ მელას, —
გაიფიქრა ქალმა, — წამომყვიე, უნდა მო-
ვგადაბარაკო.

ჭასობა გაჩერდნენ.

— ჩემს ქმარს შეგიძლია ყველაფერი
უკაბო, ძალიო, მაგრამ უნდა წავიფირო
აქვდანი!

მაწაწაწადა ერთ ხანს დუდა, მერე
გაიღიდა:

— სენიორი როდის დაბრუნდება?
მარიანას ფერი წასვლად სახეზე,
„ლამაზი გოგოა, ღამაში თვალები აქვს,
ოღონდ ამ ბოლო დღეებში ხორცი დაკარ-
გა“ — გაიფიქრა მიხუციბა.

— ვაიდე აქვდანი, — უთხრა მარიანამ —
თავიდან მიმწყდი!

ქალს შიში აღარ ეტყობოდა და მა-
წაწაწადა მის ფერიცვლავა უშალო ამოი-
კითხა მის თვალებში. როგორც ჩანს,
შიშმა და სასოწარკვეთამ უშქინა სიმ-
ტრეიო. „ეეჰ, დამთარდა ჩემი ოქროს
დღეები, კარგი სმა-ჭამა, დასკვენება, ჭერი
თავზე... აბა, ბებერიო ძალიო, გაუდექ
გზას, სხვა რა ჩარაა!“ — ფილოსოფიო-
ვით გადაწყვიტა მათხოვარმა.

— კარგი, სენიორა, მე წავალ, მაგრამ
იცოდე, იმას ვველაფერი ვეტყვი.

მარიანა დუდა, უფრო მეტად წას-
ვლიდა ფერი სახეზე. უცებ მაწაწაწადა
აიტანა შიშმა: „ეს ქალი არაფერზე დაი-
ხვევს უკან: ისეთი ქალი ჩანს, შემუდობა
თავი ჩამოხხრნოს ან რაღაც გაუგონარი
ჩააღიროს“ — შეეცოდა ჯერ კიდევ ასე
ახალგაზრდა და თანაც ასე ლამაზი ქა-
ლი.

— კარგი, — გაიმეორა მან, — მაჯობე,
სენიორა, მივდივარ. მართალი ვითხრა,
სხვას არც ველოდი შენგან და მინც ქა-
ყოფილი მივდივარ აქედან. არასოდეს
დამავიწყდება აქაური საჭმელებისა და
ღვინის ვემო. არასოდეს... ერთი
სიტყვით, მივდივარ.

— თანაც ახლავე! ახლავე გასწი აქე-
დანი! იქნებ ჩემი დაწეფი და ყველაფერი
ჩაუტკალიო ჩემს ქმარს. ჰო, ჩქარა, დაე-
წიე-მეთო, ძალიო!

მაწაწაწადა მორჩილად გაეღიმა, თა-
ვის გატყუულ ქულს და ხელოვს დას-
წვდა და ჭიშკრისკენ გაემართა, მაგრამ
შუა გზაზე შემობრუნდა:

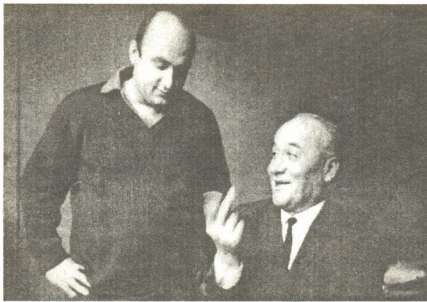
— ისე, რომ იცოდე, სენიორა, არც
არაფერი დამძინახა და ისიც კი არ ვი-
ციო, რა უნდა დამეჩანოს... ერთი კია, სო-
ფელ-სოფელ, ქალაქქალაქ ბეტიალმა
ბევრი რამ მასწავლა. განსაკუთრებით
აღამიანები გადამიშალა ხედის ეკრზე
და შემიძლია დარწმუნებით ვთქვა, რომ
ამქვეყნად არავის აქვს სინდისი სუფთა,
ბავშვებსაც კი... დიან, ბავშვებსაც-მეთ-
ქი, ჩემი მშვენიერი სენიორა. შეხედვე
ბავშვს თვალზეთ, ეტყვი, ჭკვიანად იყ-
ვი, თორემ შე ყველაფერი ვიციო. და ისიც
შემინებოდა ავაცხანდაბლა, როგორც შენ
ავაცხადე, უმშვენიერესო სენიორა...

მარიანას გული თითქოს გადაუტრი-
ადალიო. ჭეოართო ვერ მიხვდა, რისგან
იყო ეს: მთელი ეს დღეები შიშით დაზოვ-
რული რომ ათენ-აღამებდა, თუ სიხარუ-
ლი რომ ესტუმრა უცაბეოდ? ვერა და ვერ
მიხვდარიყო... რაღაცის თქმა დააბარა,
მაგრამ ბებერი მაწაწაწადა უკვე ჭოწო-
ვალადა მიდიოდა. მინც შემობრუნდა,
ქვეშევედ ჩაიყინა და ქალს გაბოსძახა:

— გიჯობს შენს ანტონიოს მიხედვ,
სენიორა. არა მგონია, ბებერ მათხოვ-
რებს ტყუილ-უბრალოდ ათვეინებდეს
ღამებს სახლში. დმერით, მაპატიე და
ზოჯერი ისე მიყურებდა...

ენა ჩაუვარდა მარიანას, გაოგნებუ-
ლი გასცქეროდა ბებერ მაწაწაწადას, რო-
მელიც ჭასობან ერთად იკარგებოდა ჩა-
მუქებულ ნისლიში.

ფეხბურთელი ამაზონის ნაპირებთან

გორამ ფანჯიკიძე, გიორგი ნატროშვილი

● პელე პირველად ვარჯიშზე ენახე. მისთვის კარგი საწყ-
ქარი მქონდა წაღებული და მოუთმენლად ველოდი ამ შესა-
ნიშნავ ფეხბურთელთან შეხვედრას. როგორც მკითხველებს
ახსოვთ, ამ ორიოდ წლის წინ ჟურნალ „დროშის“ ფურ-
ცლებზე გამოქვეყნდა პელეს ავტობიოგრაფიული ჩანაწერე-
ბი – „მე, პელე“. შემდეგ ეს მოგონებები გამოქვეყნდა „ნა-
კადულმა“ ცალკე წიგნად გამოსცა. მე წაღებული მქონდა
როგორც წიგნები, ასევე „დროშის“ რამდენიმე ნომერი, სა-
დაც პელეს ჩანაწერები მოდერულად იყო დასურათებული.

მოედანზე პირველად ბრაზილიელთა სახელგანთქმული
მწვრთნელი ფეოლა გამოვიდა. მან მოედანი დაათვალიერა,
სახეზე კმაყოფილება გამოეხატა. შემდეგ, კანტიკუნტად
ფეხბურთელებიც გამოჩნდნენ. ყველაზე დიდი გამო-
თცხლება გარინას გამოჩნდა გამოიწვია. პელე ყველაზე
გვიან გამოვიდა. ორასამდე ფოტორეპორტიორი მას ირ-
გვლივ შემოეხვია. ისეთი ზედახორა იყო, ხალხს შეეშინდა –
მისთვის მოახლოებოდა. მასთან მისვლაზე და დალაპარაკებაზე
ფიქრი ზედმეტი იყო.

პელესთან საუბარი ვარჯიშის დამთავრებამდე გადავდე.
და ფეოლას გვერდით მივუჯექი. იგი განცალკევებით იჯდა
და წერთანში არ ეურთოდა, მხოლოდ ფეხბურთელების თა-
მამს აკვირდებოდა.

– თქვენ თვითონ ტექნიკურად არასდროს არ ავარჯი-
შებთ გუნდს? – კითხე მე.

– ტექნიკურად ჩვენს ბიჭებს მწვრთნელი არ ავარჯი-
შებს. თუ ისინი კარგად არ ფლობენ ტექნიკის ილიტებს, არა
აქვთ კარგი ვადაცემა და დარტყმის დროს ვერ ხმარობენ
ორივე ფეხს, მათ არ შეუძლიათ იცნებონ არამც თუ ნაკ-
რებში ჩარიცხვაზე, ძლიერ გუნდებში მოხვედრაც. კი-
გარდა ამისა, მე გვერდით მყავს რამდენიმე მწვრთნელი,
რომლებიც ხელმძღვანელობს უწყვეტ გუნდის ვარჯიშს.

– თქვენ მოსკოვში ოცდარიც ფეხბურთელი ჩამოიყვა-
ნეთ, რამდენიმე უძლიერესი ფეხბურთელი ბრაზილიაში და-
ტოვებ: გარდა ამისა, იტალიის საკლუბო გუნდებში გამოი-
და ისეთი ვარსკვლავები, როგორებიც არიან ამირალდო, ჟი-
არი, ალტაფინი, ამ ფეხბურთელებს შორის ლონდონის ჩემპი-
ონატში ვის მანადობთ ნაკრების ბედს?

– როცა მწვრთნელს ძალიან დიდი არჩევანი აქვს, მგონი
უფრო დიდ ვასაჭიროა, ვიდრე მაინც, როცა არაფერს მყავს
ასარჩევო. ფეხბურთის გუნდი ორკესტრსა ჰგავს, სადაც ყვე-
ლა ინსტრუმენტს თავისი პარტია აქვს, თუმცა ყველა ერთ
მელოდიას აკარგულებს.

მთავარია ფეხბურთელები ისე შეარჩიო, რომ ისინი
უსიტყვოდ უკებდნენ ერთმანეთს ტაქტიკური აზროვნების
დროს და აესებდნენ ერთმანეთს ტექნიკური ბრძოლის პრო-
ცესში.

მხოლოდ ერთ კაცს შეუძლია მშვიდად იყოს; იგი აუცი-
ლებლად ითამაშებს ლონდონში. ეს პელეა; პელე არა მარტო
ბრწყინვალე სოლისტია, იგი დიდებული პარტნიორიცაა,
რაც მაინცდამაინც არ ახასიათებთ სამხრეთამერიკელ ფეხ-
ბურთელებს.

– თუ საიდუმლოებას არ წარმოადგენს, რა ტაქტიკური
სიახლელი გეგმებით ლონდონის მსოფლიო ჩემპიონატში?

– ტაქტიკურ სიახლედ ლაპარაკი მხოლოდ მაშინ შეიძ-
ლება, როცა გუნდის შემაჯდებლობა გაირკვევა. აი, სწორედ
აქ გამოჩნდება ხოლმე მწვრთნელის ოსტატობა.

ყველა ფეხბურთელის თვისებებს გათვალისწინება
სჭირდება და საბრძოლო გეგმაც ამის მიხედვით შემუშავდე-
ბა. თუმცა, ძირითადად, ალბათ, არ ვუღალატებთ მოთამა-
შეთა ასეთ განლაგებას 1-4-2-4, რომლებიც მსოფლიოში
ბრაზილურის სისტემის სახელით მონათლეს.

ფეოლას სიტყვებში რაღაც გვენიშნა, როცა ფეხბურთე-
ლები ფუნქციების მიხედვით სულ სხვაგვარად მოიხსენია.
ჩვენ და მთელი საფეხბურთო მსოფლიო მიჩვეულია ასეთ გა-
მოთქმებს – მცველი, ნახევარმცველი, თავდამსხმელი. ფეო-
ლამ კი თავისი მოთამაშეები ასე მონათლა: დასაყრდენი ნა-
ხევარმცველი, მეოთხედამცველი, ნახევართავდამსხმელი,
ბომბარდირი; ეს რაიმე ახალი ტაქტიკური სქემის მიხედვით
შემოღებული „თანამდებობებია“, თუ მოთამაშეთა ინდივი-
დუალური თვისებებია გათვალისწინებული?

ამაზე საკუთარი თავს პასუხი მატჩის დროს გავეცი, როცა
დასაყრდენი ნახევარმცველის ღუდუს და ნახევართავდამ-
სხმელის გარსონის თამაშს ვაკვირდებოდი. ეს ახალი „თა-
ნამდებობები“ ნამდვილად ფეხბურთელთა ინდივიდუალური
თვისებების გათვალისწინების საფუძველზე იყო შემოღებულ-
ლი.

ბრაზილიელთა თამაშს ადრე მხოლოდ რამდენიმე კინო-
ფილმით და პრესით ვიცნობდი. რა ტაქტიკური სიახლენი
შეიმჩნეოდა მათ თამაშში? პირველ რიგში, ყურადღება მიქ-
ცა ფლანგების განსხვავებულმა ტაქტიკურმა მანევრმა.
შევიცანასა და ჩილეში ბრაზილიელი ფლანგებიდან უტყე-
ნენ. მოსკოვში კი ვარემარბები ცდილობდნენ, შეტყვის
ფორნტი რაც შეიძლება ფართოდ გაეჭიმათ. ამ დროს პელე
და ფლეგო ცენტრიდან შედიოდნენ.

როგორც კი მოედანზე გარინა გამოვიდა, ვარემარბის
სამიქმედო ტაქტიკაც შეიცვალა. იგი ორჯერ გავიდა ფრთი-
ად (ბურთი სულ სამჯერ მიიღო) და ძველგვარად ბურთი
კარის გასწვრივ ნასჭრა. აქედან კიდევ ერთი საუკუნისხმო
დასკენის გამოტანა შეიძლება: ფეოლა გუნდის საბრძოლო
გეგმის შედგენის დროს ფეხბურთელების მიქმედებას საყ-
თარ ფორმულას კი არ უმორჩილებს, არამედ ფორმულას იმ
ფეხბურთელების ინდივიდუალური თვისებების გათვალის-

წინებით ადგენს, რომლებსაც კონკრეტულ მატჩში ანდობს ნაკრების ბედს. ეს კი, იმავე მატჩში, სამწუხაროდ, ნაკლებად აჩნდა საბჭოთა ფეხბურთელების მოქმედებას.

- კიდევ ერთი კითხვა. თქვენი შედეგური ნაკრები უფრო ძლიერი იყო 1958 წელს, თუ თქვენი დღევანდელი გუნდი?

- ზოგჯერ ვაპა და ზავალი. მაგრამ შეიძლება მათი შემცვლელების პოვნა, რაც შეეხება დიდს - მე მისი შემცვლელი არასდროს არ მეცვლება.

ბრაზილიელთა ვარჯიშმა დიდი შთაბეჭდილება დატოვა. მძლეოსნური ვარჯიშების შემდეგ, რომელსაც საოცრად რიტმულად და ლამაზად ასრულებდნენ, ისინი პირდაპირ ორმხრივ თამაშზე გადავიდნენ. თამაშობდნენ ორ შეხებაზე (ფეხბურთელს უფლება აქვს ერთჯერზე ბურთის მხოლოდ ორჯერ შეეხოს). თამაშის ასეთ მეთოდს ბრაზილიელები „ლიოსტიკუს“ ეძახიან. ვარჯიში ისე ლამაზად, ისე დაბაძულად მიდიოდა, ბევრმა უკანასკნელ წუთამდეც კი ვერ გაიგო, რომ თამაში მხოლოდ ორ შეხებაზე იყო. ბრაზილიელებისათვის ერთი შეხებაც კი საკმარისი იყო, რომ ბურთი სავესებით დაემორჩილებინათ, ხოლო მეორე შეხებაზე კი ასრულებდნენ ზუსტ და ძალზე მახვილგონივრულ გადაცემებს - ჰაერში მფრინავ ბურთზე ცრუ მოძრაობას ისე საოცრად აკეთებდნენ, რომ ბურთს არც კი ეკარებოდნენ, მოწინააღმდეგესაც ატყუებდნენ და ორი შეხების უფლებასაც იტოვებდნენ.

ვარჯიშის შემდეგ ეჭვი არავის ეპარებოდა, რომ მომავალ მატჩში გაბარჯვება ბრაზილიელებს დარჩებოდა.

როცა ვარჯიში დამთავრდა, მე უცერემონიოდ მოედანზე გავიჭერი და პულებსთან მივედი. პულები დიდი ყურადღებით დახედა „დროშის“ ნომერს, მაგრამ ზეირიანად ვერც კი მოსწონო საქმის ვითარება გაეგო, რომ მოედანზე ისევ გამოჩნდა ფოტორეპორტიორების ლაშქარი. პულები ყურნალები ხელში მომაჩნია და თავს გაქცევით უშველა.

პულებსთან დაწყნარებული საუბრის საშუალება მხოლოდ მატჩის შემდეგ შეეძლო სასტუმრო „ლენინგრადსკაიაში“.

იგი ყურნალებმა და წიგნებმა ძალიან გაახარა.

- ეს მართლაც რომ შესანიშნავი საჩუქარია, - თქვა მან.

პულებს ერთადერთი კითხვა მივეცი:

- იყო თუ არა ეს პირადად თქვენი და თქვენი გუნდის საუკეთესო თამაში?

- ტრახახში ნუ ჩამომართმევთ, - გაიცინა პულები, - მაგრამ ეს თამაში არ შეიძლება ყოფილიყო ჩვენი საუკეთესო მატჩი: მართალია, ტროპიკებში ვცხოვრობთ, მაგრამ ახლა ბრაზილიაში შუაგული ზამთარია, იქიდან გავემგზავრეთ ალჟირში, მერე პორტუგალიაში, შვეიცარიაში და ბოლოს მოსკოვში. ჰავის ასეთი კონტრასტული ცვლილებანი, რომ აღარაფერი ვთქვით მომქანცველ მოგზაურობაზე, ბიჭებზე ძალიან მოქმედებს. მართალია, ყველგან გულრიდ გვხვდებიან, მაგრამ ისე მაინც ვერ ვვარჯიშობთ, როგორც შინ. მე ბრაზილიაში ყოველდღიურად 6-8 საათს ვვარჯიშობ. ამ მოგზაურობისას კი დღეში მხოლოდ ორ საათს ვახერხებდით წერთნას, ძილი მიყვარს, სიმსუქნისკენ მიდრეკილებაც მაქვს და ფეხბურთელისათვის შეუფერებლად მოვიმატე, ახლა ხუთი კილოგრამი მაქვს დასაკლები. მოდიოთ, თქვენ დაასკვნით, იყო თუ არა ეს ჩვენი ყველაზე კარგი თამაში!

ბურამ შანჯიკიძე

„დროშა“, № 9 1965 წ.

უეზიგეხელი ეზროჟეხი

საქართველოს
საბჭოთაო
საზოგადოებრივი
საინფორმაციო
ცენტრი

● მოკრძალებულმა ინგლისელმა დემა ჯონ და ჯექ კოლმონებმა ამერიკა დაიპყრეს. ერთიანი მთავარი სახელგანთქმული მწერალია, ატორი მრავალრიცხოვანი ბესტსელერებისა. მეორე — სახელგანთქმული მსახიობი, ტელესერიალ „დინასტიის“ მთავარი მოქმედი გმირი. ამ ფილმში ის უკეთურ ელექსის ქოლბის როლს ასრულებს. ორივე მდიდარია, ორივე ლამაზმანია.

ღები ღოს-ანუელესში ცხოვრობდნენ, მაგრამ მათ ერთად იშვიათად ნახავდით. ბოროტი ენები იმასაც ამტკიცებენ, რომ ისინი არც თუ მანცდამანც სწავლობენ ერთმანეთს.

ბავშვობის ნათელი ოცნებები

ჯონსა და ჯექს ბავშვობიდან ხიბლავდათ შოუ-ბიზნის ბრწყინვალეობა. მამა — ჯოზეფ კოლმონი თეატრალური ავანტი იყო, დედა — ცეკვის მასწავლებელი. ოჯახში, ჭიბნაიხე, სწორად იკრიბებოდნენ თეატრისა და კინოს გამომჩინილი ვარსკვლავები. მამას უფროსი ქალიშვილი გამოჩნეულად უყვარდა. ჯონს ერთი სისხტე ჰქონდა: კინოზე გიჟდებოდა. ადგილობრივ კინოთეატრში მას შინაურად თვლიდნენ. ჯონი დღეში ზოგჯერ სამ ფილმს უყურებდა. ბავშვი ფარულად კინოვარსკვლავობაზე ოცნებობდა, მაგრამ საკმარისი იყო სარკეში ჩაეხედა, ოცნებები უქარწყლდებოდა. სარკიდან ავადმყოფურად შორცხვი, მოუხერხებელი გოგონა შემოსიქტროდა. და მამიც, ჯონანმა თავისი შესაძლებლობების მოსინჯვა გადაწყვიტა. წარსულში ერთი იღბლიანი დღე ახსოვდა: ცხრა წლისამ, იბსენის „თოჯინების სახლში“ ითამაშა. ყველას მოეწონა. მამაშვილი „ჯენტლმენურ ხელშეკრულებას“ შეთანხმდნენ: წარუმატებლობის შემთხვევაში ჯონს სამსახიობო კარიერაზე უარი უნდა ეთქვა. გოგონამ სადღესასწაულო ფიცი დადო. მამის შუამდგომლობით თავდაპირველად ჯონამ სარეკლამო სააგენტოში მოედგა დაიწყო მუშაობა. ადიარებად მსახიობმა ორმოცდაათ ფილმში მამიც მიიღო მონაწილეობა.

უმცროს დას სამინლად შურდა ჯონის. 17 წლის ასაკში გოგონა უკვე მსახიობი იყო. ამის გარდა, ოჯახშიც გამოჩნეულად უყვარდა და მამის უსაყვარლეს შვილად ითვლებოდა. ჯექი კი, მამის ყურადღების მისაპრობად რას არ აკეთებდა: მამასთან ვეზბურთს თამაშობდა, ბი-

ჭვითი იცვამდა, მაგრამ საველადღი, არაფერი იცვლებოდა. ერთ მშვენიერ დღეს გადაწყვიტა — ყველას ჯობრე ცუდი გოგო გამხდარიყო. შედეგმაც არ დააყოვნა — 15 წლის ჯექი ამორალური საქციელის გამო სკოლიდან გარიცხეს. პუბლიკებმა მოთმინება დაკარგეს, როცა ჯექი

კლასში ანთებული სივარეტით დაინახეს. ამ შემთხვევამდე ცოტა წინ იდრე კი, გოგონამ თავის თანაკლასელს, საკუთარი დღიური მიჰყიდა, რომელიც სარისკო შინაარსის იყო. სკოლაში ამ ამბავმა საშინელი უსიამოვნება გამოიწვია. „მე თავს მხოლოდ იმით ვიწყნარებდი, რომ ჩემს

შედევრს უდიდესი წარმატება ხვდა წილად", — იფიქრება მოგვიანებით ჯექი. მამამ საშინლად დააცირა იგი: „შენგან არასდროს არაფერი გამოვა. მსახიობური მონაცემები შენ არ გაქვს, სამწერლო კარიერაზე ოცნება, ჩემი აზრით, უბრალოდ სასაცილოა. აღმაინს, რომელსაც სკოლა არ დაუშთაფრებია, უფლება არა აქვს ლიტერატორი გახდეს“. განაწყენებულმა გოგონამ სამგზავრო ფული ისხსა და „აშერიკის დასაპურობად“ გაემართა.

მსახიობის თავმდაბლსავალი კოლივუდში

მოგვიანებით ბემა დებს უცნაური ხედრი არგუნა. მოზრდილ ასაკში გოგონებმა როლები გაცვადეს. ჯექი რესპექტაბელური ქალი გახდა. ამერიკელმა მეთიხველმა მისი წიგნები შეიყვარა. ჯოანი კი... ის ოთხჯერ გათხოვდა, მეგობარი კაცების რიცხვს კი თვლავ არ აკონდა.

ოცდაერთი წლის იყო მსახიობი, პოლიუდში საცხოვრებლად რომ გადახადდა. პირველი რომანი ჩარლი ჩაქლინის შვილიან — სიდნეი ჩაქლინთან აკონდა. მანინ ჯოანი თავი უსფული სიყვარულისთვის იბრძოდა. ამით, რა თქმა უნდა, პოლიუდელი მთრალისტების რისხვას იმსახურებდა. ეს რომანი ხანმოკლე აღმოჩნდა. ხულ მალე კოლდინზმა ფილმ „ფარაონის მიწაში“ მიიღო როლი, რაშიც სიდნეი ჩაქლინი დაეხმარა. ეს იყო მისი დებიუტი პოლიუდში. ჯოანიზე ბევრს ჭორაობდნენ. ის ამას ყურადღებას არ აქცევდა და ცხოვრებას ისე განაგრძობდა, როგორც თითონ თვლიდა საჭიროდ.

მის მეგობრებად ითვლებოდნენ მსახიობები: გარი ბელაფონტი, მარლონ ბრანდო, დენის ხოპკინი, რან ონილი — ლათინური ამერიკის დიქტატორის — რაფაელ ბრუხილი მოლანის შვილი, მსოფლიო სასტუმრო ქსელის მფლობელი — ნიკ ხილტონი და ბოლოს, გამოთქნილი პოლიუდელი გულთამბყრობელი — უორენ ბიტტი. რომანი ბიტტიან ყველაზე დიდხანს გრძელდებოდა. ისინი ორი წელი იყვნენ ერთად. ჯოანი ფუნქციმედ იყო ბიტტს, რომ არ ეღალატა, ალბათ დაქორწინდებოდნენ კიდევ. ჯოანმა ბავშვი მოიშორა.

მსახიობის პირველი მეუღლე, ინგლისელი მსახიობი — მაქსუელ რიდი იყო. ახლახან ჯოანმა აღიარა — რიდა თერამეტი წლის ასაკში ჭიქაში ნარკოტიკები ჩამიყარა და ამ გზით დამიკურა.

მეორედ, მსახიობ და მომღერალ — ანტონი ნიულს გაკვივა. ამ კავში-

В ПОСЛЕДНЕ ВРЕМЯ ДЖЕКИ ВСТРЕТИЛ СЕБЕ ПОДОБНУЮ ЗНАТОМУ ИМЕНЕТ АНЖИ. — ОНА В БОЛЬШЕ ЧАСТИ ВРЕМЯ ПРАВИТ НА СТУДИИ ГЕСТИ. ТЕЛЕВИЗИОННО АКТ.

СО ВТОРЫМ МУЖЕМ КОЛЛЕКЦИОНЕРОМ ОСКАРОМ ДЕРМАНОМ КОЛРИან МАКДОНალი ПРОВЕЛА ПЕРВЫЕ ГОДЫ СВОЕЙ ЖИЗНИ

მწიარალი საათს არ აპვირდობა

ჯოანის უმცროსი დის ცხოვრება სხვანაირად აეწყო. მწერალი პირველ ქორწინებას არც კი იფიქრებს. მეორედ ჯექი გამოთქნილ კოლექციონერს — ოსკარ ლერმონოს მიჰყვება ცოლად. ცოლქმარმა ერთად თერამეტი წელი იცხოვრა. 1992 წელს ლერმონოსი გარდაიცვალა.

მესამედ მწერალი ბიზნესმენზე დაქორწინდა.

კოლდინზ-უმცროსმა მსოფლიო მეთიხველ 16 ბესტსელერი ასუქა. ჯექმა არაერთხელ აუწყო კურნალისტებს, რომ ხელოვნება მისთვის ყველაზე დიდი სიამოვნებაა. მწერალი ყოველ დღე შვიდ საათზე დგება. სვამს ყავას და საღამოს 5-6 საათამდე მუშაობს. „ეს ჩემი ყველაზე ბედნიერი წუთებია“, — ამტკიცებს მწერალი.

პოლიუდში ჯექის ეშინიათ. ამ ბოზე, რომ ყველა მისი პერსონაჟი ნატურიდანაა გადმოხატული. საღამოებზე, სახელგანთქმული ადამიანები მასთან სახალოვს ერიდებიან. ეშინიათ, მორიგ გორტესკულ პერსონაჟში თავისი თავი არ შეიცონ.

რიდან მას ორი შვილი დარჩა — ტარა და ალექსანდრე. ჯოანის მესამე მეუღლე — რონლდე კახის იყო. საყვარელმა მეუღლემ იგი ყველაზე მძიმე მდგომარეობაში მიატოვა და თან ერთი მილიონი დოლარი მოსთხოვა. ამ ქორწინებასთან კოლდინზს საშინელი მოგონებები აკავშირებს. მათ ჰყავთ ქალიშვილი — კეტი. რვა წლის იყო კეტი, როდესაც მანქანა დაეჯახა, გოგონამ ორი თვე კომპაში გაატარა. აქიმები ფიქრობდნენ, რომ ვერ გადარჩებოდა. ჯოანმა რამოდენიმე წელი თავი დაანება მსახიობურ კარიერას და შვილს გვერდიდან არ მოშორებია.

მსახიობის მეოთხე მეუღლე პიტერ ხოლმი იყო. ის უიღბლო მომღერლად ითვლებოდა. ხოლმი უფრო ხარბი აღმოჩნდა, ვიდრე კახის. მან გაყრის პოტიცხე 2,6 მილიონ დოლარზე განაცხადა პრეტენზია.

ახლა ჯოანი გათხოვებს არ ჩქარობს. 66 წლის მსახიობი ისევ ისეთივე მწვენიერია. მეგობრობს რობინ ხარლსტონთან, რომელიც მასზე 25 წელი უმცროსია.

P. S. დების მეტოქეობა დღემდე გრძელდება. ჯექი უკვე აქტიურად მონაწილეობს მის მიერ ადამგულ ტელეხეიარაღებში. თავის მხრივ, ჯოანიც სამი რომანის და მეშუარეობა ავტორია.

● „როლინგ სთოუნზის“ სოლისტს, მიკ ჯაგერს კიდევ ერთი შვილი შეეძინა. მისმა მეუღლემ, 41 წლის ტომ მოდელმა ჯერი ჰოლმა ქმრის შესანარჩუნებლად ოჯახს მეოთხე შვილი - გაბრიელი შეჰმატა. პოპულარულმა მომღერალმა ც არ დააყოვნა და სიყვარულის ნიშნად მეუღლეს სამშობიაროში 20-იანი წლების ბროლიანტივით მორთული საყურეები აჩუქა.

„ბავშვის გაჩენა ხომ ბევრად უკეთესია, ვიდრე ოჯახის დანგრევა. პირველად მემოიდა კიდევ ყურადღება არ მომიქლო ჩემი სამი შვილისთვის და მური არ დამეთესა მათ შორის. მიხარია, რომ ბავშვი დიდ ყურადღებასა და მზრუნველობას იჩენენ პატარა ძამიკოს მი-

ხანშიშესულმა ცოცხალმა ლეგენდამ სტუმრები ძალზე შეაშინა: ოთახში შემოსულმა ტელიორმა ნონას-ნორობა დაკარგა და გული იწაუვიდა. უახლოესი სავადმყოფოს მთავარმა ექიმმა სედარ სინაიმ გაცხადა, რომ დაცემის შედეგად ლიზ ტელიორმა მსუბუქი ფორმის ტვინის შერყევა მიიღო, მოგვიანებით მას კისრის ქვემო მაღლის მოტეხილობაც აღმოუჩინეს.

ასე რომ, კვლავ დებრესიაში ჩავარდნილ კინოვარსკვლავს ისლა დარჩენია ექიმთა რჩევებს მიჰყვას, მკაცრად დაიცვას დედგენილი რეჟიმი და თავის ერთგულ ძალღთან ერთად სასახლეში განმარტოვდეს.

ცოტა რამ ჯორჯო არმანის შესახებ

პოპულარული იტალიელი მოდელიორი ჯორჯო არმანი ცნობილია როგორც ორიგინალური და მკაცრი სტილის ხელოვანი. მაგრამ ცოტამ თუ იცის, როგორ ატარებს თავისუფალ დროს: „ძალიან მიყვარს შეხებულება, რადგან ბევრ დროს ვუძღვნი ახლობლებს. რასჯობს მათთან ერთად ყოფნას, როცა მაგიდასთან შემომხდარა ოჯახის წევრები ერთმანეთს უმ-

ხელენ თავიანთ საიდუმლოებებს, სურვილებს, გრძნობებსა თუ ჩანთეჭრებს. შეგუბუბუნის დროს თავს უფლებას ვაძლევ არ დავიცვა მაგიდასთან ჯდომის მკაცრი წესები, ვსვამ აპერიტივს და ვარღვევ დიუბას. მიყვარს მოგზაურობა, მაგრამ ყველაზე დიდ სიამოვნებას მანიჭებ ჩემი სახლების მოწყობა, კერძოდ ბაღის არქიტექტურა. როცა პანტელერიაში ვილა ვიყიდე, იქაურობა უკაცრიელი იყო. დიდი შრომისა და მოთმინების შედეგად ეს სახლი ედემად ვაქციე. აქ ასზე მეტი პალმა, სურნელოვანი ვარდი და სხვა ყვავილები ხარობს. ბრონი ვილაზე კი ორანჟერეა ორქვიდების სხვადასხვა ჯიშით მოვრთე. როცა მათ ვყნოსავ, შთაბეჭდილება მექმნება თითქოს მუსიკით ვტკებები. თავად მუსიკას რაც შეეხება, მიყვარს ბიზნესი და ვერდის მოსმენა აუზში ყოფნისას. თავისუფალი დრო უფრანგებისა და წიგნების კითხვითაც ვამყვას. ჩემს სამაგიდო წიგნად ვაერთებს „სულების სიახლოვე“ ითვლება. ერთი სიტყვით ძალზე მიყვარს დასვენება.

კლინტ ისტვუდი
 პოპულარულ ამერიკელ კინოვარსკვლავს კლინტ ისტვუდს მესამე მეუღლისაგან, დიანა როუზისაგან, რომელიც ქმარზე ოცდათხუთმეტი წლით უმცროსია, ქალიშვილი შეეძინა. - ძალიან ბედნიერი ვარ. როგორც იქნა ვიპოვე ის ადამიანი, რომელსაც არასოდეს გავეყრები. არ დამავინყდება ის საღამო, როცა დიანამ ინტერვიუ მიხვია. როუზი ხომ კალიფორნიის ქალაქ მონტერეის ტელერიაში მუშაობს. იგი უფრო ახალგაზრდას მეუღლედ კარგი დედაა, მისთვის ოჯახი უფრო მნიშვნელოვანია ვიდრე კარიერა და ამიტომაც თქვა მან უარი თავის საღამოს გადაცემაზე. ვამაყობ, რომ ჩემ შვილებს მივეცი ის, რაც ბავშვობაში მაკლდა - კარგი განათლება, განსაკუთრებით კი მატერიალური კეთილდღეობა. შევეცდები ჩემს მესვეიედ შვილს, მორგავს იგივე მივეცი, რაც სხვებს.“ (მასხიობს სამი ვაჟი და ოთხი ქალიშვილი ჰყავს).

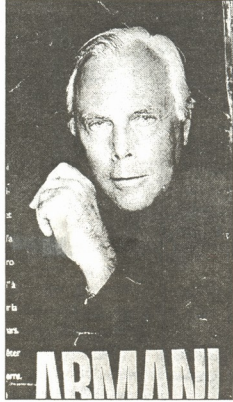
- რაც შეეხება მე, ვცდილობ არავინე ვიყო დამოკიდებული, ცხადია იმათ გარდა, ვინც მიყვარს. არ დამავინყდება ჩემი პირველი კოლეგის კორნელი კლაიდის რჩევა: „თუკი მასხიობობა გადანიყვიტე, ცოტაოდენი ფულიც შეაგროვე, რათა არ მოივინოს იმ საზიზღარ ფილმებში თამაში, რომლებსაც შემოგთავაზებენ“. აქვე მახსენდება მამაჩემის რჩევა-დარიცხვა: „გახსოვდეს, რომ მხოლოდ შენი შრომის შედეგად მიიღწევ იმას, რაც გინდა. არავინ მოგართმევს იმ დიდებას, რომელიც შენ თვითონ უნდა მოიპოვო“.

მართ.“ - განაცხადა მოდელმა.

ასე რომ, დანგრევის პირას მყოფი ოჯახი ძველებურად მყარი გახდა. „როცა ჩემი მიკი სახლში არ არის, ტელეფონით უმღერის გაბრიელს ძილის-პირულს“.

ამას წინათ ელიზაბეტ ტელიორმა დაბადების 66-ე წლისთავი იზეიმა. პოლივუდის სახლში მან ახლობლებსა და მეგობრებს მოუყარა თავი. თუმცა უკვე

ARMANI

დავით სალარიძე

დავით იაკობიძე

ზურაბ კვანტრიშვილი

ს ი კ ვ ი შ ი

● მიმე დღეები „დროშასაც“ დაუდგა... რამდენიმე თვით უხელფასო შვებულებაში გაგვიშვეს. ეს უკვე დახურვის წინაპირობა იყო. ბატონი ჯანსუღი რა გზებს არ მიმართავდა, ვის არ სთხოვდა, რომ როგორმე

ფურნალი გადაგვერჩინა. ქველმოქმედებს სანთლით ეძებდა. ისეთი დრო იყო, ყველას უჭირდა. მაგრამ მაინც გამოჩნდნენ კეთილი ადამიანები. დავით იაკობიძის, დავით სალარიძისა და ზურაბ კვანტრიშვილის

გულსხმიერებითა და თანადგომით უხელფასობასაც გადავურჩით და ფურნალის დახურვასაც.

და აი, ფურნალის საიუბილეო დღეებში, ამ სიკეთისათვის მათ ამგვ მადლიერებით ვისხენებთ.

„ძმარ პიაფი“ – პანას პარადისი

ამ ცოტა ხნის წინ ცნობილმა ფრანგმა მსახიობმა და მომღერალმა ვანესა პარადისმა მონაწილეობა მიიღო პატრის ლეკონტის ფილმში „ორი ადამიანის ერთი შანსი“. მას პარტნიორობას უწევდნენ უბერებელი ვარსკვლავები – ალენ დელონი და ჟან-პოლ ბელმონდო.

„საოცარი იყო ალენ დელონი და ჟან-პოლ ბელმონდოსთან ურთიერთობა“ – აღნიშნავს ვანესა პარადისი. მათი მსახიობო ნიჭი და გამოცდილება ძალზედ ბუნებრივს ხდიდა მათ პერსონაჟებს. ჩემის მხრივ, მეც ვცდილობდი, თავი გამოემჩინა და საყვედურის საბაბი არ მიმეცა მათთვის. ალბათ, ამიტომაც გადაღებების დროს დიდ სითბოსა და ყურადღებას იჩენდნენ ჩემს მიმართ. საოცარია ამ ორი ადამიანის იუმორის

გრძნობა, ბელმონდოსთან სერიოზული საუბარი ხომ თითქმის წარმოუდგენელია.“ მართალია, ვანესა პარადისი უკვე მსახიობის ამპლუაში გვევლინება, მაგრამ მას საესტრადო კარიერა არ მიუტოვებია. მომღერალი ახალ ალბომზე მუშაობს, ჯერ კიდევ თოთხმეტი წლის ასაკში ვანესა პარადისმა თავისი ცნობილი სიმღერით „ჯო ტაქსი“ მთელი საფრანგეთი დაიპყრო. ამ წარმატებებს სხვა მოჰყვა და მას დღეს „ქერა პიაფსაც“ კი უწოდებენ.

„რკინის ნიღბიანი კაცი“

ცნობილია, რომ ფილმმა „ტიტანიკი“ ლეონარდო დიკაპრიოს ოსკარი თუ არა, უდიდესი პოპულარობა მაინც მოუტანა. „თანამედროვე რომეოს“ პოპულარობა კიდევ უფრო გაიზარდა მას შემდეგ, რაც მან ლუი-XIV-ის როლი

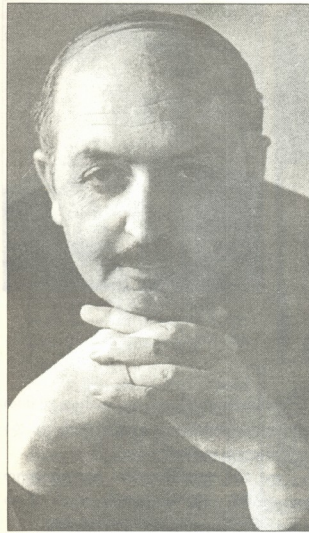
განასახიერა რეჟისორ რენდალ ვოლპის ფილმში „რკინის ნიღბიანი კაცი“.

ამ ფილმში რეჟისორმა თავისებურად გვიჩვენა ლუი XIV-ის დროინდელი საფრანგეთის ისტორიული მოვლენები, სამეფო კარის ინტრიგები და სენსაციური ამბები. ფილმი ნათელს ფებს ერთ საიდუმლოებას – ლუი XIV ანა ავსტრიელისა და დარტანიანის შვილი ყოფილა. ფილმის ყველასათვის საყვარელ გმირებს – ოთხ მუშკეტერს ასახიერებენ: დარტანიანს – გაბრიელ ბერნი, ათოსს – ჯონ მალკოვიჩი, არამისს – ჟერემი იროსი, პორტოსს – ჟერარ დეპარდიე; „ფილმის პოპულარობისათვის აუცილებელია საინტერესო იყოს მისი სიუჟეტი. იდუმალება ხომ მაყურებელსაც იზიდავს და მეც ნებისმიერ ტრილერს ასეთი ჟანრის ფილმები მიჩვენია, რადგანაც მუშკეტერებთან უფრო გრძნობს სულიერ სიახლოვეს, ვიდ-

რე განგვსტერებთან. გარდა ამისა, საოცარია მუშკეტერების უბერებელი მეგობრობა, მათი მზნეობა. ასაკი ხომ თითოეული მათგანის სიმდიდრეა“ – ამბობს ფრანგი კინოვარსკვლავი ჟერარ დეპარდიე.

თუმცა თავად მიაჩნია – „ალბათ არასდროს მომინდება ისევ ოცი წლის ვიყო. ის რაც უკვე მოხდა, ლამაზი წარსულია. მიყვარს სიუპრიზებით, ცრემლებითა და ბღენიერებით აღსავსე ცხოვრება. მოხარული ვარ, რომ გადაღებების დროს ურთიერთობა მქონდა ნიჭიერ მსახიობებთან. მოხიბლული ვარ ლეონარდო დიკაპრიოს ნიჭით. იგი პასუხისმგებლობით აღსავსე ბიჭუნაა, რომელიც დიდი მსახიობობისაკენ მისწრაფვის“.

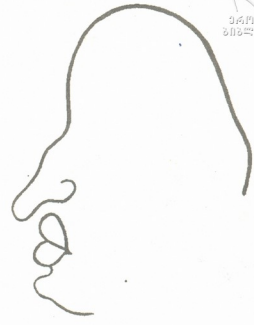
ფრანგულიდან თარგმნა ქათი მანსურაძემ

თევიზ გვოვალაძე

კონსტანტინე გომისაშვილი

მედიკოსი ლაბინაძე

● თევიზ გვოვალაძემ თავისი მეორე შემოქმედლებით საიდუმლო ახალადარსებულ ჟურნალ „ციციკარში“ გაამძღვანა ამ ოცი წლის წინათ, 1957 წელს.

როცა ახალგაზრდული ჟურნალის პირველ ნომერს გამზადდებოდა და ჯერ ისევ დაუხსნიავებელი ვიყავით, მთელი რედაქცია კომკავშირის ცეკას ვვადვით შეხიზნული დიდ სხდომითა დარბაზში - დიდინ ამ დარბაზის ცალკ-ცალკე კუთხე-კუნჭული კი არ გვეყარა. ერთად ვიყავით ხოლმე თავმოყრილი შუაში, ერთი მაგიდის გარშემო... ერთი სიტყვით, ახალი ჟურნალის პირველ ნომერს რომ გამზადდებოდა, კარი გაიღო და მაშინ ჯერ ისევ საესხეთი ახალგაზრდა მწერალმა თევიზ გვოვალაძემ შემოპყვი თავი, მიიხედა-მიიხედა. და, ცოტა არ იყოს, შეეცა როცა მივლი რედაქცია ასე „ერისულოვნად“, ერთი მაგიდის ირვლევი დაჯინახა თამოყრელი. აქედან ჩვენ შეუკმაძიეთ, გავამხსნევით და ისიც გაუბედავად წამოვიდა იმ ვრცელ დარბაზში. ასე შემოდიოდნენ ხოლმე ახალგაზრდა ავტორები ჩვენს რედაქციაში.

ყველას გვეცინა, თევიზმა მოთხრობა მოგვიტანა - ავი თქვა, მას ყველა იცნობდა როგორც პროზაიკოსს.

შემოვიდა, მივცხალა. ვაკვირინა, მაგიდაზე გაშალა სკელი დაგრაფილი ქაღალდი და აქეთ-იქით ხელგებით დაამარა. ყველას ერთბაშად გავცხვარდა! რედაქციას გადაწყვეტილი ჰქონდა, ყველა სიმრისათვის ობოლის პატარა კუთხე დაიშო. გვეცინდა ძალიან კარგი ნახატო-ხუმრობები ჩვენს დიდებულ მხატვრის გეზალ ლოლუასი, და ახლა თევიზი გვოვალაძის ეს ორიგინალური შემოქმედება ჟურნალს მრავალჯეროვნებას შემატებდა.

ახლაც წინ მიდევს ეს ჟურნალი და ორ გამოსულ გვერდს დაყურებ, რომელსაც საერთო სათაური აქვს - „ჩანწყვეტები ქართველი მწერლებიდან“. შეგობრული შარეები თევიზ გვოვალაძისა...

ახეთი სათაური იმიტომ აურჩევია ავტორს, რომ რასაც ჩვენ დავეცქერთ მართლაც ჩანწყვეტებია. ავტორ, თუნდაც პირველი ნახატი. ჩვენ აქ უხედავო თითქოს სივრცეში გაბნეულს - ქელს, დიდ პორტრეტს, რომელსაც მარცხენა ხელი რკალად შემორტყმია, ოღონდ ადამიანის ფერი და ჩანს, რაზედაც ეს პორტრეტი უნდა იყოს ასე უხედავოდ მიკრული. ცოტა უფრო ქვემოთ ვხედავთ აგრეთვე ორ ტერფს. ეს არის და ეს. მაგრამ ამ ტუნწი ხაზებით, ისე,

რომ სახე და სხეული ამ ადამიანისა არც კი გვინჩენია. ავტორმა მოახერხა კარგად გადმოეცა ხასიათი. იგი ჩვენი დიდებული მწერალი და მეცნიერი პავლე ინგოროფვა თავისი განუყრელი პორტრეტით. ჩვენ მას ზურგიდან შევყურებთ; როგორც უკვე ითქვა, თავი საერთოდ არც არის მოხაზული, მაგრამ ისეთი შთაბეჭდილება გვეტანებოდა, თითქოს შევყურებდეთ თქვენსკენ მომავალ ამ საოცარ ადამიანს, მისი დრამდ ჩამგდარი თვალებიდან წამოსული შუქი განათებდით. იგი ვახლოვდება თქვენ და ის რკალად მოხრილი მარცხენა მკლავი თითქოს შემზადებული აქვს, რათა ეს ჯადო-პორტრეტი მძიმედ გადმოიღოს და ენერგიულად დაგიდოთ მაგიდაზე. ზედ გამოსული ხელის მტევნები დააღვავოს და თავის რაღაც საოცარ აღმინჩენას თუ მიგნებაზე დაეწყით მღვლეარე საუბარი...

წივლასავით არის ეს ნახატი.

აქვე იყო წარმოდგენილი პორტრეტები ვიქტორ გაბისკირიასი, გრიგოლ აბაშიძისა, კონსტანტინე ლორთქიფანიძისა, გიორგი ნატროშვილისა, სერგი ჭილაისა, ოთარ ჩხეიძისა, ალექსანდრე ქუთაიელისა, შალვა რაინიასი, ლალი აგლოიანისა... და თუ თქვენს ფანტაზიას მიაშუქლებთ, მართლაც ნოქვლებით არის.

მას შემდეგ ოცი წელი გავიდა და ამ ხნის განმავლობაში ავტორს ბევრი უშუამნიხია. ამ ალბომის გამოცემას წინ უძღვოდა პატარა გამოხვეცა - ეს ნამუშევრები იქ იყო წარმოდგენილი, ინტერესი გამოიწვია... და მოუწონეს.

შთაბეჭდილებათა ვიწვნში, რაც გამოხვეცის დროს მხანკვლითა პირველ უშუალო შთაბეჭდილებას გადმოვცემს, ერთ სანდერტოსი ფრზას შევხვდებით - კარგი ტრადიციის გავრცელება, როცა მწერალი მხატვრობაშიც ცდიდნენ თვითონი ნიჭსაო. და, მართლაც, უხედავად გავიხსენება მრავალი მწერლის ხელნაწერთა რეპროდუქციები, რომელიც ლაღად მიხატული ნანახატები ამუშვენებს...

გამოხვეცის რამდენიმე დამთავალერებულს, თითქოს წინასწარ შეთანხმებულაზნი, ერთნაირად ჩაუწერიათ, რა კვილი კაცი ყოფილხართ. ავტორს მიმარბთავენ ასე. მართლაც, ამ უწყინარ შარეებსა თუ პორტრეტებს ავტორისეული იუმორის გარდა, სიკუთხე ჩანს - იგი სიყვარულით და თითქოს აღარაზნი ხატავს თავის გმირებს.

ნახტანბ ჭმლიძე
1978 წ.

რევაზ მარგიაანი

აკაკი მიძიგური

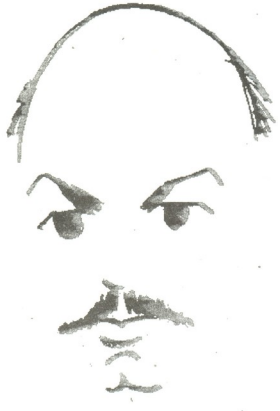
ჯანსუღ ჩარკვიანი

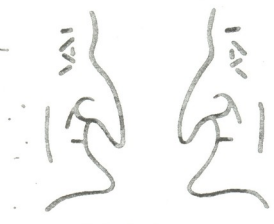
ნოდარ დუმბაძე

გოგლა ლეონიძე

ზურაბ ლეყავა

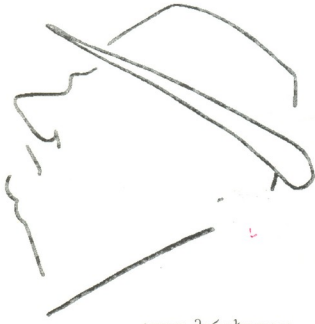
ალექსანდრე ქუთათელი

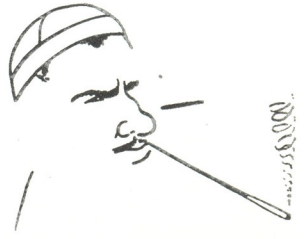
კონსტანტინე ლორთქიფანიძე

ალექსანდრე სიგუა

ალიო მირცხულავა

ოტია იოსელიანი

30134/4

